

SORUN

BİRLİKTE KİTAP DİZİSİ: 2/OCAK'88

OKURLARIMIZA

Sorun

□

"SEÇİM" YAPILDI
MEMLEKET NASIL DÜZE ÇIKACAK

Sorun

□

CEZAEVİNDEKİ İNSANLARIMIZIN
YÜREĞİ NASIL ÇARPIYOR
Recep Maraşlı-Hakkı Akın
Nazmi Şaşmaztin-A. Rıza Erdoğan
Nasrettin Adalı-Mustafa Kadir Gül
Süleyman Güler-Ahmet Erhan

□

1. SAYI ÜZERİNE YAPILAN
ELEŞTİRİLERİN CEVAPLARI

Sorun

□

ULUSLARARASI TERÖRİZM
VE ÖLÜM MANGALARI
Talat Turhan

□

TEORİNİN ÖNEMİ VE AYDINLAR
Veli Alkan

□

DIYALEKTİK ÜZERİNE
Aytunç Altındal

□

BİRLİK SORUNU, SİYASİ TERBİYE, DİPLOMASİ,
MEŞRULUK VE YASALLIĞIN GÜVENCESİ
Sırrı Öztürk

□

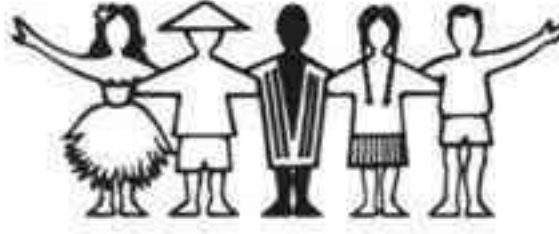
KABA GÜCE BAŞVURMADAN EGEMENLİK
Veysel Atayman

□

HABERLER-KİTAPLAR-ŞİİRLER

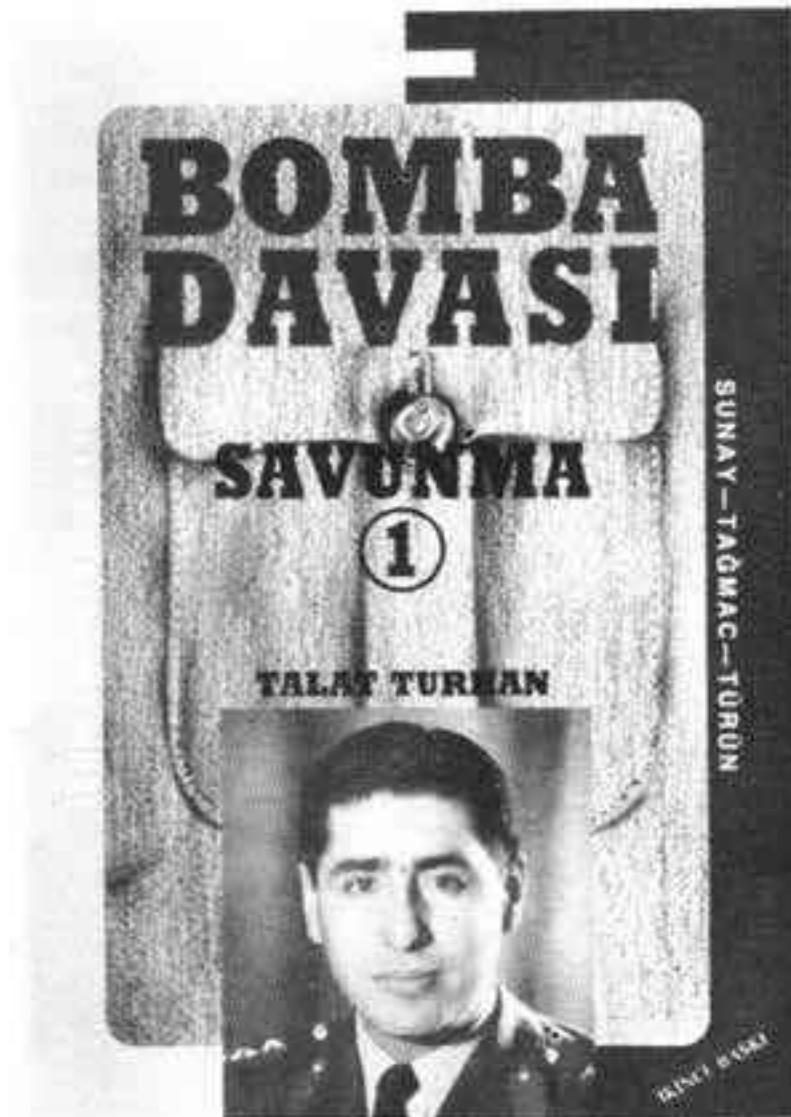
Sorun Yayınları

ÖNCÜ KİTABEVİ YAYINLARI

☐ KARL MARX BİYOGRAFİ P.N. Fedoseyev Başkanlığında Bilim Kurulu	10.000
☐ SİYASET VE FELSEFE K. Marx-F. Engels	2100
☐ KADIN VE MARKSİZM Marx-Engels-Lenin-Stalin	1890
☐ BULGARİSTAN TARİHİ Nikolay Todorov	735
☐ TARİHSEL MADDECİLİK MARKSİST TOPLUM KURAMININ ANA ÇİZGİLERİ V. Kelle-M. Kovalson	2100
☐ SİYASİ DÜŞÜNCE HÜRRİYETİ VE 1961 ANAYASASI Bülent Tanör	1680
☐ DOĞANIN İNSANLAŞMASI Dr. Serol Teber	2100
☐ DEMİR ÖKÇE Jack London	1680
☐ IŞIĞIN KAVGASI Mehmet Aydın	550
☐ MARX'IN SOSYOLOJİSİ Henri Lefebvre	1890
Dağıtımını Yaptığımız:	
☐ BOMBA DAVASI-SAVUNMA-1 Talat Turhan	1575
☐ BOMBA DAVASI-SAVUNMA-2 Talat Turhan	2520
☐ EMEKÇİNİN TÜRKÜSÜ Mihneti	630

Öncü Kitabevi Yayınları: Babıali Cad. No: 8 Cağaloğlu/İst.
Tlf: 526 55 13

SORUN
BİRLİKTE KİTAP DİZİSİ : 2

☆

İÇİNDEKİLER
1. Sorun ve Sorunlu Kişi
2. Sorunlu Kişinin Sorununu Tanımlama
3. Sorunlu Kişinin Sorununu Tanımlama
4. Sorunlu Kişinin Sorununu Tanımlama
5. Sorunlu Kişinin Sorununu Tanımlama
6. Sorunlu Kişinin Sorununu Tanımlama
7. Sorunlu Kişinin Sorununu Tanımlama
8. Sorunlu Kişinin Sorununu Tanımlama
9. Sorunlu Kişinin Sorununu Tanımlama
10. Sorunlu Kişinin Sorununu Tanımlama

Sorun Yayınları

1. Baskı : Ocak 1988

SORUN, Birlikte Kitap Dizisi : 2 (Şimdilik iki ayda bir çıkar) ☆ Yönetim yeri :
Babıralı Cad. Bozkurt Han No: 6/2 K. 1 Cağaloğlu-İst. Tlf: 527 45 38-526 55 13 ☆
Posta Çeki: 98213 ☆ Havale: T. İş Bankası İst. Türbe Şb. 18474 ☆ Dağıtım:
Birlikte Yayıncılık 527 45 38, Etkin Dağıtım: 513 77 10-527 60 11, Emek Dağıtım:
511 35 81 ☆ Dizgi: Metin Dizimevi ☆ İç Baskı: Gümüş Basımevi ☆ Kapak Baskı:
Mertiz Ofset ☆ Cilt: Örnek Mücellithanesi

SORUN

BİRLİKTE KİTAP DİZİSİ : 2

İÇİNDEKİLER

□ OKURLARIMIZA	4
Sorun	
□ «SEÇİM» YAPILDI, MEMLEKET NASIL DÜZE ÇIKACAK	5
Sorun	
□ CEZAEVİNDEKİ İNSANLARIMIZIN YÜREĞİ NASIL ÇARPIYOR	8
Recep Maraşlı - Hakkı Akın - Nazmi Şaşmaztın - A. Rıza Erdoğan - Nasrettin Adalı - Mustafa Kadir Gül - Süleyman Güler - Ahmet Erhan	
□ 1. SAYI ÜZERİNE YAPILAN ELEŞTİRİLER VE CEVAPLARI	18
Sorun	
□ ULUSLARARASI TERÖRİZM VE ÖLÜM MANGALARI	24
Talat Turhan	
□ TEORİNİN ÖNEMİ VE AYDINLAR	35
Veli Alkan	
□ DİYALEKTİK ÜZERİNE	40
Aytunç Altındal	
□ BİRLİK SORUNU, SİYASİ TERBİYE, DİPLOMASİ, MEŞRULUK VE YASALLIĞIN GÜVENCESİ	48
Sırrı Öztürk	
□ KABA GÜCE BAŞVURMADAN EGEMENLİK	71
Veysel Atayman	
□ HABERLER-KİTAPLAR-ŞİİRLER	77

SORUN'un 1. sayısı nasıl bir yankı yaptı? Bunun cevabını «Hür» basınımızdan ya da «ilerici» dergiciliğimizden almanın olanağı yoktu. Haftalık bir dergi ile Anadolu'da çıkan yerel gazeteler dışında, SORUN'un yayımlanışından tek satırla bile olsa sözedilmedi. Dağıtımda-ki sağlı «sol»lu kuşatma politikaları da eklenince SORUN'un hiç bir işlevi olmadığı, gibi bir yargı akla gelebilir. Oysa tam aksine SORUN, ilerici kadrolarca kucaklandı; sahip çıkıldı; aleyhteki bütün faktörle-re rağmen çok yönlü kuşatma politikaları etkisiz kılındı; okunması ge-rekenlerce okundu. SORUN, mevcut dağıtım dışında, gönüllü bir dağıtı-mın güvencesinde ulaşabildiği yerlere ulaştırıldı.

SORUN'un yayımlanması olayını, gerek yurtiçinde, gerekse yurtdı-şında, özellikle de cezaevlerinde bulunan insanlarımız, telefon, mektup, telgrafla kutladılar. Doğrudan işyerimize gelerek kutlamak inceliğini gösterenler de oldu. Babiali'deki bazı organların SORUN'un yayım-lanması karşısında «incelik» gösterisinde bulunup bir «Merhaba!» di-yemeyişini bekleyen de zaten yoktur. Her ne kadar yayımlanan ilerici organlara çıkışlarında, «hayırlı olsun» demek gelenegimizi, kendi pa-yımıza esirgemiyorsak da, ülkemiz solu, nedense bu türden gelenekle-re sahip değildi...

Okur ve arkadaşlarımızın canlı ilgilerine, eleştiriye değer katkıla-rına teşekkür ederiz. Eleştiri ve önerilerin bir bölümünde haklılık pa-yı vardır. Bir bölümü ise yeterince incelenemeyişin ya da bilgilenme eksikliğinin ürünü. Yapılan eleştirilere yeri geldiğinde öteki sayılarda cevap verilecektir. Bu sayı da bir bölümünü yansıtmaya çalıştık.

İlerici yayınların hızla artışı, olumlu yankısı, dağıtım güçlükleri yanında ikinci bir darbeyi kâğıt zammı ile yedi. Burjuva yayın organ-ları bu zammı karşılayabilecek düzeyde donatımlıdır. İlerici yayın or-ganları ise, zaten birer özveriden başka bir şey olmayan eylemlerini «zamlı» olarak sürdürecekler. Sistemin kuralları ve mantığı nasıl işli-yorsa, bu ortamda yayımlanma «şansı» bulabilmiş ilerici yayın organ-ları da ayakta kalma kavgası verecektir.

Bir bölüm nükleer silahların azaltılması ve yokedilmesi yolunda SSCB ile ABD arasında imzalanan anlaşma, 1987 yılının en önemli ola-yıdır. Barış uğruna atılan adımların bununla sınırlı kalmayacağı, da-ha anlamlı olarak sürdürüleceğini biliyoruz. İlerici insanlık ailesinin barış politikası, bütün halkların destek ve ilgisini kazanmıştır. 1988 yı-lını bu düşüncelerin ışığında karşılarken, ulusal, yöresel ve evrensel planda emperyalist baskı ve sömürüden arınmış bir dünya için dövü-şen bütün devrimcileri selâmlarız.

SORUN
1 Aralık 1987

«SEÇİM» YAPILDI MEMLEKET NASIL DÜZE ÇIKACAK

29 Kasım 1987 «Seçim»leri, sağlı «sol»lu burjuva partileri arasında yapıldı. Bütün değerleri yaratan işçi ve emekçi halkımız, önüne sunulan seçenekler karşısında tercih yapmaya zorlandı. Sistemin sorunlarına çözüm getirecek bir İşçi Sınıfı Partisi'nin olmayışı, burjuva partilerinin işini kolaylaştırmıştı. Memleketin düze çıkarılmasında en büyük umut İSP'nin kadrolarca oluşturalamayışı, çeşitli odakların parti iddialarının ise havada kalışı gibi olgular, sosyalizme inananların örgütsüzlüğü, bu «seçim»lerde tartışılan konuların başında geliyor.

12 Eylül rejiminin uzantısı Özal demokrasisi, ilkel, kaba, hiç bir demokraside görülmeyen yol ve yöntemleri çekinmeden kullandı. Mevcut yasaları dilediği gibi kullandı; değiştirdi. İktidarın sağladığı imkânları cömertçe harcadı. Emekçi halkımızın taleplerini temsil edebilecek partilerin katılmadığı bu «seçim» demokratik değildi.

Kullanılan oyların üçte birini alan ANAP, Meclis'deki sandalyelerin üçte ikisine oturdu. Seçim sistemi ve öteki demokrasidışı yöntemlerin sonuçları daha şimdiden tartışılan konular arasına girdi. ANAP'ın yasaların koruyuculuğundaki iktidarının «meşru» ve «demokratik» olup olmadığı şimdiden gündeme geldi. Kitlelerdeki hareketlilik yükseldi.

«Seçim» sonuçları üzerine ayrıntılı yorumlar yapıldı. Halkımızın eğilimi, bölgeler, iller, sosyal sınıflar, din ve tarikat etkileri, milliyetler sorunu, gibi faktörlere dayanarak incelenmeye çalışıldı; seçim haritaları yapıldı. Konunun uzmanları, sistemi kendi mantığı içinde oldukça doğru değerlendiren yorumlar yaptı. Ama yaşanan gerçeklik ANAP'ın beklendiği gibi iktidar oluşuydu. 12 Eylül rejiminin uzantısı bir siyasi parti, uluslararası tekelleci sermaye güçlerinin programını uygulayan ANAP 5 yıl daha iktidardaydı.

ANAP, daha kesin «seçim» sonuçlarını almadan bilinen politikasını uyguladı: Zam, zulüm ve işkence! «Seçim» süresince halka şirin görünmek için akla hayale gelmeyen araçları harekete geçirenler, halkın parasını israf edenler, demokrasi, bolluk ve bereket diyenler, insan haklarından dem vuranlar, birden keskin bir dönemeç yapmak zorunda kaldı. Dayanılmaz hale gelen bütün ihtiyaç maddelerine zamlar yapıldı. Toplumun demokratikleşmesini talep edenlere hiç de demokrat davranılmadı. Siyasal ekonomik bunalımların «doğal» sonucu başvurulmuş «gomonizm tevkifatı»na girişildi. İlerici insanlık ailesinin

gözlerine baka baka işkence yöntemlerini kullanmaktan geri durulmadı.

Evet «seçim» yapılmış; «öküz ölmüş ortaklık bozulmuştu!» Şimdi sistemin ihtiyaç duyduğu düzenlemelere geçilecekti. Sistemin geçirdiği bunalım, Özal demokrasisinin yöntemleriyle daha da zor bir kanala girmişti. Bunalım tek başına ANAP'ın yönetiminden kaynaklanmıyor. *Bunalım yapısalıdır. Türkiye için seçilen kalkınma «model»lerinin iflasındandır.* ANAP, özel şartlarda iktidar olurken bu «model»i uygulamaya zorunluydu. İç ve dış gerici ittifak sistemi sürdürmek istiyor. Hem de ne pahasına olursa olsun... Bu niyeti her olguda görmek mümkün; ama ülkede hesaba katılması gereken bir iç dinamik var.

ANAP'ın «demokrasidışı» yöntemlerle iktidar oluşunu, «sivil darbe» ve «oligarşik dikta» olarak niteleyenler çıktı. Bu yargılar hakikati yansıtıyor. ABD, AT ve JAPON tekellerinin tatlı kâr alanı olan bütün geri kalmış ülkeler bu bunalımı yaşıyor. NATO ülkesi Türkiye için biçilen rol bir «serbest pazar»dır. ABD'ne bağımlı «demokrasi»lerde toplumun demokratikleşme talepleri daima bastırılmak istenmiştir. Saklanmayan bu niyetler, gezegenimizde, barış, demokrasi, uluslararası genel güvenlik, silahsızlanma, nükleer silahlardan kurtulma mücadelesiyle çelişmektedir. İlerici insanlık ailesinin büyük ölçüde paylaştığı bu özlemler, Türkiye'de, zam, zulüm ve işkence! olarak «tecilli» edemez. Memleketimiz bu yöntemlerle düze çıkamaz. «Seçim»ler ve bu süreçte yaşanan olaylar, gerçek demokrasi özlemlerinin bastırılamayacağını milyonlarca işaretini veriyor.

Gerçek demokrasiden yana olanlar açısından, sisperdesi bir kere daha aralanmıştır. «Sivil darbe»yle ülkeyi selâmete çıkaracağını söyleyenlerin maskesi iyice açığa çıkmıştır. Emekçi halkımız gerçek demokrasiyi kendi elleriyle kuracak; hem kendini hem de ülkeyi bu duruma getirenleri birlikte kurtaracak. Bunu bilmeyen kalmadı.

ANAP'ın böyle bir «seçim» sonucunda iktidarda kalabilmesi, işçi ve emekçi halkımızın taleplerini gerçekleştirmesine bağlıdır. Bu talepler, siyasal ve ekonomik bir içeriğe sahiptir.

□ Toplumun demokratikleşmesinin önündeki bütün engellerin, (hukuki, keyfi, ve fiili) kaldırılması, Anayasa ve öteki yasaların işçi ve emekçi sınıfların demokratik taleplerine göre değiştirilmesi,

□ Uluslararası tekelleci sermaye güçlerinin programını uygulamaktan vazgeçilmesi, NATO ve AT'ndan çıkılması, halkımızın bütünü'nün çıkarlarını gözetken bağımsız bir politika izlenmesi,

□ Barış, demokrasi, genel güvenlik ve silahsızlanma yolunda dünyadakine paralel bir yol izlenmesi, askeri giderlerin indirilmesi,

□ İşçi ve emekçi halkların insanca yaşayacağı bir ekonomi politika izlenmesi, Doğu'daki zulme son verilmesi, Türkiye'yi «serbest pazar» yapma niyetlerinden vazgeçilmesi,

□ Her sosyal kesimin özgürce örgütlenerek siyasi mücadeleye katılacağı bir düzenlemeye gidilmesi, siyasi mahkûmların özgürlüğe kavuşturulması, idam cezalarının kaldırılması, işkenceye son verilmesi, yapanlardan hesap sorulması,

□ Bütün çalışanların serbestçe sendika kurma, grev yapma haklarının kabul edilmesi, YÖK yasasının, bilimsel düşüncenin önündeki yasakların bir daha dirilmemek üzere kaldırılması vb...

ANAP, halkımızın bu taleplerini yerine getirebilecek midir? Getirmeyecektir. Aleyhteki bütün unsurlara rağmen emekçi halkımız ANAP'dan oy desteğini çekmiştir. ANAP dışındaki SHP ile DYP parlamentoda neleri yapacaktır? Sistemin özüne dokunmadan «muhalefet» görevini yapacaktır. Yeri gelecek kavga edecek, yeri gelince de uzlaşacaklardır. Parlamento dışından yapılan sosyal muhalefet SHP ile DYP'ne nasıl yansıyacaktır? Bu partiler yukarıda sıralanan talepleri ne ölçüde benimseyip gerçekleşmesi yolunda mücadele edecektir? Bunun cevabını bilmekle birlikte yaşanan gerçekliğin sonucu şimdi sınanacaktır.

Bir dönemin TİP'nin parlamentoya soktuğu sayı ve nitelikteki bir ağırlık bugün SHP milletvekilleri arasındadır. Bu milletvekilleri, emekçi halkımızın bugünkü bilincinin yansımasıyla seçilmiştir. Halkımızın taleplerini doğru ve tutarlı bir burjuva demokrasisi platformunda yansıtmakla görevlidirler. Bu, sistemin mantığı içinde, siyasi ve ahlâki bir gerekliliktir. Özal «demokrasi»sinin anılan talepleri gerçekleştirmeyeceği biliniyor. Bunların gerçekleştirilmesi sosyal devrimle eş düzeydedir. ANAP'ın «sivil darbe»si önünde sosyal muhalefetin kalesini örmek, emekçi halkımızın ve bütün yurtseverlerin görevidir. Bunu da oluşturulacak bir İSP gerçekleştirebilir. Başkaları değil.

İşçi ve emekçilerin düzene muhalefeti «seçim»lerde, ANAP'ın karşısına bir ağırlık koymak kaygısıyla değerlendirilmiştir. Bu olgudan hareketle, Parlamento içindeki ile dışındaki mücadeleyi, kitle hareketlerinin yönetilip yönlendirilmesi, çok yönlü mücadele biçimlerinin denenmesi ve birleştirilmesi görevini hangi siyasi güç üstlenebilecektir? Kitlelerden tecrit olmadan uygulanacak mücadele biçimlerini ancak bir İSP yerine getirecektir. Anın mücadelesini, strateji ve taktiklerini ne dergicilikte «sosyalist devrim» siparişlerini yapanlar ne de «parti programı» dayatmalarıyla «atılım» yapanlar yerine getirecektir. Bir bütün olarak ülkemiz solu birleşik ve güçlü bir mekanizmayı oluşturmadan, sosyal muhalefet gerekli yere seferber edilemeyecek, kitlelerin hoşnutsuzluğuna cevap verilemeyecektir.

ANAP'ın halkımıza armağan ettiği «demokrasi» anlayışı mutlaka aşılabacak ve gerçek demokrasiye dönüştürülecektir. Bunu gerçekleştirecek kadroları hayat üretiyor. Türkiye solu seçimini doğru yapacaktır. Bunu umud etmek istiyoruz. Bir arayış içinde olmayan devrimci kadrolar seçimini yapmıştır: Bir yandan sistemin ihtiyaç duyduğu yenileşmeleri etkilemek ve bunu hareketimizle bağlamak için mücadele edecek, taktikler geliştirecek, öte yandan ve mutlaka, alternatif politikalar üretecek bir partileşmeyi gerçekleştirecektir.

SORUN

1 Aralık 1987

CEZAEVİNDEKİ İNSANLARIMIZIN YÜREĞİ NASIL ÇARPIYOR

Sn. Sorun Yayınları Yönetmenine,

Recep Maraşlı

Önce sizin ve yayınevi çalışanlarının yeni yılını en içten dileklerle kutlar, çalışmalarınızda başarılar dilerim.

Geçen yıl 21.2.1986 tarihinde gönderdiğiniz iki kitaptan «İlerici Yayıncılığımızın Sorumluluğu», tahmin edebileceğiniz nedenlerle ancak bugünlerde bana ulaşabildi. İnceledim ve memnun oldum. Yayıncılık alanında alışılmadık -bilmiyorum belki de ülkemizde ilk kez- bir eleştiri-özeleştiri yayınlamış olmanızı kutlarım.

Kitapta ele alınan pek çok görüşü paylaşmakta olduğumu belirtmek isterim. Paylaşmadığım veya noksan bulduğum kimi konuların ise hiç olmazsa altını çizmek bile, takdir edersiniz ki mektup boyutlarında mümkün değil.

Bildiğiniz gibi «Komal Yayınevi» yönetmeni olarak, dört ayrı kitaptan ötürü yirmiyedi yıl onaylanmış hükmüm var. Bunlara bir de «Savunma» davasından eklenen dört yıla, ayrıca halen Yargıtay incelemesinde bulunan «Örgüt» davasını eklemek gerekecek.

Kendi durumumu ilerici yayıncılığın sorumluluğu içinde -önemli bir yanıyla- gördüğümünden, yargılandığım tüm davalarda, hem dava konusu kitapların niteliğini belirtmek, hem yayınevimizin yayıncılık sürecindeki yerini belirtmek amacıyla gerekli savunmaları yaptım. Bu savunmalar yalnız suçlamaya karşı mevziyi korumak değil, aynı zamanda okura mesaj ve hesap verme amacını güttü. Bu nedenle olumlu ya da olumsuz yanılarıyla yayın hayatından çıkartılmış olan yayınevimizin yapıp-ettiği her şeyin hesabını «savunma»lar aracılığıyla yapmaya çalıştım.

Bunları, kitabınızda yayıncının da geçtiği her dönemeçte topluma, okuruna, çizgisine dürüstçe hesap vermesi gerektiği mesajınıza katıldığım için yazıyorum.

Tekrar çalışmalarınızda başarılar diler, selâmlar sunarım.

19 Ocak 1987

Özel Askeri Cezaevi Diyarbakır

☆

Not : (Recep Maraşlı'ya yazdığımız uzun mektup ile kendisine gönderdiğimiz, Partileşme Sorunu I ve II, Eğitim Üzerine, Emperyalizmin Felsefesi Pragmatizm adlı kitaplar kendisine ulaştırılmadı. Yazışmamız engellendi. Bugüne kadar da Recep Maraşlı'dan doğrudan bilgi alamadık. SORUN Çalışanları.)

☆

Bu ay içinde yolladığınız (SBKP MK 27. Kongre Siyasal Raporu, Uluslararası Genel Güvenlik, Silahsızlanma ve Sosyalizm) üç kitabı da aldım. Her üç kitap da, bugün uluslararası sosyalist hareketin gündeminde olan tartışmalarla ilgili içeriğe sahip olmaları nedeniyle, bizim için bir ihtiyaçtı... Burada, dün var olan, bugün ise 1980 Eylül'ünün karşısında esas olarak kendi eksikliklerimizin yanısıra bizimde içinde yeraldığımız Türkiye devrimci-sosyalist hareketinin devrimci-demokratik kurumlaşmayı ve mücadele geleneği yaratmadaki zaafı nedeniyle yenilgiler yaşayan devrimci bir hareketin anlayışının taşıyıcısı durumunda olan, ayrıca kendimizi bu birimdeki grupsal aktivitemizle tanımladığımız kırk civarında arkadaşız. 'Yenilgi', öncesi ve sonrasıyla bütünlüklü bir değerlendirmenin konusu olabilmiş değil hâlâ; toparlanma süreci olarak adlandırılabilir bir süreci (hâlâ) belli bir dağınıklık içinde yaşıyoruz. Bütünlüklü bir geçmiş değerlendirilmesini, kendi subjektif verilerine sahip merkezi bir hareketin (Partinin) yapmasının doğru olduğu kanısındayız. Elbette ki, bu, geçmişe dair bir şeyler söylememizi engellemiyor; öyle ki, bugünü kucaklayacak yönelim ve aktivitelerin nasıl olması gerektiği üzerine yürüttüğümüz sohbet veya tartışmalarda 'bugün' konulu tüm ifade edişler içinde geçmişin belli yanlarıyla değerlendirilmesini taşıyor. Zira dün, bugünkü görevlerimizi ortaya çıkarma, örgüt ve mücadele biçimleri tartışmasına açıklık kazandırma bakımından yaşanmış verili koşulları, deneyi-tecrübeyi ve birikimi kapsıyor. 'Bugün'ü kavrayıp, 'bugün'ü 'yarın'a ulaştıracak devrimci anlayış ve yapılanışın oluşturulması sorununun ekseninde hâlâ ülkemizde Marksist bir hareket (Parti) sorununun çözümlenmeyişi yatıyor iddiasındayız; bütün çabaların bu yönde yoğunlaştırılmasının doğruluğuna inanıyoruz. Bunun için yaşanmış bir geçmişi önemsiyoruz; onun deney ve birikiminin bugüne aktarılması gerektiğini düşünüyoruz. Burada, tam da bu noktada geçmişin nasıl ele alınması gerektiği, geçmişi irdeleyecek bakışın hangi temele sahip olması gerektiği, kısacası yöntem sorunuyla karşı karşıyayız. Yöntem konusu öylesine önemli ki, geçmişi ele alış, bugün izlenecek çizgi ve siyaset konusunda farklılaşmaya uğramanın rahatlıkla nedeni olabilir; örneğin THKP-C'nin farklı yorumlanması 75'li yıllarda kendini 4-5 harekette tanımlamıştı. Düşünüyorum ki, nasıl bir gelecek tasarımıyorsak, geçmişi o tarzda kurgular ve değerlendirebiliriz.

Dün içinde yeraldığımız devrimci hareketin kendi dışındaki soldan farklılığını, bağımsız siyasi çizgiyi kararlı şekilde oluşturmasında, ülke somutuyla uygunluk halinde politikalar üretmesinde ve esas olarak Marksizmin ekonomik ve dogmatik yorumu olarak nitelenebilecek devrim anlayışlarını eleştirmesinde, uluslararası sosyalist farklı çizgilerde kamplaşması karşısında kendisini çizgilerden biri karşısında eklemlenme zorunda görmeyen ve nasıl bir sosyalizm anlayışı konusunda öncellerinden kopuşu gerçekleştirmekteki cesaretli atılımında görüyoruz. Marksizmin geleneksel ve ortodoks yorumundan kopuş ve bu çerçevede Marksizm-Leninizm'i ideolojik açıklığı ve materyalist diyalektik açı-

lımıyla derinleştirme her koşulda ertelenemez görev halkası olarak kar-
şımızda duruyor. Polonya'da, SSCB'de, Yugoslavya'da, Vietnam'da, vd.
devrimini yapmış ülke-devletlerinin yönelimlerine kayıtsız değiliz; ak-
sine bu devrim sonrası toplumlardaki gelişmelerin doğru bir irdeleme-
si ve varolan yönelimlerin Marksizmin öngördüğü sosyalizm anlayışı-
nın temel teorik ve pratik ölçüsüne vurulmasının gerektiği düşüncesi-
ni paylaşıyoruz. Gelecek tasarımının bugünden kopartılamayacağını,
bugün geleceği içinde taşıyan anlayışın yanısıra somut alternatif or-
ganların bugünden yaratılmasını amaçlıyoruz. Dün bu alternatifi 'Di-
reniş Komiteleri' olarak somutlamaya çalıştık; (D.K.) anlayışına ger-
çeklik kazandırmak ülkemiz mücadelesinin sürekli bir konusu olagel-
miştir.

Ülkede yeniden bir devrimci hareketin (Partinin) yaratılması, önü-
müzde duran acil bir görev. Bugünün ortaya çıkardığı, güncel, aktüel,
siyasi, iktisadi gelişmeler karşısında da kayıtsız değiliz; aksine devrim-
ci bir hareketin mücadele içinde ve kendine özgü aktivitesi dahilinde
yaratılacağına kuşku yok. Yalnız, belirtilmesi gerekli devrimci hareket
(Parti)'nin yaratılması yolundaki çabaların, nasıl bir sosyalizm anlayı-
şına koşut olarak biçimleneceği önemli bir noktadır. Devrimci bir hare-
ket (Parti) statik, durağan bir sürecin değil, gelişen sosyal mücadele-
nin ortaya çıkarttığı toplumsal dinamikleri de kucaklayan, sınıf bi-
linçli ileri bir işçi sınıfının ve onun doğrudan ittifakı olacak diğer
emekçi halk kesimlerinin hareketliliğini gözeten, mücadelenin ileri bir
süreçte alacağı birleşik devrimci mücadele biçimine kendini hazırla-
yan anlayışın devrimci ve demokratik atılımının ürünü olacaktır. Bu
türden bir sürecin içindeyiz; toparlanma sürecinin bütün eksiklikleri-
ne rağmen aktivitemizi böylece mütalaa etmek gerekir.

Yukarıdaki anlatımlardan, son çıkan üç kitabı bize yollamakta ne
kadar da isabetli hareket ettiğinizi çıkarsayabilmişsinizdir. Bugünkü
verili durumda, karşılıklı ilişkilerimizin (okur ve yayınevi) doğrudan
beraberinde taşınması gereken dayanışma elbette somut biçimlerde sür-
dürülmek zorunda. Yeni toplum, yeni insan önermesi olarak özetlene-
bilecek bir gelecek tasarımına sahip olan kişi ve grupların, örgütlü
yapıların somut amaçlar etrafında karşılıklı ilişkiler yaratması ge-
rektiği, (genel olarak) yani birlik sorunu, dün olduğu gibi bugünde
kendisini yakıcı olarak hissettiriyor.

SORUN yönetmenine «abi» diye hitabımı sanırım yadırgamadınız.
Resmî bir söylem tutturup yazışmak, bana her zaman olduğu gibi bu-
gün de yabancı. Sadece yaş ve sosyal mücadele içinde katedilen me-
safeyi dikkate alarak aramızda her iki boyuttaki farklılığın 'abi' diye-
bilmeme temel olabileceğini düşündüm. Kötü bir diplomasi bizlere öz-
gü davranış biçimi olmasa gerek; dili kullanış biçimi daha yakın ve
sıcak ilişkilere vesile olabilir. Hepsinden de önemlisi, karşılıklı saygı
ve hoşgörüyü önemsiyorum. Karşılıklı ilişkilerin öğretici muhtevası be-
nim için terkedilmeyecek bir alanı temsil ediyor.

Sizlerden, eğer mümkünse A.S. Makarenko'nun «Çocuk Eğitimi»
adlı kitabını istiyorum. Daha önce yolladığınızı Çanakkale'deki arka-

daşlara bırakmışım. Makarenko'nun «Yaşam Yolu I ve II»sini okuduktan sonra aynı konu ve içerikle yüklü olsa da «Çocuk Eğitimi»nden de alınacak öğretici düşünceler olduğu kanısındayım.

Bu arada belirtmem gerekir ki, ilerici yayıncılığın maddi ve parasal sorunları olabileceğinin farkındayım. Bu nedenle gönderilmiş olan kitap vb. lerinin tutarının karşılanması yoluna gidilmesini sorumlu bir davranış olarak görüyorum. Bundan böyle bana gönderdiğiniz -göndereceğiniz- kitaplar için belli bir yekûn göndermeye çalışacağım. Son olarak gönderdiğiniz kitaplar için aileme size bir miktar para yollamasını yazdım. Herhalde postayla gönderilen para benim adımla veya babamın adıyla (.....) elinize ulaşacaktır.

Evet, burada sonluyorum. Sizlere çalışmalarınızda başarılar diliyorum. Sağlıklı ve mutlu olun. Sevgiyle, dostlukla!..

25 Ekim 1987

Gaziantep Özel Cezaevi

☆

Sayın ilgili,

Nazmi Şaşmaztin

Onbir yıldır mapustayım; daha da beş yılım var. Bu onbir yıl içinde Kitap benim için daima ön sırada yer aldı. En olumsuz anlarda bile kitap aklımdan hiç çıkmadı. Şimdi tekrar doya doya okuyabileceğimiz koşullara kavuştuk. 1979 yılında Biyografi'yi (K. Marx) almış ve hayranlıkla bir kaç kez okumuştum. Bu koşullara kavuşur kavuşmaz aklıma gelen ilk kitap Biyografi oldu. Beş yıldır burada, çevremdeki insanlarda bu kitapta bulabileceğimiz bir çok eksikliklerin var olduğuna tanık oldum. Bu harika kitapla birçok dostun tanışmasını istiyorum; ama açık söyleyelim şu hayat pahalılığında kitaplara ulaşabilmek bizim için çok zor oluyor. Sınırlı imkânlarla karavanayı takviye etmek, giyinmek, dergilerden yararlanmak inanın çok zor. Bu satırları size yazarken vücudum utançtan ter bastı; ama böyle yazmak zorundayım, lütfen anlayın. Bu kitabı adresime gönderirseniz çok sevineceğim. Biliyorum oldukça pahalı; ama böyle bir özveride bulunmanızı rica ediyorum. Aslında hangi şartlarda olursak olalım, ilerici yayınevleriyle dayanışma içinde olmamız, gerekiyor. Şayet prensip olarak böyle bir davranışta bulunamıyoruz dersiniz, o zaman ne yapıp edip parasını bir araya getirmeye çalışırım. Onbeş gün kantinden yararlanmamanın da, böyle bir kitaba degeceğini biliyorum. Lütfen bana cevap verir misiniz?

Sevgiyle, dostlukla.

16 Ekim 1987

Malatya E Tipi Cezaevi

☆

SORUN Çalışanlarına,

Ali Rıza Erdoğan

Yayınlarınızı sürekli olarak okumakta ve dikkatle izlemekteyiz. Buna hem ihtiyaç duyuyorum hem de gerekli görüyorum. Ancak mali olanaksızlığımız, para karşılığında almamıza ve abone olmamıza engel oluyor.

Bundan dolayı SORUN'u parasız olarak, birlikte kaldığım arkadaşlarım için adıma gönderirseniz çok seviniriz.

Şimdiden teşekkürler, başarılar...

26 Ekim 1987

Çanakkale E Tipi Cezaevi

☆

«SORUN» Çalışanlarına,

Nasrettin Adalı

10 ve 19 Ağustos tarihlerinde bana yolladığınız her iki kitap kolisini de aldım. Siparişlerimizi bu kadar kısa bir sürede karşılayıp, ulaştırmaya çalışmanız, oldukça sevindirici ve saygıya değer bir tutumdur.

Gelen mektuplarınızı yanıtlamada çok geç kaldığımın farkındayım. Bunun bilinçlice yapılmadığını bilmenizi isterim. Ülkemizde, cezaevleri, insanlara her alanda baskı yapılması gereken bir yer olarak algılandığı için -egemen sınıfların karakteriyle uygunluk içerisinde olduğundan, bu mantığa şaşmamalı- birçok konuda kısıtlama ya da yasaklama olacağı kesin. 13-28 Temmuz'da yaptığımız açlık grevinden dolayı iki aylık mektup yasağı konuldu. Ceza dönemine denk geldiği için bu gecikme meydana geldi. Ceza dün (16 Eylül) bitti.

Bu aylarda yayımlayacağınız Dergi'ye ilişkin yaptığınız çağrı, beni sevindirdi. Özellikle ülkemizde, düne kadar üvey evlat muamelesi gören dergi ve yayın çalışmaları, son zamanlarda eksik ve yanlışlıklarıyla birlikte oldukça artmış bulunmaktadır. Ancak, bu artışın (özellikle dergi) istenilen olumluluğu beraberinde getirdiğini söyleyemeyiz. Buna rağmen, son yedi yılın getirdiği rehavetin(!) ve beraberinde oluşturduğu tabuların tartışılması, onların aşılması yönünde bir işlevi olduğunu yadsımamak gerekir.

Yayıncılık ve yayıncının görevlerine ilişkin aslında sizlere söylenecek pek fazla bir şey yok gibi. Zira, bugüne kadar -özellikle yayıncılık konusunda- bunu iyi bir şekilde sürdürdünüz. Özellikle, yıllardan beri dost-kardeş ülke ve düşünceleri karalama kampanyasının birer uzantısı olan kimi yayın çevrelerinin bu faaliyetlerinin gerçekliğini ortaya koymak, bu düşüncelerin çarpıklığının bilincinde olan her aydın insan ve yayıncının temel görevleri arasında yer almalı. Şimdiye kadar yayımladığınız kitapların büyük bir bölümü bu işlevi önemli ölçüde yerine getirmeyi başardı, diyebiliriz.

Dergi konusu ise, başta da belirttiğim gibi, bu yönde önemli adımlar ve çabalar olmasına karşın, hâlâ bunun ülkemizde sağlıklı bir şekilde yürütüldüğünden emin değilim. Kendini eğitebileceği demokratik kurumlara sahip olamayan toplumumuzun, bu eğitim eksikliğinin getirdiği bilinçsizliği giderebilecek çalışmalara her zaman ihtiyaç vardır. Bu, sadece siyasal alanda değil tabii ki. Kültür, sanat, edebiyat vb. konuların yadsınamaz bir önemi vardır. Zira, köşe başlarını tutan «büyükler», ellerinde bulunan sınırsız propaganda araçları, vb. olanaklarla yoz, apolitik bir toplum yaratma çabasından hiç bir zaman vazgeçmezler. Tersine, «bu gibi dönemde» bu işin dozunu artırırlar.

Geçmiş çalışmalarınızı veri olarak kabul edip Dergi'nizin de, bu yönde başarılı olacağından eminim.

Kimi çalışmalarımızı, olanaklarımız elverdiğince sizlere ulaştırmaya çalışacağım. Bana yolladığınız on kitaptan sadece ikisini (Yenileşme ve Kadro Politikası ile Büyük Dedem K. Marx) elime geçti; diğerleri, belki ilerde.

Yayınlayacağınız kitapları ve Dergi'yi bekliyorum.

Emeğinizde, uğraşınızda, çabanızda üstün başarılar diliyorum. Dostlukla...

17 Ağustos 1987

E Tipi Cezaevi Malatya

☆

SORUN yetkilisi,

Mustafa Kadir Gül

Önce yayın hayatınızdaki başarılarınızı canı gönülden dilerim.

Cezaevinde ekonomik olanaksızlıkların getirdiği en büyük dezavantaj kitapsızlık ve okuyamama. Bunun belli bir amaç için yaşayan insanlar üzerinde yaratacağı tahribatı engellemenin yolu da zaman zaman böyle yöntemlere başvurmak gibi hoş olmayan bir şey. Zira kitapların hangi şartlarda üretildiğini ve kolay yayımlanmadığını biliyorum. Bunları size anlatmak bildiğiniz bir şeyi tekrarlamak gibi olacak. Bu nedenle kısa kesmek istiyorum. Sorun ve Öncü'den yayımlanan kitapları bize yollamanızı rica etmek için yazıyorum. Ne kadarını gönderebilirsiniz veya gönderebilir misiniz bilmiyorum. Hiç olmazsa Marx ve Lenin'in kitapları veya ilgili kitapları (felsefe, sosyoloji, tarih, ekonomi, vd.) gönderebilerseniz çok makbule geçecek.

Bitirirken, tekrar iyi dileklerimi iletiyorum. Selamlar.

10 Ekim 1987

Metris Özel Askeri Cezaevi

☆

SORUN Sorumlularına, Merhaba!

Süleyman Güler

Gazetede ki ilanlardan adresinizi ve kitap adlarını öğrendik. Aşağıda yazılı kitapları ödemeli olarak istiyoruz. Kitaplar bize gelince aynı anda ücretini ödeyerek ilerki sürelerde almak istediğimiz kitaplarınızı isteyeceğiz. Kitaplarla birlikte yanıtınızı bekliyoruz. Selam ve sevgiler, dostlukla kalın.

5 Ekim 1987

Özel Tip Cezaevi Eskişehir

☆

Merhaba,

Ahmet Erhan

(...) Mektubunuzda bahsi geçen konulara doyurucu yanıt vermek isterdim. Ancak bu, mektubun sağlığı açısından şimdilik mümkün görünmüyor. Yine de dilim döndüğünce, gerek yazmak istediğim şeyleri, gerekse sorularınızı yanıtlamayı deneyeyim.

Ülkemiz «Eylülhane»lerinde koşulların malûm karakteri, yaşamın en insani taleplerini keyfiyetin ellerine terkederken, «insanlar» karşı mücadelelerini ortaya koyma yollarında alabildiğine tembel ve acemice davranıyorlar. Oysa demokrat kamuoyundan «insanlık hakları» konu-

sundaki ileri çıkışları daha somut ve etken kılınabilecek politik ortama -nispide olsa- sahiptir. Yaşanan sürecin -bir iki yıl öncesine kadar- aktif olan ve «zor»a karşı ağır diyetler ödeyen kesimi «Eylülhane» sakinleri olsa gerek. Bu insanlar, bu günlere alabildiğine yorgun gelmiş olsalar da, insanlık adına, halk adına onurlu bir süreç tesis etmiş olmanın sevincini duyarak yeni özverilere hazır bekliyorlar. Bekleyeceklerdir de, inanıyoruz. Her türlü olumsuzlu olumlu kılmanın yolu, «içeri» dışarı diyalektik bütünlüğünü sağlayabilmekte yatıyor. Kimine göre bu rol «abartılı» bulunmaktadır; kimine göre «Eylülhane»lerinde siyasal demokratik insani talepleri hedefleyen mücadele alanı olduğu gerçeği kabul görüyor. Bana göre de ikinci şık doğrudur. Bu bağlamda «Eylülhane»lerdeki sorunları tek tek irdelersek, sonuçta siyasallık ağır basıyor.

Her soruna alternatif yaratmanın ve caydırıcı kılmanın zorluğunu düşünürsek, gerçekten de sorunları kökünden çözmek özveriye ve uzun soluklu bir çıkışı gerektiriyor. Her sorunu derken tabii ki sisteme ilişkin boyutlu sorunları kastetmiyorum, yanlış anlaşılmasın. «Eylülhane»lere ve «insanlık hakları»nın temel alanlarına ilişkin olanları kast ediyorum. Acil ve günlük taleplerin bu alanlara ilişkin olan sınırlamaları...

Gelelim yolladığınız kitaplara ilişkin soruya :

Daha önce «aileme iade edildi»ğini söylediğim kitaplar henüz elim'e ulaşmadı. Bundan dolayı, istediğiniz değerlendirmeyi yapamıyorum. Tabii «Partileşme Sorunu I ve II»yi de okumamış oluyorum.

Sizin çıkardığınız «Küba Komünist Partisi I. Kongresi...» isimli kitabı CKK'den istemiştım. Geldi, ancak «sakıncalı» bulunarak verilmeyi. Basın yayın konusu genelde sorun oluşturun. Aynı statüde olan iki kurumdan birinde serbest olan bir kitap diğerine sokulmuyor. Veya bir insanın adı ve ürünü yayında yer alıyor, bundan dolayı «sakıncalı»lar sınıfına dahil ediliyor. Ya da hepten «yasak» deyip işin içinden çıkılıyor. Bu «çifte standart» genelde mevcut. Bazen öylesine ilkelce bir mantıkla bu yapılıyor ki, bazı kişilerin ideolojik «fobi»ye yakalandığını düşünmeden edemiyorum. Bana gelen mektuplarda bu çerçeveli şeyler eksik olmuyor.

Aylık dergilerden elime ulaşanlar, sürekli ulaşmıyor. Bu tip davranışlar, yaşamın her demine ilişkin geçerliliğini koruyor. Okuyabildiğim, «B. Sanat, Y. Düşün, Gün, Mülkiyeliler Birliği D, İmece» ve birinci sayısını okuduğum «Yeni Çözüm»ü söyleyebilirim. Bunlardan ikisi, siyasi misyonu olan yayın olarak apayrı bir değerlendirmeye tabi tutulabilir. Ancak diğerleri, içinde ticari, siyasi, vs. kaygıları da barındıran demokrat karakterli olarak okunabilir buluyorum. En azından çıkan yazılardan edinilecek ip ucuyla olay ve olgulara ilişkin yorumlamalar, bir yeni üretimin daha sağlıklı olmasına düşünce ortamı hazırlayabiliyor. (...) Düşüncelerime denk düşen «Yeni Çözüm»dür. «Partileşme Sorunu I ve II»yi okumadığım için düşünülen derginin nasıl bir zemin oluşturacağını çıkaramıyorum. Siyasi bir misyonu olan bir zemin ise benim için karakteri önemlidir.

Çizgi ve desen konusundaki önerilerinize teşekkür ederim. Yetkin olmasam da, elim biraz yatkındır. Veya öyle zannediyorum. Çini ile de

çalıştığım oldu, oluyor. Ancak, bunları değerlendirme amacından çok, alıştırma düşüncesiyle yaptım, yapıyorum. Keza kurşun kalem, pastel ve yağlı boya alıştırmaları da yaptığım oluyor. Tabii bunlar yaşamımda tali bir öneme sahip.

Bilmem bilir misiniz «Sinop Kalesi»ni ve Sinop'u? İki yıla yaklaşan bir süredir buradayım, havasına alışamadım. Rüzgârsız bir gününü hatırlamıyorum. Bazen voltalarken esen rüzgârın etkisinden adalelerim tutuluyor. Eh! çözülene kadar uğraş ki, rahatlayasın.

Yanımdaki hücrede yaşlı bir amca var. Kendi anlatımına göre, «toplam yatmışlığım 35 yıl» civarında... Arada bir bürokrasinin popüler simalarına basıyor kalayı! Yılların çokluğu ve bilinçsizlik, beyinde bazı şeyleri saplantı yapmaya yetiyor. Bu dayıda da böyle olmuş. İnfazını yakmışlar. 59 yaşında. Yanan infaza göre çıkış tarihi 1996. «Ula Ahmet, bu Özal benden korktuğu için salamıyorlar biliyorum», «tabii ben çıkarsam zam yapamayacak, hep korkusundan saldırtmıyor...» gibi şeyler söylüyor. Acınası biri...

Bugün banyo günümüzdü. Tembellik edip gitmedim. Onun yerine (...) kitaplara göz attım. Günün yaklaşık 21 saati hücrede geçiyor. Bu da kullanılacak epeyce zaman bırakıyor. Tadı tuzu olmayan bir zaman! Monoton ve insanlardan uzak bir yaşamın bir süre sonra sıkıcılığı katlanılacak olmaktan çıkıp, ezaya dönüşüyor. Buna birde diğer etkenler eklenince gerçekten yeni özverilerle güneşe ulaşmayı istiyor insan.

Benden şimdilik bu kadar!

Bazı sorularınıza yanıt olacak geniş bir mektubumu okuma imkânınız olur sanırım!.. Size ve tüm çalışanlarınıza saygı ve selâmlarımı iletirim.

Sevgi ve dostlukla...

17 Nisan 1987

☆

(...) Mektubunuz az önce elime geçti. Gönderdiğiniz kitapların akıbetini bildiren bir mektup postalamıştım. Tarih 30 Eylül... Bir önceki mektubumu almamış olmanız ihtimalinden kalkarak, kitapların son durumunu yazayım: Kitapları yolladığınıza ilişkin mektubunuzu almıştım. Bir ay sonra gelen ziyaretçime «idarede kitaplarım var, ister-siniz.» deyince, onlar da istemişler. Tabii bu arada «incelemede» olan postaladığınız kitapları da yanlılıkla vermişler! Şu anda kitaplar evde. Tekrar getirmelerini istedim. Sanıyorum getirilirse elime geçer. Kitapların iade edilmemesinin nedeni bu. Hem iade etmeleri için de bir neden bulunsaydı, bu tamamen keyfiyet ürünü olurdu. Bu konularda idareyle konuşmuştuk. Yanlılık o zaman ortaya çıktı!

En son kitaplarınızdan «Emperyalizmin Felsefesi Pragmatizm» isimli kitaba başladım. Ellinci sayfada olmama rağmen nitelikli, bilimsel yanıyla da tamamlayıcı bulduğumu söyleyebilirim. Ayrıca, elimde felsefe, politika ve TDK sözlüklerini almadan okuyabildiğim sade dil'ini de belirtmek isterim. Yani çeviride kullanılan dil'i sevdim.

(...) mektubumun elinize geç ulaşmasına şaşırdım. İki aylık bir rötâr burada pek olmaz, ama nasıl olmuşsa olmuş. Genellikle on, onbeş

günde mektuplar adresime ulaşıyor. Tabii arada bu türden «istisna»larda olmuyor değil. En azından benim mektuplarım için durum bu! Umarım bu mektubum elinize daha erken ulaşır.

Burada yayın izleme durumu, kabaca yazayım: Haber dergileri ile günlük basını kantinden alıyoruz. Aylık dergileri abone yoluyla sürekli geliyor. Kitap konusunda da sınırlar, dönemin karakterine uygun çiziliyor. Yine de bazı cezaevlerine nazaran daha esnek, bazılarına göre ise dar. İlerde bu sorunun daha mantıklı bir düzeye ulaşacağına inanıyorum. Öyle olmak durumunda da...

Ben «Sinop Kalesi»nden ayrı bir bölüm olan müşahade hücrelerinden birinde kalıyorum. Yanımda yine iki idamlık arkadaş daha var. Günün yarısı havalandırmada geçiyor. Bunun dışındaki zamanı yazarak, okuyarak, çizerek geçiriyorum... Bunların dışında yaşamımın en anlamlı yanını oluşturan; dönecek olan güne karşı sorumluluğumun davranışlarıma tavizsiz yansıması... Bundan büyük bir sevinç duyuyorum.

Başarı dileklerimle, dost selamlarımla...

14 Ekim 1986

Kapalı Cezaevi Sinop

☆

SORUN'dan Cezaevindeki arkadaşlara :

□ Sizlerden çeşitli zamanlarda gelen mektupların iki taraf arasında kalmasına gönlümüz razı olmadı. İzninizi alamadık, ama içerdeki insanlarımızın hayatını, gözlemlerini, düşünce ve değerlendirmelerini yansıtan bu mektupların okurlarımızla paylaşılmasını uygun bulduk. Bir bütün olarak cezaevindekileri anlamaya çalışmak, onların sorunlarına sahip çıkmak gerekiyor. İçerdekileri tanımasak da, onlarla farklı şeyler söylesek de, sosyalizm söz konusu olunca cezaevlerine karşı duyarlı olmak, oradan yükseltilecek seslere kulak kabartmak gerekiyor. Siyasi tutuklular, iç ve dış gerici ittifakın esiri değildir. Cezaevi hayatını yaşanılır kılmak, insanlık onuruyla bağdaşmayan, işkence, baskı ve terör uygulamalarına karşı çıkmak, mevcut yasaları çiğneyen, fiili ve keyfi yönetimleri açığa vurmak her namuslu insanın ve yurtseverin görevidir. Teori ve pratikleriyle mevcut yasaları çiğneyen bu insanlar, hiç kimseden özel bir işlem talebinde bulunmuyor, ve «cezaevlerini» çekiyorlar. Siyasi tutuklu ve hükümlüleri siyasi parselasyon anlayışıyla gören her eğilim kınanmalı, mahkûm edilmelidir. Siyasi mahkûmlar bizim insanlarımızdır. Onları hayat ve mücadeleden soyutlayan, yalnız bırakan, öznel yaklaşımlarla hareketi ucuz kariyer çıkarlarına teslim eden anlayışlar eleştirilmelidir.

Çeşitli sosyal mücadele biçimlerini deneyen ve bugün cezaevinde bulunan devrimcilerin maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılamak, en başta içinden geldikleri hareketlerin görevidir. Siyasi hükümlülerin ruhsal ve fiziksel varlıklarının zedelenmemesi, diğerleriyle birlikte toplumca herkesin sorunudur. Konuya olumsuz yaklaşımları eleştirirken, cezaevlerindeki yoldaşlarını yalnız bırakan siyasi akımların açığa vurularak yargılanması da hareketimize bir katkı niteliğindedir.

□ Cezaevi okurlarına SORUN B.K.Dz. çalışanlarının bir dayanışması olarak gönderilmektedir. Ücretsiz gönderilen Dizi'nin ellerine geçip geçmediği, bize de bildirilmelidir.

□ Cezaevlerinden yapılan kitap taleplerinin karşılanabilmesi yayınevlerinin gücünü aşan bir olay. Bazı yayınevlerini birer «kızılay» yerine koyan anlayışlar aşılmalı, kötü şartlarda da olsalar, ilerici yayınevlerinin, sistemin başta hukukî, cezaî, idarî, malî ve fiili vs. baskısı altında olduğu unutulmamalıdır. Yayın kurumlaşmalarının işlevini yerine getirebilmesine yardımcı olmak da gerekiyor. Yayınevi ve okur ilişkisini güçlü kılmak, diyalogu zenginleştirmek gerekiyor. Cezaevlerindeki arkadaşlara gönderilen kitaplar SORUN çalışanlarının bir özverisidir. Fazlasını yapabilmeyi çok isterdik...

□ Cezaevlerine sokulmayan kitapların önündeki çok yönlü engellerin kaldırılabilmesi yolunda bize ulaşan bilgileri başta TAYAD olmak üzere İnsan Hakları Derneği'ne, mahkûm ailelerine ve basına duyurmak dışında yayınevlerinin ellerinde bir güç yoktur. TAYAD'a yaptığımız başvurunun anında değerlendirildiğini ve gereğinin yapıldığını aldığımız bir yazıdan öğrenmiş bulunmaktayız. İnsan Hakları Derneği'nin de başvurumuzu en azından cevaplamak nezaketini göstereceğini umuyor ve bekliyoruz.

□ Cezaevlerinde her koğuşun ayrı ayrı kütüphane oluşturması yerine birlikte KOMÜN kütüphaneleri oluşturmalarını öneriyoruz. Mahkûmların kitap ihtiyaçlarının temini konusunda da TAYAD ile İnsan Hakları Derneği ve öteki ilgililer harekete geçirilmelidir. Yurtdışındaki destek eylemlerini yurtiçindekilerle uyumlandırmak, iç dinamiği harekete geçirmek, ondan güç almak yolunda girişilen eylemler, faydacı yaklaşımlardan arındırıldığı ölçüde, siyasi mahkûmların beklentileri de gerçekleşmiş olacaktır.

□ Son aylarda ülkede yükselen devrimci mücadele (hapishane ve dışı ayırımı yapmadan), bazı ilerici dergi ve yayınların cezaevlerine sokulmasını sağlamıştır. Hâlâ ilerici yayının giremediği cezaevleri vardır: Diyarbakır, İzmir, Mersin, Sinop, Mamak vb. Bu cezaevlerindeki keyfi uygulamaların kaldırılması için gerekli mücadeleler verilmektedir.

1. SAYI ÜZERİNE YAPILAN ELEŞTİRİLER VE CEVAPLARI

Eleştiri: Daha iyi mizampaj yapılabilir. Yazı başlıkları 12 punto, şiirler batone dizilmeli; sayfalar daha ekonomik kullanılabilir; bazı yerlere küçük resimler konulabilir...

Cevap: SORUN tipo dizilip basılıyor. Bu aşamada gücümüz ofset baskıya yetmiyor. Daha iyisini iş içinde birlikte yapacağız. Teknik eksiklikler, konunun erbabı kadrolara kavuşunca giderilebilir. Biçimle özü uyumlandırmak gerekiyor. Haklısınız.

E: Küçük dilbilimsel yanlışlar var, şiir bölümünde şiirle pek ilgisi olmayan denemelere yer verilmiş. Şiirlerde ideolojik etkinlik var, estetik yetkinlik yok... Bir de şu halk aşıklarını sazıyla sözüyle bizden ayıran öğeler var. Onların yazdıkları ve söylediklerine de şiir deyip, politik bir dergide, Nazım'ın şiirini koyar gibi «şiirler» başlığı ile hemen koymamak lazım. Halk aşıklarını ayrı bölümde vermeli, şiirleri bölünmeden yayımlanmalı. Şiirler diğer sayfalara serpiştirilmeli. Brecht, Nazım, A. Arif gibi şairlere yer verilmeli...

C: SORUN'a şimdiden bir kaç sayıyı bütünüyle dolduracak kadar çok şiir geldi. Ülkemizde şiir yazılmasını kolaylaştıran şairlerimiz çok. Nitelikli şairlerimiz ise çok azdır. Şiir yazmak zor bir iştir. Gönderilen ve önerilen şiirlerin tamamını yayımlamayı çok isterdik; ama biliniyorki, SORUN, edebiyat ürünlerinin yanı sıra öteki sanat dallarına da ağırlık veren bir kimliğe, en azından şimdilik, sahip değil. Elbette sanatın her türü kendine özgü bir toplumsal faaliyet olmakla kalmaz, aynı zamanda politikanın da ayrılmaz bir parçasıdır.

Halk şiiri ve öteki şiir, yollu bir ayırımdan yola çıkarak, işte halk şiirine daha çok yer verdin (ya da vermedin), türünden bir eleştirinin hiç bir işlevsel yanı yoktur. Halk şiiri ve öteki şiir diye bir ayırım, siyasal toplumcu şiir ile siyasal olmayan, «sanat» kaygılı, şiiri birbirinden ayırdetmeye yetmez. Şiir tartışma geleneğinde de böyle bir ayırım kullanılmamaktadır. Birinci Yeni (Garip), İkinci Yeni, Toplumcu Şiir, gibi üstbaşlıklar, bu çerçevede işlev taşımaktadırlar. Nazım halk şiiri mi yazdı? Ama başlangıçta Mayakovski'nin şiir tekniğine hayran olan Nazım, bir «Şeyh Bedrettin Destanı»nda, geleneksel halk şiirinin ve öteki değerlerin etkisini kullanmadı mı? Ya da İkinci Yeni, tüm folklorik geleneklerden nefret eden, şiirde anlam yerine biçimi yeğleyen bir şiir akımı olarak, Garip'ten farklı bir akım değil mi? O zaman halk şiiri ve öteki şiir ayırımına bel bağlamak, bu «öteki şiir» öbeğindeki farklılıkları gözardı etmek demektir. Şairlik yeteneği konusu ayrı bir

tartışmadır. Ne yazık ülkede şairlerimizi, ressamlarımızı, politikayla uğraşan yazarlarımızı gereği gibi eleştiremiyoruz. Oysa Marksist eleştiri, üretene, yayınlayana ve okuruna yapılmış en büyük bir katkıdır. Bu görevi yerine getirebilecek kurumlaşmalara henüz sahip değiliz. Ama SORUN, yetenekli toplumcu şiire yer verir; vermek zorundadır. Ayrıca, şiir üzerine bu ölçüde ilgi duyan okurlarımızın, diğer yazılara da ilgi duymalarını, onlar üzerine de değerlendirme yapmalarını, böylelikle okur, yayınevi ilişkisini canlı tutmalarını beklemekteyiz.

E: Siyasi içeriği ağır basan yazıları edebî yanı olan yazılarla takviye etmeli, sanat, kültür ve estetik konuları işlenmeli...

C: Bu sayımızda, başta cezaevi mektupları olmak üzere, öteki sanat ve kültür ağırlıklı yazılarımıza yer verildi. Bu yazılar, sözü edilen «eksikliği» tamamlamaya adaydır; siyaset ile sanat arasındaki diyalektik bütünlüğü inkâr etmiyoruz. Elbette daha iyisi denenecektir.

E: SORUN'un niteliği diğerlerinden çok farklı; sendika ve işçi hareketleriyle ilgili haberler yerine, olayların yorumları yapılmalı; haberler bölümüne gerek yok. Çünkü, günlük, haftalık basın sınırlı da olsa bunu yapıyor.

C: Eleştiride haklılık payı büyüktür. Doğru olanı yapmaya çalışacağız. Haberle birlikte yapılan yorumlara büyük bir ihtiyaç var.

E: SORUN'da ünlü yazarlar yok; onlardan da yazı ve repörtajlar alınmalı.

C: Evet yazarlarımız amatördür. Aramızda hiç bir «ünlü» yazar yok. Hemen hemen bütün yazarlar ilk kez böyle bir kürsüden seslenmek «şans»ını elde ediyor. Çoğu işçi ve emekçi sınıflardan gelen yazar arkadaşlarımız SORUN ışığında, sınıfsal tevazûlarını koruyarak, «ünlü» psikozuna kapılmadan, hiç bir aşağılık kompleksi duymaksızın yazacak ve giderek profesyonel nitelikler kazanacaklardır. Gerektiği zaman «ünlü»lerle de repörtaj yapılabilir; ama, böylelerinin zaten yazacak çok kürsüsü var; bir de SORUN'u onlara niçin kürsü yapalım? SORUN'un işlevine inanan, ilkesel yönelişini doğru bulan «ünlü» ünsüz herkes yazı yazabilirler. «Ünlü»lerin de bu yaklaşımları paylaşması gerekir.

E: SORUN'un diğer dergi ve dizilerden farkını kavramaktayız. Sanki bazı yazılar bir kaç kişinin omuzuna yüklenmiş gibi. Bu yükü taksim etmek, mevcut kadroyu genişletmek, yeni açınımlar kazanmak SORUN'u zenginleştirmek gerekiyor. Ülkemizin bu tür organlara büyük ihtiyacı var. SORUN'a akademisyen çalışmalar yanında siyasal kültürümüzü geliştirebilecek çalışmalar da yüklemeliyiz. Dışarıdan yapılacak katkılara açık mısınız?

C: SORUN'un daha zengin, daha az kusursuz, daha yetkin çıkması, ona güç veren kadroların değil, bir bütün olarak ülkemizin yetiştirdiği bütün kadroların işi ve görevidir. SORUN çalışanları, bizim değil, hepimizin denilmesini uygun görenlerden oluşuyor. SORUN'nun bir işlevinin olabilmesi karşılıklı ve çok yönlü çabalarla daha da anlamlı kılınabilir. Yapılacak her türden katkının, vazgeçilemez ilkesellikleri korunduktan sonra, içi de dışı da birdir. Önerdiğiniz türdeki yazılarımız da sayfalarımızda yer alacaktır.

E: Yazılar, hayatın içinde oluşan öteki organlardaki yazılara birer cevap niteliği taşıdıkça önem kazanır. SORUN, dışındaki olay ve olgulara polemik oluşturduğu sürece halkalarını genişletebilir. Durumu tasfir yerine eleştiri yazılmalı. Nasıl olması gerektiği anlatılmalı. Bunlar bir organı geliştirip güçlü ve işlevsel kılacaktır. Toplumca tanımlamalardan bıktık. Teorik çalışma demek: Yaşanılan çağda, güncel olanla hesaplaşmak, süreçlere katılmak, olumsuzluğu açığa vurmak, onu aşmaya çalışmak, bu yolda ısrarlı olmaktır.

C: Bu eleştiriye aynen katılmaktayız.

E: Ekim Devrimi ile ilgili yazı çok zayıf; daha iyisi yazılabilirdi. Bu konuda öteki yayın organlarında daha güzel yazılar çıktı...

C: Bu eleştiriye de benimsiyoruz.

E: Bazı yazılar genelde zor anlaşılıyor. Tamam «yaşasın» ya da «kahrolsun» ucuz mantık, ama yazılarda gerekçeler uzun uzun anlatılırken, hedef ya da amaç bir slogan, bir cümle, hattâ bir başlık ile verilsin...

C: Her türlü ucuz yaklaşımların çok acısını çektik. Ondan kaçınırken amaç belirtmeyen, kuru yazılar da hiç bir işe yaramıyor. Elbette yerine göre, önerdiğiniz gibi hedefi belirleyen cümlelere, sloganlara da yer verilmeli.

E: SORUN gibi bir organ çıkaranlar, bir yazı işleri müdürü ilanı vermemeliydi. Yanlış anlaşılmalara kapı aralayan bu ilanı koymasaydınız daha iyi olmaz mıydı?

C: SORUN'da çalışmaya aday bir arkadaş aradığımızı duyuran ilanımız bir gerçekliği anlatıyor. Bunu halkımızdan, ülkedeki ilerici kadrolardan saklayamazdık. Aramızda yüksek öğrenim görmüş, sistemin aradığı niteliklere sahip, hüküm giymemiş ve yazı işleri müdürlüğü yapabilecek bir arkadaşımız yok. Bunu niçin saklayalım? İşçi ve patron ilişkisini çağrıştıran bir ilan verilmediği. Bizim bulamadığımızı hayat ortaya çıkarmalı diye düşündük. SORUN çalışanları, ilişki kurmaya aday muhtemel kişilerin hakkında eldeki ölçütü yerinde kullanacaklardır. Biliniyor ki, SORUN'nun kapısını bizim insanlarımız çalabilir. Başkaları çalamaz!

E: «İlkesel Bir Yöneliş, Neden Birlikte Kitap Dizisi» adlı yazıdaki bütün görüşlere katılıyorum: fakat konunun madde madde yazılması, biraz «tepeden bakar» gibi, «ders verir» gibi olmuş... Biliyorsunuz ülkemizde kadrolara ve sempatizanlara karşı duyarsız, anlayışsız yaklaşımlar, hattâ faydacı yaklaşımlar yaygındır. Bunlara karşı çıkarken, SORUN daha dikkatli olmalıydı...

C: Bütünüyle katıldığınızı söylediğiniz ilkesellikler, hayatın öğrettikleridir. Kimseye «tepeden bakmak» ya da «ders vermek» gibi bir niyetimiz kesinlikle yoktur. Ama bazıları hareketimiz içinde daima tepeden bakıp, ders almadan vermeğe kalkışmışsa, onların bu tavrı karşısında büyük kayıplara uğrayan ve acı çeken emekçi insanlar da bırakın bazılarını hakettiği «dersi» versinler. Kimin ders alıp verdiğini hayat ve mücadele belirliyor. Kendi payımıza, öğretecek yeteneği olandan ders de alınır; öğrenmek durumunda olana ders de verilir. Tepe-

den bakmak, kibir gibi yaklaşımlar proleter tavır değildir. Herkesin sakınması gerekir. Bizim konu üzerindeki titizliğimizi anlamışsınız.

E: Yayın politikasından edindiğim izlenimden hareketle ve tabii nesnel koşullarımız olanaklı kılarsa, (İdam hükümlüsü) çıkarmakta olduğunuz Kitap Dizisi'ne kendimizin üreteceği yazılarla katılmak talebinde bulunuyoruz. (...) Farklı disiplinler içinde olmamıza rağmen edindiğim izlenim, belirli konulardaki yazılarımızı yayımlayabileceğiniz yönündedir. Bu, yenilgi dönemini, çıkarılan dersleri ve yakınlaşma, dayanışma gereksinimine hizmet eden olumlu bir örnek oluşturacaktır.

C: Ülkedeki ilerici kadroların farklı disiplinlere bağlı olduğu biliniyor. Hiç bir eğilim bu gerçekliği ne dramatize ne de idealize edemez. Etmemeli. Sorunlarımızın sağlıklı tartışılması, doğruların ortaya çıkmasına yardımcı olacaktır. Hakikatlerin somutlaşması, çok pahalıya mal olsa da hayat gecikmeden öğretiyor. SORUN'da yazarlar, farklılıklardan kaçmaz. Yazı Kurulu'nda, Redaksiyon'da tartışılmasını uygun bulan bütün arkadaşlar SORUN'da yazabilirler. Bunun için de özel bir çağrı yapılmayacağı 1. sayıda açıklandı.

E: «Doğu Dramı ve Milliyetler Sorunu» başlıklı yazıda şovenizmin içine düşülmüş. Yazar, böyle bir başlık oluşturarak, (...) Egemen ideolojinin bakışından soyutlanıp, teşhir edeceği, bir konuda, yine egemen ideolojinin basmakalıp sözcüklerini sıralamış yazı başlığına (...)

C: Kürt Sorunu üzerine ilk teorik yazıları devrimciler kaleme almış, daha sonraları burjuva basında çıkan ılımlı, demokrat yaklaşımlar, 12 Eylül sonu bir ortamda iyice gün yüzüne çıkmıştır. Konuya yaklaşma görev ve onuru, şoven milliyetçi akımların değildir. SORUN'u iyi incelemenizi, adı geçen yazıyı kaleme alan arkadaşın niyetini doğru kavramanızı bekliyoruz. «Şovenizmin içine düşmüş» diye nitelenebilecek bir anlam çıkmıyor yazıdan. Konu üzerinde çok keskin şeyler yazan kesimlerle, hangi şartlarda neyi omuzlamaya aday olanların sorumluluklarını karıştırmamak gerekiyor. Konu daha iyi işlenebilirdi; teorik bakımdan daha yetkin şeyler yazılabilirdi, denilseydi, bu eleştiri olurdu; ayrıca haklılık da kazanırdı bu tür bir eleştiri... İlerdeki sayılarımızda konu üzerinde okurun beklediği düzeyde donatımda bir incelemeyi sunabileceğimizi, o zaman «eleştiri»nizi geri alacağınızı umuyoruz.

E: (...) SORUN için vb. tüm Devrimci-Demokrat nitelikte olan platformlara yazmayı çok isterdik. (...) Türkiye koşullarında namuslu bir yayın faaliyetini yürütmenin ne tür zorluklar temelinde gerçekleştiğini, bu türden çalışmayı sürdürmenin nasıl bir özveri gerektirdiğinin bilincinde olarak şunu da belirtmeliyim ki, böyle bir yayın faaliyeti, günümüz Türkiye'sinde biricik faaliyet biçimi olarak ele alınmamalı. Aynı zamanda, bu Türk solunun yapısal hastalığının kronikleşme olayıdır da. Bu durumun, yani düzen sınırları içinde çakılıp kalmanın geçmişte ve bugün işçi sınıfına ve emekçi türk halkına neye mal olduğu bilinmektedir.

Yayınlarınız'da güncel pratik gelişmelere daha fazla yer ayırmamız ve bu temelde kamuoyunu bugüne kadar tabu olarak adlandırılan

hususlarda aydınlatma faaliyetlerine kendi çabanızı da katmanız bu alandaki samimiyetin ölçütü olduğunu belirteyim. Kemâl Bal'ın yazısında belirttiğiniz gibi asıl özün «Doğu Sorunu»nun olmadığı, sorunu daha gerçekçi ve ayrıntılı olarak ortaya koymak ve bu sorunu gündemleştiren gücü görmek gerçek demokrasinin gereği olacaktır. Yoksa sözde sorunun adını koymak (ki bunu M. Ali Birand başta olmak üzere artık T.C.'nin resmî çevreleri de kabul ediyor), ama esas olarak bu sorunun çözümleyici gücü olan bugünkü hareketin ve önderliğin varlığını görmezlikten gelmek şovenizmin en incisi ve haincesi olacağını belirteyim...

Bugün «Doğuda» (böyle demezsek bu satırların da sizlere ulaşması hayal olur) muazzam bir gelişme var. Bu alandan bugün Türkiye'ye güçlü devrimci mesajlar verilmekte, ve buradaki hareketin varlığı devrimci çevreleri her türlü oportünizme ve reformizme karşı ayakta tutmaktadır. İşte bu görülmeli ve kavranmalı diyorum. Bu ve benzeri konularda görüş ve değerlendirmelerimizin olduğunu belirteyim. Şunu da eklemek gerekir: Mevcut koşullarda bu türden değerlendirmelerin yer aldığı sayfa sahiplerinin bu konuda yüksek sorumluluk duyması ve bazı şeyleri göze alması ve ayrıca namuslu olması gerekir. (...)

C: SORUN'un hangi şartlarda yayımlandığı, bu araçla neleri yapmaya aday olduğu hayatta sınıyanıyor. Ülkede, kendini ilerici, devrimci, sosyalist, proleter devrimci, komünist, devrimci demokrat olarak tanıtanlar olduğu gibi diğer siyasi akım temsilcileri de mevcuttur. SORUN özel bir yorumla «devrimci-demokrat» olarak tanımlanamaz. Kimse kimliğini gizlemiyor. Türkiye solunun «kronik hastalığı» bilinmektedir. İlerici yayın faaliyeti, çok yönlü mücadele biçimlerinden yalnızca birisidir. «Düzen sınırları içinde çakılıp» kalanlar ile «düzen sınırları dışına çıkanlar» ayırımı, özel yorumlara gerek kalmaksızın, birer gerçeklik olarak olay ve olgularda yansıyor. Bunların sosyal ve tarihsel olarak yargılanması da gecikmeden yerine getiriliyor.

«Doğu Sorunu» diye anılan sorunun tartışılmasında gözetilen inceliğin, kullanılan üslubun anlaşılması okurun niyetine ve donatımına bağlıdır. Konu üzerine yapılan bütün çalışmalar, verilen mücadeleler bütün iyi yürekli insanları olduğu kadar her devrimciyi yakından ilgilendirir. Ülkede haklı ve doğru zeminlerde mücadele veren siyasi akımları anlamaya çalışmak, sahip çıkmak sorumluluğundan kaçan bir devrimci yoktur. İşçi ve emekçi halkımızın ulusal ve sosyal kurtuluş mücadelesinde tek tek sınıyan siyasi çizgileri onaylayanlar olduğu kadar eleştirenler, bunların aşılmasına çalışanlar da vardır. SORUN'da çıkan bir yazı nedeniyle, bazı soyutlamalara baş vurmak, herbiri sınıfsal nitelikler olan «namus, samimiyet, demokrasi vb.» gibi ölçütleri (muhatabı olmasak da) hesapsızca kullanmak doğru bir yaklaşım değildir. Devrimciler, namuslu, onurlu, yüksek karakterli, sorumlu, samimi, dürüst ve demokrattır. Başta, her türlü şovenizme karşı olmak üzere öteki niteliklerini burada saymaya gerek yoktur. Elbette saflarda bunların tam zıddı olanlar da vardır. Böyle olması da doğaldır. Ayıklamayı hayat gecikmeden gerçekleştiriyor. Hem de kimsenin gözünün yaşına bakmadan.

Cezaevi hayatı, ülkede sımanan siyasi akımların serinkanlı tartışılması açısından oldukça zengin malzemelere ve zamana sahip mekânlardır. Bunu yapabilecek nitelikte olduğunuzu biliyor ve bekliyoruz.

E: SORUN, kapağı, yazı karakteri, elle tutulur görünümüyle olduğu kadar içeriği ile de güven veren yeni bir yayın organı kimliğinde. SORUN'un bir tekke olmadığı açık. Tek yanlı ajitasyondan, kışkırtıcı dil kullanmaktan bilerek kaçınıyor. Söylediğini, bağlı kalacağı ilkeleri açık yüreklile söylüyor, Şarlatanlık, slogancılık yapmayacak SORUN. Ülkemizde bu türden yayınlara, açık ve dürüst eleştirilere büyük bir ihtiyaç var. SORUN'u yol açan Grayder ya da Dozere benzetmek istiyorum. Aslında Türkiye solunun önündeki ve içindeki molozları temizlemek görevi için bunlar da yetmez. Türkiye solu, sınıfsal ve ideolojik konumuyla eleştiriden, hele SORUN'un işlevini yerine getirebilmesinden hiç hoşlanmayacaktır. SORUN, bu şartlarda büyük düşmanlıkları üzerine çekecektir. Fakat, sayısı çok az, ama donatımlı dostluklar da kazanacaktır. SORUN'da gündeme gelen konulara kimse ilgisiz kalamayacak; ilkesel yönelişler tartışılacaktır. SORUN'da oluşan kürsü hepimizindir. Bu kürsüyü birlikte kullanacağız. Sade, yalın biçimde konuları işleyen bir kürsüye sahip olmak yanında SORUN'un sorunlarına sahip çıkılması görevi de bir sorundur! (...)

C: Yukardaki «eleştiri»yi okurlardan özür dileyerek koyduk. Öteki «öväücü» değerlendirmeleri elbette yayımlayamayız. Okurların tek bir örneğin yayımlanmasını anlayışla karşılayacaklarını umuyoruz. Bu türden bir değerlendirmeyi yapan arkadaşlara şunları söylemeliyiz: Türkiye işçi ve sosyalist hareketinin sorunlarının çözüme kavuşturulması görevi, başta sınıf bilinçli işçilerin, onlardan yana hakiki halk aydınlarının ve müttefiklerinin, iradelerini yansıtmalarıyla gerçekleşecektir. Grayder ve Dozer benzetmesi, olsa olsa işçi sınıfı ve emekçi halkımızın yürüttüğü mücadele için söylenebilir; söylenmelidir. Bu yönelişlerde SORUN bir işlev üstlenebilecekse, bu yalnızca ülkedeki varlıkları bilinen kadroların onurudur. SORUN'da olması beklenen şey onun «gücünü» aşar. Hareketimizin bazı sorunlarının tartışılmasında, güvence- lere kavuşturulması mücadelesinde, haksız ve adil olmayan sistemin aşılması ve dönüştürülmesi görevinde, SORUN ve benzeri yayın organlarının sınırlı işlevleri olabilir; olmalıdır. Öteki ve çok yönlü mücadelelerin yanında elbette yayınların da işlevi ve katkısı olacaktır. Hiç bir organ laf olsun diye çıkmıyor; çıkamaz.

«Dost»luk ve «Düşman»lıklara gelince; evet doğrudur, herkesin dostu da düşmanı da vardır; olmalıdır. Bunların çeşitli görüntülerini günlük hayatta, Babıali'de yaşayarak yakından görüyoruz. Göremediklerimizi de gecikmeden öğrenebiliyoruz. Bu olgu daha 1. sayıda ortaya çıktı. Beklenen bir şeydi. Ancak, dileriz, «dost» ya da «düşman» saflarında yer alacak muhataplarımız akıllı olsunlar. Dost ve düşmanın akıllı oluşu bizim en büyük «şans»ımızdır. Dost dostluğunu, düşman düşmanlığını yapacaktır. Buyursunlar!

SORUN
5 Aralık 1987

ULUSLARARASI TERÖRİZM VE ÖLÜM MANGALARI

Talat Turhan

Yıllarca önce sinemalarımızda «Akbabanın Üç Günü» adlı bir film gösterilmişti. Filmde «gri propoganda»nın tüm yöntemleri ustalıkla kullanılmakta, CIA'nın olağanüstü güçlü olduğu ve bu örgütle başa çıkılamayacağı izlenimi izleyicilere verilmek istenmekteydi. Yönetmen kullandığı propaganda taktiğinin bir gereği olarak da, örgütün çirkin yüzünü de gözler önüne seriyordu. Filmde CIA, kendi içinde bir hücre oluşturan ve görevi dünyada yayımlanan tüm yayınları değerlendirmekte olan, «Amerikan Kütüphanesi» maskesi altında çalışan bir ekibin ölümle biten sonları gösteriliyordu.

CIA ekibi bir rastlantı sonucu bilmemeleri gereken bir sırrı öğrenmişlerdi. Bu sırrın yayılmasını önlemenin en kestirme yolu, onların ortadan kaldırılmasıydı. Bu öldürme eylemi de bir başka CIA ekibine verilmişti. Ancak «Kütüphaneci»lerden biri başlangıçta bu toplu kıyımdan kendini kurtarmıştı. «Akbaba» takma adıyla tanımlanan bu kişinin bir kaç günlük yaşam için ölümden kaçışı, dramatik bir şekilde senarize edilmiş, film tek düzelikten kurtarılmıştı. Doğal olarak «Akbaba»nın sonu da arkadaşlarınıninkine benzemişti.

Film, basınıımızda uzun uzadıya tartışıldı ve eleştirildi.¹

Fakat dikkatimi çeken önemli bir noktanın gözlerden kaçırılmış olduğunu farkettim :

CIA'nın cinayetler için kullandığı arkası kapalı «station wagon» tipi araç filmin bir yerinde CIA binasına girerken gösteriliyordu. Araçın üzerinde belirgin büyüklükte AAA yazılıydı. Bu kısaltma yabancım değildi ve bende ilginç çağrışımlar yapmıştı. Üç ay yoğun çalışma yapıp o günlerde güncel olan «Siyasi Cinayetler» ile AAA örgütleri arasında, bu örgütlerle bütün dünyadaki Neo-faşist ve Neo-nazist partiler ilişkisini ve anılan partilerle ABD'nin bağıntısını gözler önüne sermeye çalıştım. Bu araştırmamı konuların yabancısı olmayan bir arkadaşım incelemek için verdim. Arkadaşım bir eleştiri getirmemişti; ama, «bunları yayınlarsan seni bir hafta içinde öldürürler» demekle yetinmiş ve de yazının bir müddet daha kendisinde kalmasını rica etmişti. Ancak, çok hızlı seyreden bir akciğer kanseri O'nu aramızdan ayırdı ve sözkonusu araştırma da bu arada kayboldu.

Ama konu güncelliğini yitirmiyor, aksine terör yıllardan beri ülkelerin gündeminde en önde gelen bir sorun olmak özelliğini koruyordu. Bu nedenle o günkü uğraşımın ancak yüzde biri ölçüsünde de olsa kamuoyuna bu konuyu yansıtmayı uygun buldum.

Peki AAA ne demekti?

Araştırdığım kısaltma lügatlarında :

AAA = Anti Aircraft Artillerie = Uçaksavar topçusu

AAA = American Automobile Association = Amerikan Otomobilciler Derneği gibi konuya hiç de açıklık getirmeyen karşılıklar buluyordum.

Ancak basınımızda, zaman zaman AAA simgesinin «ölüm mangaları» olduğuna dair haberler yer alıyordu. O halde bu espri içinde AAA'nın anlamı neydi? Konunun uzmanı kişiler de doyurucu cevaplar veremiyorlardı. Bu kez «Amnesty International Reports» Uluslararası Af Örgütü'nün yıllık raporlarını ilk çıktığı 1970 yılından bu yana taramdım. «ölüm mangaları»nın bütün marifetleri (!) bu raporlarda açıklanıyordu.

İlk andaki gözlemim «ölüm mangaları»nın vatanının Latin Amerika ülkeleri olduğunu saptamak oldu. O halde neden Latin Amerika?

20. yüzyılın başlarında ABD Cumhurbaşkanı Monroe, «*Amerika Amerikalılarındır*» demişti. «Monroe Doktrini» diye tanımlanan bu deyim ilk bakışta çok masum görünüyordu; ama gerçekte O'nun söylemek istediği, «Amerika kıt'asının Amerika Birleşik Devletlerine ait olduğu» idi. Monroe'den bu yana özellikle iki büyük dünya savaşından büyük kazanımlarla çıkan ABD, bu görüşe dayanarak çıkarı olan her bölge ve ülke için müdahale yöntemleri geliştirmiş ve uygulamaya koymuştur. Başlangıçta Kore ve Vietnam vb gibi ülkelere doğrudan doğruya müdahale yöntemi yeğleyen ABD, daha sonraları genellikle dolaylı müdahale yöntemlerini benimser olmuştur. Bunun için, ABD denetimi altına alınan ülkelere işbirlikçilere büyük bir ihtiyaç vardır. Çok bilinçli bir planla her alanda kurulan örgütlerle ülkeler, Amerikan çıkarlarına uygun sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel, sosyo-politik konuma sokulmaktadır.

Vietnam Savaşında «Phoenix Planı» uyarınca 20 bin masum kişinin acımasızca öldürülmesinden sorumlu olan ABD'nin bugünkü Başkan yardımcısı ve Başkan adayı, CIA'nın eski başkanı, «Ermeni dostu»³ George Bush, 1975'li yıllarda, «*Yabancı ülkelere gerektiğinde darbe düzenlemekten yanayım*»⁴ demektedir. Rastlantıya bakın ki, Türkiye bu yıllardan sonra terörle istikrarsız hale -destabilisation- getiriliyor; ve bu olgu 80'li yıllarda darbe ile noktalanıyordu... Bu darbenin ABD'yle ilişkisi bütün boyutlarıyla açıklanmıştır.⁵⁻⁶

ABD'nin müdahale fikri yalnız CIA Başkanınca da benimsenmiş değildir. Yönetimin tüm üst düzey kadrosu bu görüşte birleşmekte ve yıllardır ABD politikası bu anlayışın gerektirdiği saldırganlık içinde bulunmaktadır. Nitekim Kissinger Dışişleri Bakanı olarak Amerikanın Angola'daki Anti-komünist gerilla örgütlerine yardımının kesilmemesi için senatörlere bilgi verirken : «*ABD Angola'ya müdahale hakkına sahiptir. Büyük Devletler çıkarları olduğu bölgelere müdahale etmezlerse büyüklüklerini koruyamazlar*»⁷ demektedir. Kissinger ABD yanında diğer büyük devletlerin de müdahalesine haklılık kazandıran bu sözle belki diplomatik hayatının en büyük gafını yapmaktaydı.

Kuşkusuz konumuz ABD'nin müdahale anlayışı olmamakla birlik-

te, bu görüşün «TERRÖRİST DEVLET» olgusuyla çok yakın ilişkisi bulunması nedeniyle bir örnekle bu bölümü kapatmak istiyorum.

ABD Savunma Bakanı Harold Brown, 1979'lu yıllarda, «Ülkesinin Orta Doğu'daki çıkarlarını korumak için 'gerekirse' askeri müdahale de dahil, her türlü girişimde bulunmaya hazır olduğunu» açıklamış ve «ABD'nin bir Sovyet tehdidi karşısında Orta Doğu'daki petrol çıkarlarını korumak için Silahlı Kuvvetler dahil her çareye başvuracağını» belirtmiştir.⁸ Ve de bugün Amerikan Donanması körfezde bulunmakta, bu amaçla kurulmuş «Çevik Kuvvet»in harekâtı için üsler ve kolaylıklar aranmakta, Orta Doğu'da Amerikan çıkarlarına uygun yeni dengeler kurulması yolunda CIA dolarlarıyla tahtını sürdüren Ürdün Kralı Hüseyin görevlendirilmektedir.⁹⁻¹¹

CIA'nın beslediği devlet adamları ve politikacılar saymakla bitmez; bir kaç örnek vermek gerekirse :

- Eski Meksika Başkanı Luiz Echeverria
- Venezuela Başkanı Carlos Andreas Perez¹²
- Enver Sedat¹³
- İran Şahı Pehlevi¹⁴ vb...

Watergate suçlusu bölge şefi Howard Hunt'a göre : «CIA'nın yabancı ülkelere para vermesi saygı değer bir gelenektir» ve bu nedenle «görev yaptığı sırada URUGUAY, MEKSİKA ve JAPONYA hükûmet yetkililerine örgüt fonlarından gizli ödemelerde bulunduğunu» söylemiştir.¹⁵

Hal böyleyken Türkiye'de hâlâ Loochead rüşvet olayı esrarını korurken, güncel İRAN-CONTRA ilişkisi içinde Türkiye ayağındaki rüşvet olayı geçirtilmiştir. Ve de «Eisenhower Mübadele Dostları Vakfı»na son seçilen Türk, Erdal Kabatepe, «Amerika'sız Türkiye'yi düşünemiyorum» diyebilmektedir. «Dünyanın en büyük Amerikan firmalarından birisinin müşavirliği, bir başka Amerikan firmasının temsilciliğinden...» gelen papelleri cebe indirdikten sonra...¹⁶

ATATÜRK'ün önde gelen şiarları, Anti-emperyalizm, anti-kapitalizm ve tam bağımsızlıktır. Oysa, günümüzdeki YENİ AMERİKAN MANDACILARI, tüm bu kavramları çiğneyerek ATATÜRKÇÜLÜK taslıyorlar...

Sırası gelmişken «Eisenhower Mübadele Dostları Vakfı»na ilk seçilen Türk'ün -Fellow- Süleyman Demirel olduğunu hatırlayalım. Amerika dönüşü Amerikan Morrison firması temsilciliğinden Başbakanlık koltuğuna atlamasını da rastlantı sayalım...

Peki ABD bu boyutta rüşvet, cinayet, müdahale vb. gibi girişimleriyle neyi amaçlamaktadır? Amerika bütün bunları oltasına taktığı ülkelerdeki çıkarlarını korumak ve anti-komünizmi örgütlemek için yapmaktadır. Bu tesbitin uluslararası terörle sıkı sıkıya ilişkisi olduğunu vurgulamak isterim.

Görülüyor ki, Monroe Doktrini'yle başlayan Amerikan politikası, Latin Amerika'yla sınırlı kalmamış, bütün dünyayı tehdit edici bir boyuta ulaşmış bulunmaktadır.

Amerika terör konusunda İsrail İstihbarat Örgütü'nün -MOSSAD-

öncülüğünü yaptığı «şiddete şiddetle mukabele» yöntemini benimsemiştir.¹⁷⁻¹⁸ Bu anlayış sonucu Reagan, «terörist devlet» ilan ettiği Nikaragua, Küba, Libya, İran ve Kuzey Kore gibi ülkelere çeşitli yöntemlerle müdahale etmekte kendini haklı görmektedir.¹⁹

Sayın Yargıç Celâl KARAVELİOĞLU bu davranış biçiminin tehlikesinden söz etmektedir.²⁰

«İsrail ve Amerika'nın terörizmle mücadele araçları arasında kullanılmak üzere geliştirmekte oldukları ve Avrupalı bazı devletlerce de benimsendiği anlaşılan terörist grupları koruyan ülkelere karşı «askeri misilleme» (fiili operasyon) teorisi konusunda devletimizin dikkatli olması gerektiğidir. Öyleki, terörizmle mücadele edelim derken, kendimizi bazı ülkelerin milli çıkarları uğruna başlatabilecekleri bir askeri misilleme hareketinin ve dolayısıyla da bir sıcak savaşın içerisinde bulmayalım.»

Reagan, «ABD'ne karşı girişilecek terör hareketlerini planlayan ve bunlara maddi destek sağlayan ülkelere karşı yeni oluşturulacak ekip-lerin ve harekâta girişebilecekleri görüşünde olduğunu» açıklamıştır.²¹

Reagan'ın kargalardan oluştuğu olaylarla kanıtlanan danışmanlarının görüşleri de farklı değildir. Nitekim Alman Stern Dergisinin yazdığına göre, «ABD'nde 100'den fazla terör okulu bulunmakta ve bu okullarda binlerce paralı askerin komünizme karşı yetiştirildiğini» yazmakta ve Reagan'ın danışmanlarından Robert Mc. Farlane'in «Teröristlere ve onları yetiştiren ülkelere karşı askeri saldırılarda bulunmayı» düşündüklerini açıklamaktadır.²²⁻²⁴

Bu anlayış sonucu 15 Nisan 1986 günü Libya bombalanmıştır.²⁵ Oysaki, bu saldırının haksızlığı, Birleşmiş Milletler Örgütü'nce kabul edilmiş bulunmaktadır.

Bunun gibi bugünlerde ABD'de yayınlanan «İRAN-CONTRA AFFAIRE» adlı İran'a gizli silah satışından elde edilen paraların yetkili organların haberi olmaksızın Nikaragua yönetimine karşı mücadele eden CONTRA'lara aktarmadaki tutumu nedeniyle Reagan ağır ölçüde eleştirilmektedir. Bu durumda Reagan başka devletleri terörist olmakla suçlarken Amerika'yı «Terörist Devlet» konumuna sokmuş olmuyor mu? Orta Doğu'daki ABD'nin TRUVA ATI olan İSRAİL devletinin MOGADIŞU, IRAK ve TUNUS'da gerçekleştirdiği eylemler uluslararası hukuk kurallarıyla nasıl bağdaşabilir?

Devletlerce yönetilen bu türden haksız terör eylemleri karşıtlarına davetiye çıkarmaz mı?

Bugünkü ABD-İRAN çatışması nasıl açıklanabilir?

Şimdi yeniden başa dönerek vatanının Latin Amerika olduğunu belirttiğimiz AAA'nın gerçek anlamını açıklayalım :

AAA = Alianza Anti-communista Argentina²⁶

AAA = Aliance Article Anti-comunisme²⁷

AAA = Alianza Anti-communista Americana²⁸

AAA = American Anti-communist Alliance²⁹

Görüldüğü gibi AAA simgesi karşılarında tanımlamaları açıklanan deyimlerin baş harflerinden oluşmaktadır.

Bütün tanımlamalar belgesel olarak açıklandığı halde, kanıma göre gerçeğe en yakın olanı: ALLIANCE ARTICLE ANTI-COMUNISME olması gerekir. Bu nedenle AAA simgesi gerçekte komünizmle mücadele etmekte kendilerini feda etmeyi göze almış insanlar topluluğu olarak tanımlanabilir.

Latin Amerika ülkelerinde bu inançla yetiştirilmiş ve cepleri amerikan dolarlarıyla şişirilmiş topluluklar «idam mangaları» (-death squad-Escadrons de lamort) paramiliter örgütler olup Amerikan yanlısı iktidarların denetimi ve koruması altında komünizmle mücadele ederken her türlü terör yöntemini -siyasi cinayet, adam kaçırma, işkenceyle sorgulama, sabotaj, soygun ve kundaklama, vb.- kullanmaktadır.

Bu noktada sağ terör mü, sol terörü davet eder ya da sol terör mü sağ terörü kışkırtır sorusunun cevabı aranmalıdır. Bu cevap aranırken ULUSAL KURTULUŞ SAVAŞLARI'nın DEVRİMCİ ŞİDDET olgusu parantez dışında tutulmalıdır.

Amerika, başlangıçta Latin Amerika'nın Bolivar'dan bu yana geleneksel hale gelen askeri darbeler -proninciamento- gelenegini kullandı. Kendinden yana diktatörleri işbaşına getirme yollarına başvurarak ABD sömürüsünü emniyete almayı denedi. Ancak, II. Dünya Savaşı'ndan sonra ABD ile SSCB'nin ayrılan yolları, Mc. Carty'ciliğin başlatılması, Çin Devrimi, Küba olayı, Şili'de Sosyalist iktidarın seçimle işbaşına gelmesi ve nihayet ABD'nin «arka bahçesi»ndeki Nikaragua'da Amerikan kuklası Somoza'nın devrilmesi ile sosyalizme açık bir yönetimin kurulması, dünyada uyanan halkların her geçen gün Amerikan sömürüsüne karşı çıkması; ABD'ni karşı tedbirler almaya, bu amaçla içte ve dışta komünizmle karşı mücadele için koşullandırılmış Silahlı Kuvvetler, Güvenlik Örgütleri, İstihbarat Örgütleri, Komando Birlikleri, Kontr-Gerilla yöntemleri uygulayan kuruluşlar, Anti-terör Örgütleri, «idam mangaları» ve benzeri legal veya illegal bir konumda düzenlendi ve finanse edildi.

Bu yöntemlerin bir kısmına «Gayrı-nizami harp» denilmektedir. Bu amaçla kurulan ve komünizmle mücadeleyi ilke edinen örgütlerin hem finansmanı, hem de eğitimi ABD tarafından üstlenilmektedir.

Bu tip eğitim kuruluşlarına Washington'daki «ULUSLARARASI POLİS AKADEMİSİ»ni örnek gösterebiliriz. Bu merkezde diğer ülkelerin seçilen polis şeflerine «kendi ülkelerinin toplumsal sorunları anlatılmakta, komünistlerin saldırganlıkları ve yıkıcılıkları konusunda konferanslar verilmekte, patlayıcı maddelerle suikast düzenleme konusunda film gösterilmekte, Meksika sınırında Matamaros yakınlarında 'Yeşil Bereliler' gözetiminde patlayıcı maddelerin kullanılması denenmekte, sessizce adam öldürme, bıçaklama, boğma, vb. eğitimleri öğretilmektedir.³⁰

Uzun süreli bir uğraştan sonra ABD, etki alanı altındaki ülkelerdeki militer güçlere «Antikomünizm = Milliyetçilik» formülünü benimsedi. Özellikle FM 31 seri numaralı resmî ABD talimnamelerinde 'Gayri-nizami harp' veya 'Kontr-Gerilla' yöntemleri açıklanmakta, bu

amaçla kurulan yeraltı örgütlerinin, komünizmle mücadele ederken, gerektiğinde işkenceden kötürüm hale getirmeye ve soygundan sabotaja kadar her türlü yönetime başvuracağı açıklanmakta ve tüm bu eylemleri yaparken de yasalara tabi olmayacağı ilkesi getirilmektedir. Bu resmî ABD belgeleri varoldukça ABD'ni hem 'Terörist Devlet' hem de 'Terör İhraç Eden Devlet' olarak nitelemekle gerçeği ifade etmiş olduğumuzu sanıyoruz.

Nitekim, yukarıda örneğini verdiğimiz Washington'daki Polis Akademisi'nin benzerleri ABD'nin diğer eyaletlerinde, Panama'da ve Batı Almanya'da da vardır.

Yazımızın bu noktasında en önemli sorulardan biri de, mücadele edilecek komünistlerin nasıl saptanacağıdır. Eğer bu saptamada ölçü kaçırılırsa -ki tüm ülkelerde kaçırılmaktadır- ülke halkının büyük çoğunluğu komünistlikle suçlanmaktadır. Onun ardından, sözkonusu ülkede yapay bunalımlar yaratılarak askeri darbelerin, sıkıyönetimlerin gündeme getirilmesi, ve böyle dönemlerde lider kadroları ABD'de yetiştirilmiş paramiliter, militer güçlerle ABD çıkarları doğrultusunda örgütlenmiş ve koşullandırılmış işbirlikçi sermaye, şoven gruplar ve dinsel güçlere dayanılarak «Temizlik Operasyonları» düzenlenmesi, tüm yurtseverlerin komünistlikle suçlanması işten bile değildir.

FM 31-15 resmî ABD talimnamesi böyle kargaşa dönemlerinde suçsuz kişilerin 'adi suçlarla' suçlanarak yargılanmasını önerecek kadar ileri gitmektedir. Böyle bir çerçevede içinde, işkence, baskı, zulüm, terör, cinayet ve adaletsizlikler bu dönemlerde birbirini kovalamaktadır.

1965 yılında «Komünist İhtilaller ve Subaylar» başlığı altında Yalçın Metiner imzalı bir broşür Genel Kurmay Başkanlığı emriyle tüm ordu birliklerine dağıtılmıştı.³¹⁻³²⁻³³⁻³⁴

Bu broşüre göre özetle :³⁵

1 — «... Kızıl şair Nazım Hikmet'i ve eserlerini göklere çıkartanlar» komünisttir.

2 — «... Mülk sahiplerine «hırsız», dindarlara «yobaz ve gerici», milliyetçilere «sermayedar uşağı» veya günümüze uyarak «Amerikan uşağı», demokratik devlet mümessillerine «satılmış politikacılar», sanayicilere de «emek düşmanları» gibi yalanlar, isnatlar ve iftiralar atanlar» komünisttir.

3 — «... «Mehmet» isminin «Muhammet»le ilgili olan «h» harfini atıp onun yerine sadece «MEMET» adını kullandığı görülenler» komünisttir.

4 — «... Mülkiyet hakkının sonradan büsbütün kaldırılacağını şimdiden gizlemek için onun kısıtlanacağını, ve bunun da güya sosyal adaleti (gerçekte sosyal sefaleti) temin için yapılacağını söyleyenler» komünisttir.

5 — «... Seçimle gelmiş olan devlet ve hükümet mensuplarının itibarını düşürecek her türlü tezvir ve propagandayı yapanlar» komünisttir.

6 — «... Hür memleketimizde mevcut düzenin her tarafını kötüleyenler» komünisttir.

7 — «... Maksatlı ABD düşmanlığı yapanlar» komünisttir. Ve bu görüşleri savunan partinin Komünist Partisi olduğu, dolayısıyla bunları benimseyenlerin komünist oldukları açıklanmaktadır.

Eğer bu görüş yetkili ve sorumlu kişilerce benimsenmişse -ki uygulamada benimsendiğini görüyoruz- ülkemizdeki politik dalgalanmaların nedenleri bir ölçüde aydınlığa kavuşabilir.

Bu anlayış iktidarlara egemen olmasaydı bugün yüzbinlerce kişi «sakıncalı» varsayılarak suçlanabilir miydi?

Bu açıklamalardan görüldüğü gibi Latin Amerika'ya özgü gibi görülen AAA simgeli «ölüm mangaları», değişik isimler altında legal ve illegal kuruluşlar halinde ABD politikasına göre güdümlenen bütün ülkelerde kurulmuş ve amaçları doğrultusunda kullanılmıştır ve kullanılmaktadır. Nitekim pek yakın bir tarihte bir gazetede yer alan bir haberde «El Salvador'da ölüm mangalarının sahnede» bulunduğunu öğreniyoruz.³⁶

Amerika Sandinist yönetime karşı Nikaragua'da yönetim karşıtı CONTRA'lara destek vermektedir. Oysa devrik Nikaragua lideri SOMOZA :³⁷

«ABD'deyken yaşamını ikinci el araba satıcılığı, kahve işleticiliği, Rockefeller Vakfı'nda tuvalet bekçiliği vb. işler yaparak kazanan I. Somoza, 1956'da 60 milyon dolarlık bir servet ile, 45 adet kahve plantasyonu ve 51 adet besi çiftliğinin sahibi idi. 1979'da ise Somoza ailesi 5-600 milyon doların yanı sıra, tüm ülkedeki ekilebilir toprakların 1/5'ini, en büyük 26 sınaî kuruluşunu, 8 şeker kamışı plantasyonunu, birçok rafineriyi vb. elinde tutuyordu. Ayrıca alkol tekeli, çeşitli besin endüstrilerinin denetimi, Avrupa otomobil firmalarının acenteliği, ülkenin tek ulusal hava yolu şirketi, çeşitli deniz nakliyat şirketleri, tekstil ve çimento sanayiinde önemli miktarda hisse, bir banka, bir tasarruf ve kredi sandığı ve çeşitli ABD firmalarıyla ortaklıklar da servetinin unsurları arasındaydı.»

İşte halkın büyük çoğunluğunun sefaleti pahasına edinilen servetin Sandinist ayaklanma ile tehlikeye girmesi, ABD destekli Millî Muhafızların Nikaragua halkı üzerinde tüyler ürpertici baskılarına yol açtı. Bu baskıları Uluslararası Af Örgütü raporlarından izleyelim.³⁸

— Uluslararası Af Örgütü'nün 1976 raporunda «Nikaragua'da Millî Muhafızlar'ın operasyonları sonucu 300 köylünün yokolduğu bildirilmektedir. Dinsel gruplar ise 1974-78 arası 3000'i aşkın köylünün tutuklandıktan sonra kendilerinden haber alınmadığını kaydediyorlar.

— Nikaragua'da yerli halkın Cephe'ye desteğini önlemek amacıyla yoğun baskıları sürdüren CIA destekli Millî Muhafızlar, çok sayıda yerel şefin işkenceyle öldürülmesinden sorumlu tutuluyor.

— Bu amaçla ülkenin bazı bölgelerinde temerküz kampları kurulduğu, buralarda kitle halinde öldürmelerin gerçekleştiği biliniyor.

— Millî Muhafızlar Sandinist Cephe içinde önemli bir rol oynadığından kuşkulandıkları kişileri soruşturma büroları *Oficina de Seguri-*

dad Nacional'e sevketmekte, burada kimseye haber verilmeksizin birkaç ay tutulan sanık çeşitli işkence yöntemleriyle sorgulanan sanık, ardından askerî mahkemeye çıkartılmakta idi. Ancak ilk ifadelerinden sonradır ki haklarında resmî tutuklama emri çıkartılıp cezaevine gönderiliyorlardı.»³⁹

Özetle :

Gerek Latin Amerika'da gerekse ABD'nin etki alanındaki ülkelerde legal ve illegal olarak örgütlenmiş güçler, yıllardan bu yana yüz binlerce kişiyi komünizmle mücadele maskesi altında ortadan kaldırarak sağ terörün nedeni olmuşlardır. Bu güçlerden biri de Latin Amerika'da yuvalanmış «ıdam mangalarıdır.» Basında yer alan bir habere göre AAA örgütünün İSPANYA'da da aynı isim altında bulunduğunu görüyoruz.⁴⁰

İdam mangalarını bir kez daha tanımlarsak :⁴¹

«Guatemala : (...) Bu ölüm mangaları büyük ölçüde sivillerden oluşmuş olmakla birlikte aynı zamanda güvenlik güçleri elemanlarını da içerirler. (Policia Regional)'ın sadece görevi polislerden oluştuğu sanılmaktadır.

Bunların dışında, kırsal alanda etkinlik gösterenleri de güvenlik güçleri konumunda sayılmakta ve büyük tarımsal işletmelerden oluşan yönetim birimlerine bağlıdırlar.

Silahlı kuvvetler ajanları (les comissionados militares) olarak tanımlanan sivililer,⁴² kentsel ve kırsal alanlarda görevli olup, istedikleri kadar silahlı yardımcı seçme yetkisiyle donatılmışlardır.

Özellikle solcu gerillaların etkinlik gösterdiği alanlarda bölge halkı; kanunsuz tutuklamaların, kayıpların ve cinayetlerin Silahlı Kuvvetlerce düzenlendiğine inanmaktadır.

Genellikle ölüm mangaları kurbanlarını öldürmeden önce kaçırmakta, işkence yapmakta ve sorgulamaktadır. Çoğunlukla tanınmaları mümkün olmayan ve kafaları, elleri, kol ve bacakları vb koparılmış kurbanların cesetleri kaçırıldıkları yerin yüzlerce kilometre uzağında bulunmaktadır.»⁴³

İdam mangaları, Latin Amerika'da ve benzerleri bütün dünyada ABD çıkarlarını korumak için yıllardan beri yüzbinlerce masum insanı cinayetlerine kurban etmiştir. Özellikle diktatörlüklerde ve cunta dönemlerinde bu cinayet çetelerinin faaliyetlerinin arttığına tanık olmaktayız. Örneğin, Arjantin'de cunta döneminde onbinlerce kişi ortadan kaldırılmış ve bir çoğunun cesetleri denize atılmıştır. Daha sonra Alfonsin ile başlayan demokrasi döneminde sorumlu cuntacı generaller hapse atılmış; ama bu suçlara katılmış güçlerin etkinliği karşısında soruşturma durdurulmuş, başka yöntemlerle Alfonsin'in gücü kırılmıştır.

Guatemala'da 1976-77 döneminde 20 bin kişi kaybolmuş ve gizli mezarlıklara gömülmüştür.⁴⁴

İsrail ve Amerika'nın «teröre karşı terör» yöntemini benimsediklerini açıklamıştık. Oysa çağdaş, gerçekten demokratik, insan haklarına ve kişi özgürlüklerine saygılı devletler kanımızca bu yöntemlere başvurmazlar. Hukuka ve uluslararası genel hukuka saygılı devletler, ken-

di yasalarını çiğneyerek terörü önlemeğe kalkarlarsa «DEVLET TERÖRÜ» suçu işlerler. Aynı yöntemi ülkeleri sınırları dışına taşıırlarsa «TERÖRİST DEVLET»e dönüşürler.

Kuşkusuz yüzyılımızın olgusu olan terör çok geniş boyutlu ve kapsamlı bir olgudur. Biz bu yazıda tüm dünyada genellikle Amerika tarafından düzenlenen sağ terörü konu aldık. Terör olgusu gibi onunla mücadele yöntemleri de çok yönlü ve çeşitlidir. Bunlardan kanımızca önde geleni sosyo-ekonomik koşulların adaletli bir konuma getirilmesi ve sosyal adaletsizliklerin giderilmesidir. Aynı görüş dünya geneli için de geçerlidir. Dünyada yeni bir ekonomik düzen anlayışı ile ülkeler arasındaki gelir düzeyindeki denge sağlaması hayal gibi görünmektedir. Çünkü emperyalist ülkelerin yaşamaları için sömürüye ihtiyaçları vardır. Yeni sömürgecilik yöntemleriyle bu sömürünün tüm alt yapısı ve örgütleri kurulmuş ve tıkr tıkr çalışmaktadır.

Bir benzetme yaparsak sivrisineklerle mücadele için her yıl ilaçlama mı yapalım, yoksa sivrisineklerin hiç oluşmaması için bataklığı mı kurutalım diye düşünürsek, kuşkusuz en radikal çözümün ikincisi olduğunu görürüz.

Terörle de mücadelede önemli olan bataklığın kurutulması yani teröre uygun ortamın ortadan kaldırılması en önde gelen çözümdür. Oysa «teröre karşı terörü» ilke olarak benimseyen Amerika'da daha bugünden 100 okul kurulmuş, dünyanın bütün ülkelerine «diplomalı caniler» ihraç edilmektedir. Bir gün terörün kökünün kurutulduğunu varsayalım, işleri cinayet işlemek olan bu insanlar ne yapacaklardır?

Hiç kuşku duyulmasın Neo-nazist ve Neo-faşist partilerin militan güçleri olarak önlenilmesi olanaksız yeni bir terör kaosuna dünyayı boğacaklardır. Geleceğin en büyük kasırgasını önlemenin yöntemleri bugünden düşünülmelidir.

Yukarıda aktardığımız olgu ve olayların benzerleri, son yirmi yılını çalkantılar içinde geçiren ülkemizde de yaşanmıştır, yaşanmaktadır.

Toplumumuzun yerli ve yabancı çeşitli mihrakların şu ya da bu hesapla kışkırttığı kör dövüşünden kurtularak sağlıklı bir gelişim çizgisine kavuşması kuşkusuz tüm yurtseverlerin ortak isteğidir. Bunun için ilk koşul, kanımızca toplumsal muhalefetin düşüncelerini serbestçe ifade edip özgürce örgütlenebildiği açık bir ortamın oluşturulmasıdır. Bunun için, geçmişte olanların örtbas edilmesi değil, aksine cesaretle üstüne gidilmesi gerekmektedir. İşkencede ölenler, kaybolanlar, faili hâlâ bulunmamış cinayetlerin sorumluluğu, yalnızca dönemlerinin iktidarlarına mal edilmez. Can güvenliğini sağlamakla yükümlü devletin sürekliliği sözkonusudur. Bu olayların tümü aydınlanıncaya kadar geçmiş, mevcut ve gelecek iktidarlar sorumluluk altındadır. Bir bakıma bu olayların aydınlanmasını demokrasinin işlerlik kazanmasının ön koşulu olduğunu da vurgulamak isterim.

30 Kasım 1987

Kaynakça ve Açıklama :

- 1 «Akbaba'nın Üç Günü ve Akbaba'nın 1 Mayıs Günü,» Sevil Kutlar, Politika, 30 Mayıs 1977.
- 2 «Time» CIA'nın eski başkanı Colby ile görüştü: «Vietnam'da giriştiğimiz «Phoenix» harekâtında 20 bin kişi öldü», Cumhuriyet, 21 Ocak 1976.
- 3 Ermeniler için belge arayışı : «ABD Başkan yardımcısı George Bush, ABD'nin Ankara Büyükelçisi Hupe'ye Ermeni soykırımının olup olmadığını belirleyebilecek Osmanlı arşivlerinin açılmasını sağlamak için talimat verdiği açıklandı. Bush Ermeni Kilisesi Patriği'ne gönderdiği mektupta, Türkiye'nin Ermeni Sıykırımını inkârına karşı mücadele veren Ermeni Cemaatinin çabalarına sempati duyduğunu söyledi,» Ufuk Güldemir, Cumhuriyet, 13 Kasım 1987.
- 4 Cumhuriyet, 17 Aralık 1975.
- 5 «12 Eylül 04.00», M. Ali Birand.
- 6 «Dar Sokakta Siyaset», Yalçın Doğan.
- 7 Politika, 18 Aralık 1975.
- 8 Cumhuriyet, (Milliyet), 27 Şubat 1979.
- 9 «Washington Post gazetesinde yeralan habere göre, Kral Hüseyin 1957 yılında Başkan Eisenhower döneminde CIA bordrosuna geçirildiğini ve geçen yıl ise Kralın tahsisatı azaltılarak 750 bin dolara indirildi.» CIA Ürdün Kralı Hüseyin'e 20 yıldır maaş veriyor, Cumhuriyet, 19 Şubat 1977.
- 10 ABD Başkanı Carter, CIA'nın Ürdün Kralı Hüseyin'e ödeme yaptığını doğruladı, Cumhuriyet, 27 Şubat 1977.
- 11 Kral Hüseyin : «20 yıldan beri CIA'dan para aldım.» Milliyet, Vatan, 1 Mart 1987.
- 12 «CIA'nın beslediği politikacılar,» Uğur Kökden, Politika, 2 Mart 1977
- 13 «Sedat, CIA'dan aldığı parayla İngiliz turizm şirketinin hisse senetlerini aldı.» Cumhuriyet, 28 Şubat 1977.
- 14 «İran Şahı Pehlevi, CIA'nın 1953'de kendisine 60 bin dolar verdiğini açıkladı.» Cumhuriyet, 6 Mart 1977.
- 15 Politika, 26 Şubat 1977.
- 16 Yener Süsoy'un Erdal Kabatepe ile tatil sohbeti, Milliyet, 8 Kasım 1977.
- 17 Bu yönteme gizli servis dilinde «Homos Operasyonu» denilmektedir.
- 18 «Amerika'nın teröre karşı terör planı», Hürriyet, 1 Nisan 1986.
- 19 «Reagan hits out at 'confederation of terrorist states», By Reginal Dale, Us Editor in Washington, Financial Times, July, 9, 1985.
- 20 «Dünya gündeminde terör», Celâl Karavelioğlu, Kayseri İdare Mahkemesi Hakimi, Milliyet, 9 Ekim 1986.
- 21 «Reagan, uluslararası karşı-terör ekipleri oluşturuyor», Cumhuriyet, 14 Mart 1984.
- 22 «Terör Okulu,» Güneş, 11 Temmuz 1985.
- 23 «ABD'de özel terörist okulları», Nokta, 4 Ağustos 1985, sayı: 30.
- 24 Bilindiği gibi, Robert Mc Farlane İran-Contra rezaletinin mimarlarından birisidir.
- 25 «Orman Kanunu», Prof. Dr. Halûk Ülman, Hürriyet, 16 Nisan 1986.
- 26 Amnesty International Rapport Annuel, 1975-1976, s. 84.
- 27 Neo Nazisme, Patrick Sharoff.
- 28 Amnesty International Rapport, 1981, s. 130.
- 29 A.g.y.
- 30 Bomba Davası, Savunma, I. ve II. cilt.
Bu konuyu Savunmam'da eleştirmiş, Türk emniyet görevlileri arasında benzeri kuruluşlarda eğitim gören olup olmadığını araştırmının 1980 ön-

cesi ortamının aydınlanmasına yardımcı olacağını belirtmişim.

Nitekim 1986 yılı içinde 100'e yakın Türk polis şefinin ABD'de FBI tarafından düzenlenen kurslarda «Kontr-terörizm, suçluların analizi, havacılık, yöneticilik, laboratuvar araştırmaları vb.» konularda eğitim görecekları açıklandı. Cumhuriyet, 18 Ocak 1986.

Emniyet Genel Müdürü Saffet Arıkan Bedük'ün açıklamasına göre, Terörle Mücadele Daire Başkanlığında görev alacak 100 kadar polis şefi terörle mücadele konusunda eğitmek üzere 1986 Mart, Ağustos ayları içinde ABD'ne gönderildi. Milliyet, 22 Eylül 1986.

- 31 «Komünist Darbeler ve Silahlı Kuvvetler», Prof. İsmet Giritli, Tercüman, 29 Mart 1967.
- 32 «Subaylarımıza kim ders veriyor?» İlhan Selçuk, Cumhuriyet 31 Mart 1967. (Bu broşürün İ. Selçuk'un yazısında Fahri Tanman adlı bir toprak ağası tarafından kaleme alındığı açıklanıyor.)
- 33 «Yalçın Metiner işi karıştırdı», Cumhuriyet, 2 Nisan 1987. (Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği Başkanı İlhan Darendelioğlu'na göre ise aynı broşürü eski emniyet mensubu Kemâl Öztürkmen yazmıştır.)
- 34 «Cüneyt Arcayürek Açıklıyor—5» -Demirel Dönemi- 12 Mart Darbesi, s. 173.
- 35 1. Ordu Komutanlığı Sıkıyönetim As. Svc.'nin Esas No: 1986/153, 20.11.1986 tarihli «Barış Komitesi Davası»nın Esas Hakkındaki Mütalaası 5 inci sayfasında As. Svc. Nâzım Hikmet için : «Kabul etmek gerekir ki, gerçekten büyük şairdir» diyerek kanısını açıklamıştır.
- 36 Söz, 22 Kasım 1987.
- 37 «Latin Amerika'da Askeri Devlet» Alain Rouqui, Alan Yayıncılık, Ekim 1986.
- 38 Amnesty International, Annual Repport, 1975-76.
- 39 FM 19-20 Department of the Army Field Manual (CRIMINAL INVESTIGATION) adlı resmî ABD talimnamesinde sorgulama tekniğine yer verilmektedir. Bu talimname poliste de ders kitabı olarak okutulmaktadır (Modern Sorgu Tekniği, Öğretmen Emniyet Md. Ertuğrul Korhan). Bu kitapta özellikle farmakolojik işkencede kullanılan ilaçlar üzerinde durulmaktadır. (1977'nin Mayısı ile Temmuz ayları arasında Ankara'da yayınlanan 7 Gün dergisinde bu konuyu ayrıntılarıyla açıkladığım halde, o günden beri ne iktidarlar ne de muhalefet partileri polise ders olarak öğretilen ve Anayasa ve yasalarımızla bağdaşması mümkün olmayan farmakolojik işkencenin üzerine gidemediler.
- 40 İspanya'da sağ ve sol uçlardan 30 kişi tutuklandı, Cumhuriyet, 11 Ekim 1977.
- 41 Amnesty International Rapport, 1978, s. 129.
- 42 Amerikan güdümündeki ülkelerde, Kontr-Gerilla yöntemleri uygulayan Silahlı Kuvvetlere bağlı yeraltı örgütünün elemanları.
- 43 Arjantin'de cunta döneminde cesetlerin helikopterlerle denize atıldığı günümüzde aydınlanmış bulunmaktadır.
- 44 Amnesty International Repport, 1979.

TEORİNİN ÖNEMİ VE AYDINLAR

Veli Alkan

Sosyalist bir politika, sermaye ilişkilerine bilimsel yaklaşımın sonucudur ya da sonucunda oluşturulur. Bu politikanın hedefi kapitalist toplumun aşılmasıdır. Bu hedefi Marx, kapitalizmin analizinden çıkardığı bilimsel bilgiden, kapitalist toplumun karakterinin analizinden türetilmiş ve bu bilgiler üzerinde temellendirmiştir. Devrimci teori, kapitalist toplumun bilimsel kavranması demektir; bu da bu toplumun kapitalist niteliğinin eleştirisini içerir. Ne dünyayı düzeltme ütopyaları ne de herhangi bir «daha iyi bir dünya idealini», sosyalist politikanın doğup gerçekleştirilmesine yol açmaz. Bu politika, yukarıda da belirttiğimiz gibi, nesnel olarak belirlenmiş ve öğrenilmiş sermaye ilişkilerinin kaçınılmaz sonucudur.¹

Siyasal pratiği, kapitalist toplumun bilimsel analizi değil, kapitalist sömürünün gerçeği belirler diyenler, gerçekliği, kendisine ilişkin bilimsel bilginin ve analizin karşısı bir konuma yerleştiriyorlar demektir. Bu da, böyle bir pratiğin -kapitalist pratiğin kavranılmamış, anlaşılmamış sonuçlarından- türetilmesi anlamına gelir. Gerçek toplumsal hareket, politikanın temel dayanağı ise ve olacaksa, bu hareketin, analizden geçmemiş biçimde deneyimimize yansıdığı biçimi politikanın temeli olamaz. Ancak bilgisi edinilmiş, öğrenilmiş, analizden geçirilmiş bir toplumsal hareket, bu niteliği taşıyabilir.

Bilim ile gerçeklik karşıtlığı, yani bilimin yerine gerçekliği seçmek, bilimi ya yer ya da tümüyle lüzumsuz konuma sokup, gerçekliğin doğrudan doğruya algılanış biçimini onun yerine koyduğundan, Marx'ın üzerinde durduğu *öz ve özün dışavuruş biçimi* arasındaki farkı, başka deyişle bu önemli öz-biçim (dışavuruş) kategorisinin diyalektiğini unutmakla ya da yok saymakla kalmaz, ayrıca Marx'ın önemle üzerinde durduğu: «İnsanların tarihi bilinçsizce yaptığı döneme (duruma) ait bir davranış tarzı»nın örneğini verir.²

Toplumsal ilişkileri önceden verilmiş, mevcut ilişkiler olarak benimsemiş bir politika, burjuva politikasıdır. Bu politikanın pratik karakterinde iyi yanlar aramak, ya da bu pratiğin antikapitalist nitelikleri garanti edeceğini söylemek, pek bir şey ifade etmeyecektir. Sosyalist bir politika, mevcut ilişkilerin temeli üzerinde kurulu pratikten bir şeyler beklemez. Bu politika, eninde sonunda karşı çıkmak zorunda bulunduğu sermaye ilişkilerini teorik düzlemde kavramaya çalışır; buradan çıkardığı bilgilerin ışığında bu üretim ilişkisine yönelttiği eleştiriyle, onların aşılmasına doğru yol alır.³ Lenin bu bağlamda: «Dev-

rimci bir teori olmadan devrimci bir pratik de olamaz» derken, sosyalist politikanın, bir «dünya görüşü», bir «yanlılık» ya da «tavır» sorunu olmadığını belirtir. *Partililik, yani yanlılık*, bilimsel bilgilerden, «devrimci teoriden», yani «kapitalist üretim ilişkilerinin bilimsel analizinden» türeyen sonuçlara dayanmadığı anda, akılsızca, ilkesiz, sadece ahlâksal yönden benimsenebilir bir tutum olup çıkar; ama bunun *devrimci bir partizanlık* olduğunu söylemek olanaksızdır.

Kafa Emegi - Kol Emegi Kopukluğu

Nesnel üretim koşullarının öznel üretim koşullarından ayrılması ve *sermaye* ve *ücretli çalışmaya* (ücret)e dönüşmesi, toplumsal çalışmanın *zihinsel-düşünsel* uğrağını *bedensel (fiziksel)* çalışmanın (kafa emegi-kol emegi de deniyor) uğraklarından koparır; ve çalışmanın (emeğin) bu iki uğrağını birer karşıtlık olarak karşıkarşıya getirir. *Bu kopukluk, kapitalizmin makinaları (teknolojiyi) uygulamasında gerçekleşir.* Sermayenin gittikçe yaygınlaşan ve yerleşen ilişkileri, bir yandan doğa bilimlerini, kendine özgü bir bilim (düşünsel) alan olarak üretirken, onları maddi üretimden koparır. Bilim ile maddi üretim arasındaki bu ayrışma, bilimin, kapitalist üretim ilişkilerinin taleplerine ve gerektirdiklerine boyun eğmesinin de önkoşulunu oluşturur. Tamamen maddi üretim alanı dışında kalan ve kendine özgü bir zihinsel uğraş alanı olan bilim, artık kapitalist üretim ilişkilerinin hizmetindedir. «Bilimi, kendine özgü bir üretim gücü olarak çalışmadan (emekten) ayıran ve zorla sermayenin hizmetine sokan büyük sanayide» bu süreç tamamlanır.⁴

Öte yandan «rekabetin» devletin önüne koyduğu görevlerden biri olarak, *düşünsel-tinsel** bilimler ile *toplumbilimleri* birbirinden ayrılır. Bu iki ayrı öbekte toplanan bilimler, devletin yönelttiği ve yönlendirdiği bilim ve eğitim kurumlarında, *maddi üretimden tamamen koparılmış bir biçimde* karşımıza çıkarlar. Aslında felsefenin kendi içinde dağılması, parçalanması demektir bu. Sonuçta bu bilimler, -kapitalizmde ortaya çıkan gelişmelerin aşılmasında- birer araç olma işlevlerini kaybederler. Çünkü bu işlevlerini, (maddi üretimin tamamen dışında kalarak) sadece bilgi-faaliyeti içinde gerçekleştirmeye çalışınca, artık öğrenmeye yöneldikleri nesneye, yani bilginin nesnesine, sadece bir «araç» gibi yaklaşırlar: Bilginin incelediği bir araç gibi. Bu da, söz konusu bilimleri bilimsel olma niteliklerinden eder; sonuçta içeriklerinin «ideolojik» olmasını, yani mevcut koşulları olumlamasını sağlar.

İşte buradan, sosyalist politikaya, kapitalizmin bilimsel bilgisini edinme yönünden önemli bir engel çıkar. Kafa emegi ile beden emeğinin birbirinden ayrılması sonucunda, bilimin doğrudan sermaye ilişkilerinin desteği durumuna düşmesi ve içeriğinin, mevcut koşulları onaylayıcı bir «ideoloji» niteliği kazanması demek, sermayenin nesnel olumsuzlanmasını temsil eden işçi sınıfının, kapitalizmin nesnel belirleyici yasalarının bilgisinden yoksun kalması demektir. Sermaye, bili-

* Felsefe, estetik, yazınbilim, psikoloji vb.

mi, işçi-emekçi kesimi dışında tutarak, eyleminin ölçütlerini bilimden alması gereken bu sınıfın bu bağlamda bilimden yoksun kalmasına çalışır. Öte yandan bilim ile sermayenin ilişkilerine başka bir yandan da bakacak olursak, doğrudan üretim sürecinden yalıtılmış ve bu sürecin tamamen dışında kalmış zihinsel-düşünsel güç ve olanakların bütün biçimlerinin, işçi ve emekçi kesiminin karşısında ona aykırı bir güç olarak dikildiğini görürüz: Doğa bilimlerinin uygulanışından, düzeni olumlayıcı bir ideolojiye dönüşmüş öteki bilimlere kadar geçerlidir bu.

Bu da, bugünkü haliyle «toplumbilimlerinin» devrimci bir politikanın dayanağı olamayacağının açık kanıtı değil mi? Bilimsel sosyalizm, burjuva biliminin bu eksiklik ve zaaflarının aşılması demektir. Bilimsel sosyalizm, burjuva biliminin rasyonel niteliklerine sarılır; ama bu bilimlerin, kapitalist üretim ilişkileri yönünden olumlu yaklaşımlarının üstünü çizer, onlarla karşıt konuma girer: *Sonuçta bilimsel sosyalizmin belirlediği pratik devrimcidir.*

Sınıflarıüstü Teknoloji (Nötr-Teknoloji)

Bilimin taşıyıcısı, kapitalist işlevi bakımından işçi ve emekçi sınıfıyla karşıt durumda olan bir aydın kesimdir. «Halkın hizmetinde bilim» türünden sözler, aslında bilimin kapitalist özünün içerik ve biçim düzeyinde örtülmesi kurnazlığından öte bir anlam taşımaz.⁵ Aydınların emekçi kitlelerle ittifakı önerilerine de bu bakımdan dikkatli yaklaşmak gerekir. Devrimci kurama, bilimsel sosyalizme yönelik bir çalışma, kapitalist sistemin düşünce üretiminin özüne tam bir karşıtlık oluşturur; başka deyişle bu özün olumsuzlanmasını temsil eder. Sosyalist bir politika, bu politikanın içinde aydın ile emekçi-işçi kesiminin ittifakından ya da «birleşmesinden» sözedilebilir mi? Sermaye ile nesnel karşıtlık oluşturan kesim, yani emekçi-işçi kesimi, bu karşıtlığın bilgisini edinmeli ve siyasal adımlarını nasıl atacağını bu bilgiye dayanarak belirlemelidir. Aydın kesiminin, işçi sınıfının siyasal mücadelesine katkısı, kapitalizme ilişkin bilgiyi sunmaktır; yoksa çıkarların ortaklığına dayalı bir ittifak söz konusu olamaz. Aydın, üretim tarzının hareket yasalarının analizinden çıkardığı bilgiyi, çıkarları sermayeyle çelişen kesime sunabilir.

Lenin'in de talep ettiği gibi, «Devrimci çalışma, devrimcinin görevi olmalıdır.»⁶ Sosyalist harekete katılmış aydınların, her şeyden önce kapitalizmi bilimsel olarak kavrama görevini yerlerine getirmeleri gerekir. «Bu kesimler, proleter harekete yararlı olabilmek için, hakiki eğitim öğelerini de birlikte getirmelidirler.»⁷

Bilimin maddi üretimden koparılmasının sonucunda, sermaye ilişkilerinin anlaşılmasından yana olan özne, yani işçi sınıfı, devrimci teorinin kendi dışında doğup gelişmesi durumuyla karşıkarşıya kaldı. Buradan, devrimci teoriyi, bu sınıfa iletme görevi türer. Bilimsel sosyalizm, bir kurum olarak işçi sınıfının devrimci gücünü ortaya çıkaran nesnel yasaları formüle etmekle kalmaz, bu güç sayesinde, salt bir bilim olarak kendisinin de aşılmasını ve hayata geçirilmesini talep eder-

ken, işçi sınıfının çelişkili deneyimleri, nedenlerin bilimsel açıklamalarını zorunlu kılar.

Uygulama

Devrimci bir ajitasyon, devrimci teorinin, örgütlenmiş biçimde sınıfa götürülmesidir, bu ajitasyonun içeriği, devrimci pratiğin karşı çıktığı olgunun analizinden türetilir. Bu ajitasyon (sosyalist bir örgütlenmenin kuramsal çalışması) *sermayenin dönüşüme uğramış yüzeydeki biçimlerinin gelişmesini hedef almalıdır*. Marx'ın teorisi, sermaye gelişimi kavramı olarak sermayenin aşamalarından söz etmişse de, *rekabetçi, devletçi* aşamayla, sermayenin *uluslararası aşamasındaki* nitelikleri üzerinde durmayı tasarlamaktan öteye geçememiştir. Sermaye, günümüzde, yüzeyde çeşitli görünümlere bürünmektedir. Sosyalist bir örgütlenmenin içinde yer alacak aydınların başlıca görevleri, yukarıda da değindiğimiz gibi, «bu bağlamda» bilimsel analizleri doğru gerçekleştirebilmektir.

Biz önümüzdeki sayılarda, olanaklar elverirse, özellikle «sol liberalizm» tartışmalarıyla birlikte gündeme gelen «burjuva devleti» sorununa değinmeye çalışacağız. Bu alan, özellikle, kaba değinmelerle geçiştirilen bir alan olarak, oldukça boş bırakılmış olmanın sıkıntısını da çekmektedir. Ülkemizde devlet kuramı konusundaki yayınların, he- le telif çalışmaların sığılığı, bu tür çalışmaları gerekli kılmaktadır. Liberalizmin devleti, salt bir mekanizma düzeyine indirgeyen anlayışına, *devlet belli bir sınıfın temsilcisidir*, yollu genellemelerle yanıt getirmek yetmeyecektir. Özellikle Marksist teorinin günümüzdeki boyutunda, burjuva devleti konusunda büyük boşluklar bulunduğu izlenimi, bu tür katkıları gündeme çağırmaktadır.

2 Aralık 1987

Dipnot açıklamaları :

- 1 Engels, bu düşünceleri, Lafargue'a yolladığı bir mektupta açıklama gereksinmesi duymuştur. Lafargue, Marx'ı, yüksek siyasal ideallerinden ötürü övmeye kalkınca, Engels, «Marx sizin ima ettiğiniz siyasal ideal saptamasına bizzat kendisi karşı çıkardı. Bir bilim adamından, ekonomi bilimcisinden sözedilince, (burada artık) ideal sahibi olunamaz, bilimsel sonuçlar değerlendirilir, bundan da öteye eğer o kişi parti adamı ise, bu (bilimsel sonuçları) pratiğe geçirmek için mücadele eder. Oysa kişinin bir ideali varsa, o artık bilimin bir adamı (bilim adamı) olamaz, çünkü onun önceden belirlenmiş bir düşüncesi vardır. (Toplu Yapıtlar, Berlin, 36/198)
- 2 Bkz. Politik Ekonominin Eleştirisine Katkı'nın önsözü.
- 3 Burjuva toplumunun zorunlu bir sonucu olarak teori ile pratiği bir birinden koparmak, Marksist bilgi kuramına atıflar yaparak bunların bir birinden ayrılmaz olduğunu söylemekle aşılmaz. Ya da teorinin, zaten pratiğin, yani bu durumda kapitalist üretim ilişkilerinin yansıması olduğunu ikide birde ileri sürmekle, bu kopukluk giderilmeyecektir. Mao Çe Tung'a dayanarak, böyle bir «teori-pratik» anlayışı ortaya atmış olanlar, kaba, düz bir «empirizmin» propagandasını yapma düzeyine düşmüşlerdir. Günümüzde de bu kopukluğun sancıları yaşanmaktadır.
- 4 Toplu Yapıtlar, Berlin, 23/382.

- 5 Günümüzde kimi «kıdemli» Marksistler, özellikle doğabilimleri ile teknolojinin özünü belirlemeye çalışırlarken, aynı bağlamda bilimsel-teknik devrimin teknokratlarının da, sınıflarüstü, sınıflardan bağımsız bir nitelikte olduğunu ileri sürebilmektedirler. Örneğin Çetin Altan, seçimlerden önceki bir konuşmasında, teknolojinin önünü tıkayan sermaye koşullarının artık mevcut olmadığını ve çağdaş kapitalizmin! bu engellerin önünü açarak, teknolojiye sınırsız atılım sağladığını, böylece «bilimin ve teknolojinin» artık tüm «toplumun» (halkın) hizmetinde olduğunu söyleyerek, sınıf ayırımı gibi yaklaşımları geçersiz bulduğunu da ima etmiştir. Ç. Altan'ın görüşü doğruysa, artık zihinsel-düşünsel çalışma ile bedensel-fiziksel çalışma ayırımı ortadan kalkmış, «bilim» sermaye ilişkilerini içeren bir konuma girerek eski «ideolojik» içeriğinden arınmış ve, sermayenin değil de, kitlelerin çıkar ve gereksinmelerini göz önünde tutan bir teknoloji yaygınlaşmış demektir. Bilimin ve dolayısıyla teknolojinin **hedeflerinin**, maddi üretimden ve onun taşıyıcısı sınıf ve kitlelerden nasıl koptuğuna teori dışında, günlük pratikten de milyonlarca örnek sunulabilir. Ozon tabakasını delen spreylere, milyonlarca liralık kozmetik üretimden, hastalığın önünü almak yerine sözde iyileştirici bir «farmakolojiye» akıtılan inanılmaz tutarlara kadar uzanan örnekler ilk akla gelenlerdir. Teknolojinin en kârlı, ama insanlığa en zararlı uygulanım alanı silah üretimi alanında, sermayenin nasıl kıvrır kıvrır kıvrıldığı, nasıl kırk dereden su getirdiği gerek iç gerekse dış politikada ayağı dolanmış ABD'nin istemeye istemeye attığı son adım, bize bu gerçeği açıkça göstermiyor mu? Bilim sonuçlarının ve teknolojinin sermayeye bağlı sınıfsal karakterinin tüm geçerliğini koruduğu gerçeğini? Ayrıca Ç. Altan'ın kişiliği, aydın-işçi-emekçi sınıfı ittifakına ilişkin görüşlere açık bir örnek gibidir.
- 6 Bir aydın, kendini devrimci göreve adanmış sayıyorsa, burjuva mesleğini siyasal çalışmada bir basamak olarak kullanmalıdır. Ama bu nasıl mümkün olur? Çünkü hem devrimciliğe soyunmak hem de böyle bir uğraşın gereklerini karşılamak birbirleriyle bağdaşır eylemler olamazlar. Eğer bir ilerici, devrimci aydın, kapitalist işbölümü içinde istihdam edilmişse, bu kimsenin böyle bir görevi yerine getirmelerinin nedenini, **kimi mesleklerin ilerici karakterleri olabileceği yollu bir gerekçede aramak doğru olmaz.** Sistemin istihdam ettiği «aydın» böyle bir gerekçeyle ya kendini kandırmaktadır ya da gerçekte kendini devrimci göreve bütünüyle adanmış demektir.
- 7 Toplu Yapıtlar, Berlin, 34/406

DIYALEKTİK ÜZERİNE

I. Bölüm

I/I. Kısım: GİRİŞ

Aytunç Altındal

Diyalektik, Grekçe dialectice/dialektikos kelimesinden gelir. Osmanlı toplumunda «cedel» kelimesiyle karşılanıyordu. Sokrat-öncesi Grek toplumunda Diyalektik, mutlak «hakikatler»e varabilmenin bir yolu olarak anlaşılmıyordu ve değerlendiriliyordu. Bu anlamı ve uygulanımıyla Diyalektik bir «münazara» yöntemiymiş, görüşlerin tartışılması ve teatisi amacıyla kullanılıyordu. Heraklik, Diojen, Pythagoras, Parmenides, Demokritos, Sokrat-öncesi düşünürlerden bazılarıdır. Bunların ve diğerlerinin etkileri Sokrat-öncesinde kalmamış, daha sonraki dönemlere de kaymıştır. Örneğin Heraklit'in tasavvur ettiği ve tanımladığı 'Logos' kavramı bugün dahi tartışma konusudur. Heraklit'in 'Logos' (tüm evreni düzenleyen ve insan bilincinden bağımsızca varolan «mantıki-istikrar» Equilibrium) Stoacılar arasında «Kozmik bir ilke» olarak görülüyordu ve felsefi-dinsel (teosofik) anlamında insanın bundan kaçamayacağı, buna hükmedemeyeceği düşünülüyordu. «Logos» ünlü Alman düşünürü Fichte'de Ordo Ordinans (evreni yöneten tümel akıl/Tanrı) olarak formüle edilmişti. «Logos» Hristiyanlığa St. John tarafından sokulmuştur ve tesliste ikinci sırada yer alarak, akli olanı, yeryüzüne ait olanı temsil eder.

Diyalektik'i ilk kez Sokrat, diyalogla bütünleştirdi. Amacı diyalektik diyalogları kurarak ve kurdurtarak entellektüel faaliyeti hızlandırmak, keskinleştirmek ve belirli sonuçlara doğru ilerletebilmektir. Diyalektik ilk kez Sokrat'ın elinde ve düşüncelerinde bilinçli bir yöntem olarak kullanıldı; bir ve düşünce doğurtma aracı olarak tanındı ve bilindi. Plato için Diyalektik'in yeri ve anlamı daha değişti. Plato Diyalektik'i hem felsefede hem de estetikte iyiye güzele ve doğruya varabilmenin bir aracı olarak kullandı. Diyalektik'e mantıksal açılımlarda ve nesneleri türleştirmelerde yer verdi.

Plato'ya eleştiriler yazan Aristo için Diyalektik öncelikle bir tartışma yöntemi olarak değer taşıyordu. Aristo Sokrat'ın tersine, Diyalektik'i retorik (belagat) ve delilcilik arasındaki bir «tarz» (sanat değil) olarak görüyordu ve Diyalektik'in olasılıklar üzerinde inşa edilmesi halinde bir anlam ve önem taşıyabileceğini düşünüyordu. Aristo verili felsefi meselelere olasılıklar diyalektiğiyle yaklaşım yapan ilk düşünürdür. Aristo'nun bu anlatım özelliği, özellikle Metafizik adlı toplu yazılarında izlenir. (NOT: Aristo bu çalışması için Metafizik diye bir başlık düşünmemişti. Ölümünden sonra öğrencileri ve yakınları bu ya-

zıların düşünürün ünlü Fizik Kitabı'nın yazımından sonra yazılmış olduklarını gözönünde tuttular ve bu çalışmalara Fizik-ötesi/sonrası anlamına gelen «Metafizik» başlığını yakıştırdılar.)

Bilinemezcilik (Agnostisizm) ve Stoacılar için Diyalektik daha çok dilbilim ve bilgisiyle ilgili, belagate dayalı bir anlatım sanatıydı. Diyalektik aracılığıyla Formel Mantık'ın koşullarını ve tanımlarını zorlayabilmek, çelişkiler ve paradokslar üretebilmek olasıydı. Bu nedenledir ki, özellikle stoacıların ellerinde Diyalektik bir felsefi, dinsel ve mantıksal meseleleri sorgulama yöntemi olarak ünlenmişti: Örneğin stoacılığın ünlü savunurlarından İmparator ve düşünür Markus Aurellius ve hatip Seneca'nın o dönemin yerleşik Etik anlayışına yönelttikleri eleştiriler, daha sonraki yüzyıllarda İdealist ve Materyalist Etik (Ah-lâk değil) anlayışları arasındaki tartışmalara temel teşkil etmiştir. Stoacılar, doğabilimlerinde ve Etik'de (secular) dünyevi görüşleri savunuyorlardı, felsefede ise Kaderciliğe yakındılar. Buna rağmen Plato'yla birlikte idealize edilmiş olan genel fikirleri, örneğin Güzel'i, İyi'yi, Doğru'yu Diyalektik'i kullanarak yeniden yeryüzüne indiren, bir anlamda maddileştiren onlardır. Stoacılar, daha sonraki yüzyıllarda ortaya çıkan nominalizmin öncüleridirler.

Diyalektik'in Transcendental (Aşkın) fikirlerin, örneğin evren (gerçekte Alem/Heavens) ve tanrı, deneyimsel olarak kavranılabilmesi için bir yöntem olarak kullanan ilk düşünür Immanuel Kant'tır. Kant, Diyalektik'i ilkeleştirmiş ve sezgisel yanılgılarını ve yanılsamalarını açıklama ve çözümlemede bir araç olarak kullanmıştır. Fakat Diyalektik'e felsefi ve mantıksal değer atfederek onu anlatımında temel yapan Hegel'dir. Hegel, Diyalektik'i sistematize etmiştir, denebilir. Hegel'e göre, Diyalektik iki yönlü bir yöntemdir. Öznel ve Nesnel Diyalektik ayrımını yapan Hegel'e göre, öznel diyalektik mantıksal bir gelişim gösterir, kolay anlaşılabilinen tez-antitez-sentez aracılığıyla karmaşık olana doğru ilerler ve sonuçta mutlak «idea»ya ulaşır. Nesnel Diyalektik ise öncelikle analogiktir ve tarihin ve Kozmoz'un kesintisiz bir süreç olarak algılanmasıyla işlerlik kazanır. Hegel Kozmoz'u ve dünyayı kendi bütünsellikleri içinde ele almak gerektiği görüşündeydi. Ona göre tüm nesneler arasında diyalektik bağlar mevcuttu, Hegel, bir yanıla idealist görüşün doruktaki temsilcisidir.

Marx ve Engels, Diyalektik'i Hegel'den öğrendiler ve devraldılar. Hegel'in ölümünden sonra izleyicileri sağ ve sol Hegelciler olarak iki ana bölüme ayrılmışlardı. Sağ grup, onun İdealizmini öne çıkardı. Marx ve Engels'in de aralarında oldukları sol grup ise Hegel'in Nesnel Diyalektik'ine sahip çıktılar. Daha sonra Marx ve Engels, bu gruptan koptular. Kendi Diyalektik anlayışlarını oluşturdular. Günümüzde Diyalektik Materyalizm olarak tanınan bu anlayışa göre, Diyalektik bir yöntemdir. Ama çok önemlidir ki, bu yöntem insanlardan bağımsız olarak vardır: *Diyalektik, Nesnel-Gerçeklikteki kalıcı değişimselliğin kendiliğinden düzenlenişinin ve işleyişinin yöntemidir.* İnsanların iradelerine isteklerine ve/veya kaprislerine bağlı olarak düzenlenmiş değildir. Tersine insanlar Diyalektik'in düzenleniş tarzına tabidirler. Dahası sade-

ce insanlar değil, toplum da, doğa da, evren de Diyalektik'in kendiliğinden düzenleniş ve İşleyiş Yöntemine tabidirler. İlk kez Marx ve Engels aracılığıyla ki, Diyalektik bilimsel, nesnel ve rasyonel bir nitelik kazanmıştır. Hegel'e gelinceye dek daima «Kişiye Özgü» bir araç, bir «Edim» gibi görülen Diyalektik'i, Evren'in, Doğa'nın, Tarih'in ve Toplum'un kendiliğinden düzenleniş ve işleyiş «Tarzi» olduğunu kavrayarak bilimselleştiren onlardır.

Diyalektik, herşeyden önce uhrevi (ökümenik) değil dünyevi, yani secular bir bilgi anlayışı gerektirir. Buna rağmen çeşitli dinsel ve mistik uygulamalarda Diyalektik'in ilkelerine sıkça rastlanır. Örneğin Budizm'de Diyalektik'in Sokratçı-olmayan Eristik yorumlarıyla karşılaşılır. Diyalektik'in yakın çağlarda özellikle de Batı Almanya'daki Reformcu/Protestan denominasyonları arasında yoğun etkisi olmuştur. Diyalektik Dincilik (ilahiyat) adıyla tanınan bu akımlar, örneğin ünlü Alman din düşünürü Karl Barth'ın yönlendirdiği akımlar dinsel (Hristiyan-Katolik) imanın tüm verilerine karşı sağ Hegelci terminolojiyi kullanarak karşı çıkmışlardır. Bunlara göre «Tanrı'nın varlığının felsefi ispatı» gibi Kilise dogmaları, Diyalektik İlahiyata aykırı oldukları için birer safsatadan ibarettirler. Danimarkalı din adamı ve düşünür Sören Kierkegaard'da Diyalektik Dincilik akımının öncülerindendi. Özellikle Danimarka, Norveç ve İsveç'te etkili oldu. Kierkegaard'ın diyalektik anlayışı 1945 sonrası Fransası'nda J.P. Sartre öncülüğündeki Varoluşçu çevreyi de bir dönem yoğun olarak etkilemişti. Diyalektik Dincilik, Batı Avrupa'nın siyaset arenasında özellikle Liberal Partilerin ve Hür Demokrat partilerin temsilci, sempatizan ve kadrolarınca savunulur.

Türkiye'de ise Diyalektik ve onun materyalistçe yorumları, Osmanlı İmparatorluğu döneminde serbestçe tartışılan ve kullanılan bir mantık akımı iken, ne acıdır ki, Laik ve Cumhuriyetçi Devlet döneminde zaman zaman yasak yayın olarak kabul edilmiş ve «Düşünce Suçu» kapsamına sokulmuştur. Bu filisten ve bilim dışı tavır son yıllarda bazı değişikliklere uğramıştır, denilebilir.

Günümüzde Diyalektik ve onun materyalistçe yorumu Bilimsel Sosyalizm'in birey'i, toplum'u, doğa'yı ve evren'i açıklamakta başvurduğu yöntem olarak anlaşılmakta ve kullanılmaktadır. Bu haliyle Diyalektik, felsefi ve mantıksal bir akıl yürütme dinamiğidir, Nesnel Gerçekliğin düzenleniş ve işleyiş tarzının bilincine varılabilmesi keyfiyetidir.

I/I.I Yöntem Üzerine

Materyalist yorumuna göre Diyalektik'in, nesnel gerçeklikteki kalıcı değişimselliğin kendiliğinden düzenlenişinin ve işleyişinin yöntemi (tarzi) olduğunu belirtmiştik. Marx'ın gösterdiği gibi, Diyalektik özü itibarıyla rasyoneldir¹, yani insan tarafından kavranabilir, dolayısıyla «özü» anlaşılabilir niteliktedir. Nesnel gerçeklikteki kalıcı değişimselliğin kendiliğinden düzenlenişinin ve işleyişinin yöntemi özü itibarıyla kavranıldığı takdirde insan bu bilgileri hayatın her alanında, özellikle de karşısına çıkan sorunları çözümleyebilmek amacıyla, uygu-

lamaya sokabilir. Nedir ki, genel yöntem tanımıyla Diyalektik'in materyalistçe (özel) tanımı birbirlerinden farklıdır. Materyalist yorumuyla -yani, özü itibariyle rasyonellik olgusu- Diyalektik, Heraklit'ten bu yana bilinen «Logos» ile karıştırılmamalıdır. Çünkü «Logos»da son tahlilde, tüm oluşumların düzenleyiciliğini üstlenmiş bir «üst-akıl» vardır. Marx'ın Diyalektik anlayışında ise, çok önemlidir ki, bir üst-akıl (supra-mind) yoktur, insanın pratik dolayısıyla yaratıcı faaliyeti vardır. Bu da bir üst-akıl tarafından yaratılmamıştır, ve/veya düzenlenmemiştir.

Materyalist yorumuyla Diyalektik bir «Logos/Logy» olduğu için Methodoloji ile de karıştırılmamalıdır. Kısaca belirtmek gerekirse Diyalektik Materyalizm bir yöntem olmasına rağmen, kendisi, Yöntembilim değildir. Diyalektik materyalist yorumuyla bir «Bilgilendirme» yöntemidir, genel/yerleşik (established) İdealist anlamıyla ve tanımıyla bir «Bilimselleştirme», tarzı değildir. Şöyle ki, Diyalektik'in materyalistçe yorumu insanın bilgi edinme ve edinilmiş bilgiyi yeniden üretime sokması sürecinde bir uygulama olarak yer alır. İnsan bu yolla edindiği bilgiyi kuramsallaştırır; Methodology ise çeşitli yöntemlerle edinilmiş bilgileri, kuramları ve görüşleri idealist tanımıyla bilimselleştirme faaliyetidir ve birden fazla yöntemin bir araya gelmesi/getirilmesiyle kurulmuştur. Diyalektik'in materyalistçe yorumu ise, kendi bütünlüğü çerçevesinde, tektir.

Bu sözlerimizle, tabiidir ki, Methodology'yi yadsıyor değiliz. Özellikle bilim dallarında Methodology'nin anlam ve önemi büyüktür. Pozitivist sosyoloji kavrayışında da Methodology'nin varlığı genelde kabullenilmektedir. Ancak bu bağlamda Machlup'un haklı olarak gösterdiği bir düzeltiye gereksinim vardır. Şöyle ki, Machlup'un da gösterdiği gibi, «Bir -logy asla- graphy değildir. Bir -graphy, çizmek ve yazmak yani, tasvir (yoluyla) tariflendirmektir; oysa, bir -logy kuramsal bir sistemdir.»² Gerçekten de, Methodology denildiğinde genel anlamda «*bilim felsefesine ait*» bir öğrenim anlaşılır, bir tasvir (yoluyla) tariflendirme değil. Örneğin, Geology (Jeoloji) ile Geography (Coğrafya) birbirlerinden farklıdır, birincisi yeryüzünün kabuğunu inceleyen bilim, ikincisi ise yeryüzünün yüzeyini tasvir eden bilimdir.³ Örnekler çoğaltılabilir.

Öte yandan insanlar çağlar boyunca çeşitli yöntemler bulmuşlar ve kullanmışlardır. Bu nedenledir ki genel tanımıyla yönteme gereksinimin geçmişi Kültür'ün ve buna bağlı olarak Teknik, Sanat ve Bilim'in geçmişiyle eş zamanlıdır. Tarihsel olarak ne Kültür-süz (kültürel formasyonlar olmaksızın) bir yöntem olmuş, ne de yöntemsiz Bilim ve Sanat.

Genel tanımıyla yöntem, insan faaliyetinin sadece belirli bir alanıyla -örneğin bilgilenme, bilim- sınırlı ve tanımlı değildir. Hayatın her alanında yöntem uygulanır, bilerek ya da bilmeyerek ya da teklif yoluyla da olsa kullanılır. Dolayısıyladır ki yöntem, insanın pratik faaliyeti ile kopmaz bir bağa sahiptir.

Yöntem Teknikle de bağlantılıdır. Kendine özgü, belirli bir tek-

niği olmayan bir yöntem de yoktur. Ancak, Yöntem, Teknik'in ta kendisi olmadığı gibi, Teknik ve Bilim arasındaki Mediator da değildir. Yöntem, Teknik'e değil Teknik Yöntem'e bağlıdır. En kestirme deyişle, «Yöntem olmadan Teknik uygulanamaz» bir Tekniği öğrenmekle söz konusu tekniğin NASIL olabileceğini araştırmak farklı olgulardır. Birincisi Bilim aracılığıyla edinilebilir, ikincisi ise, kesinlikle bir yöntem sorunudur. Örneğin elektrik akımını TV görüntüsüne dönüştürmek bilimsel-teknik bir gelişmedir, ama bu gelişmeyi düşünmek ve rasyonel ve amprik tasarımları oluşturmak, bir araya getirebilmek PROCEDURE'ü* yöntemsel çabadır.

Dolayısıyladır ki, Yöntem, her alanda insanın «Nesnel Gerçekliği»nden kopartılamaz, yalıtılamaz. İnsanın «Nesnel Gerçekliği»nin dışında bir Yöntem de tabiidir ki, düşünülemez. Örneğin «Tanrı buyurdu ki... şöyle şöyle yaparsanız... olur,» şeklindeki bir görüşün kutsal kitaba uygun Yöntem olduğunun öne sürülmesi kabullenilemez. İslamiyet, bu konuda Allah'a sığınmayan belki de tek dindir. Şöyle ki, İslamiyet'te Yöntem, Kur'an'a değil, ona bağlı olarak Şeriat'a aittir ve insanlarca formüle edilmiştir. Şeriat'a uygun İslami yöntem, «*emri bil maruf, nehyi anil münker*»dir.

Bu kısa açıklamalardan sonra yöntem derken neyi kastettiğimizi şöylece açıklayabiliriz.

«İnsanların Nesnel Gerçekliği tanımak (cognition) ve yorumlamak pratiğinden doğan amprik ve rasyonel Procedure'e yöntem diyoruz».⁴

Bu tanımda, yöntemi bir SÜREÇ olarak (Procesus) değil, bir USUL (procedure) olarak anladığımız açıktır. Dolayısıyladır ki, Yöntem'i, Kültürel bir öge/eleman olarak algılıyor ve değerlendiriyoruz, Tekniğe özgü bir eleman olarak değil. Kanımızca, yukarıda tanımlanmış olan Yöntem olmaksızın Teknik ve Bilimsel gelişmelerden söz edilemez. Teknik de Bilim de bu nedenledir ki, Yöntem'e mutlak surette gereksinirler, Yöntemsiz olamazlar. Diğer bir anlatımla söylersek, Yöntem NE'ye NİÇİN gereksinildiğini ve bunun NASIL bulunabileceğini araştırır, bulunanı Bilim «*tanımlar*» ve Teknik aracılığıyla yapar.

Her yöntem, belirli kategori, kavram, deyim ve terimleri kendine özgü bileşkeler ve bağlamlarda kullanır. Bu kaçınılmazdır. Aynı kategoriler ve kavramlar, bir yöntemde başka, diğerinde başka anlamlarla kullanılabilecekleri gibi, birbirlerinden farklı oldukları varsayılan yöntemler de aynı anlamlarda kullanılmış olabilirler. Bazen de birbirleriyle doğrudan bağlantılı olmayan -dolaylı bağlantıları olan- kategori ve kavramlar, sanki birbirlerinin kaçınılmaz ve karşıt-parçalarıymışcasına (counterparts) ele alınmış olabilirler. Örneğin Zaruret/Zorunlu (luk) (Necessity) kategorisini kendisiyle doğrudan bağlantılı olan Rastlantı (Chance/Contingent) ile ele almak gerekirken, din tarafından anlamı belirlenmiş Kader (Fate) ile alıp bunların doğrudan doğruya birbirlerinin vazgeçilmez öğeleri olduklarını öne sürmek gibi. Ya da, özellikle Diyalektik Materyalizm'in Zaruret dediği yerde, bunu nedense «Ka-

* Procedure karşılığı olarak, Türkçe'de muamele, usul, işlem kelimeleri kullanılmaktadır.

dercilik» olarak yorumlayıp aktarmak gibi.⁵ Bu nedenledir ki, belirli bir yöntemi önerirken hangi kategori, kavram, deyim ve terimlerin temel kabul edilerek ele alındıklarını açıklamak gereklidir.

I/I/II. Diyalektik ve Kategoriler

İlkin ele aldığımız ve yöntemsel olarak belirli bağlamlarda kullandığımız kategorilerin, kavram, deyim ve terimlerin bir dökümünü yapacağız. Bunlar durumlarına ve yerlerine göre birbirleriyle bağlantılıdır. Ancak asla birbirlerinin yerlerine indirgenmiş değildir. Diğer bir anlatımla, madem ki «x» kategorisi var, öyleyse ne demeye bir de «y» ile düşünülün denmemelidir. Denmemelidir çünkü, buradaki kullanımlarında ne «x» bir «y»nin synonyme'idir, ne de tersi. Kısacası, bunlar synonyme kabul edilmemişlerdir. Örneğin «Madde» kategorisi var, bir de «Öz» var. Bunlar bir ve aynı değildir-AMA durum ve yerlerine göre biri diğerini açıklayıcı olacaktır. Bu, birinin diğerinin yerini alırken öbürünü tamamen ortadan kaldırdığı ya da yokettiği anlamına gelmemektedir.⁶

Şimdi dökümünü yapabiliriz: Tekil-Tümel, Özel/Genel; Öz-Tezahür, İçerik/Biçim; Madde-Hareket, Mekan/Zaman; Özdeşlik ve Fark; Birlik ile Çelişki; Sebep-Sonuç ile Gerekircilik; İktisat-Siyaset, Toplum/Tarih. Tabiidir ki başkaları da vardır. Bunları da durumlarına göre kullanacağız. Örneğin Nesne-Özne, örneğin Sonlu/Sonsuz(luk) gibi. Şunu da ekleyelim ki, yukarıdaki sıralamanın aritmetiksel hiçbir anlam ve önemi yoktur. Niçin önce Tekil de örneğin Madde değil diye sorulmamalıdır. Çünkü, buradaki konumları itibariyle hangisinin hangisinden daha önemli ve/veya daha önce olduğu gibi, son tahlilde, aritmetiksel olan bir sıralama öngörülmemiştir. Sadece anlatımdan doğan bir zorunluluk sonucunda bunları böyle sıraladık. Yoksa en sondakini en başa alabileceğimiz gibi, ortadakini sona, baştakini de ortaya alabilirdik ve buradaki amacımız bakımından hiçbir sakıncası olmazdı. Ama örneğin «Tekil-Genel» veya «Öz-Zaman» gibi bileşkeler kursaydık, bu bağlamda sakıncalar doğardı. Bu nedenledir ki, aralarında bağlar gösterilmiş olanlar mutlaka birlikte ele alınmalılar, asla bu bağlamdan kaydırılmamalıdır. Yoksa hangi birlikteliğin daha üstte ya da altta yazıldığı hiç önemli değildir. Çünkü bunlar arasında, geometrik -tasarimsal- bir altlık ya da üstlük olma hali düşünülmemiştir.

Şimdi bir parantez açıp burada aktarılan ve belirli birliktelikler (combinations) oluşturdukları ve sadece bu birlikteliklerde ele alınmaları öngörülmüş olan örneğin Tekil-Tümel, Öz-Tezahür vd. gibi kategorilerin SSCB'nde yayınlanan Diyalektik Materyalizm'le ilgili çalışmalarda nasıl ele alınmış olduklarına kısaca bir göz atalım. Diyalektik ve Tarihsel Materyalizm'le ilgili olarak SSCB'nde yayınlanan çalışmalarda örneğin Tekil, bazen Genel ile bazen Tümel ile bazen de her ikisiyle birlikte-Tekil-Tümel parantez açıp Genel şeklinde- kullanılmaktadır. Tekil ise çok sık olmakla birlikte Özel olarak da geçmektedir. Tekil, Tümel, Özel ve Genel'in -bu dördünün- birlikte kullanılmasına ise çok ender rastlanmaktadır. Bu duruma bir örnek, The-

odor Oizerman'ın «Felsefe Tarihinin Sorunları» başlıklı kitabından verilebilir. Oizerman şöyle yazıyor :

«Bu demek değildir ki, bilimsel felsefe herşeyi inceler; *herşeyin içinde* (doğasında .ç) *varolanı* (a.ç.) inceler demek daha doğru olur. Genel; tümel, özel ve tekil ile diyalektik birlik içindedir. Tümel kuramsal bilgideki (cognition) somut olarak çeşitli değişik tanımların birliğidir. Böylelikle bilimsel felsefe tümelin belirli (special) temel (basic) biçimlerini inceler.»⁷

Ne var ki, Oizerman, kitabının başka bir yerinde bu tür bir kombinasyondan söz etmemektedir ve hatta Tekil'i daima Genel'le birlikte ele almaktadır. Özellikle SSCB kökenli çalışmalarda nerdeyse «resmi» hale gelmiş olan görüş ise Tekil'i Genel ve Özel'le birlikte, bir üçlü olarak görmek eğilimidir. Oizerman bu üçlüye en azından bir «nosyon» olarak «Tümel'i -daha açığı Tümel Zaruret'i- eklemektedir.⁸ Bu konuda SSCB'de tam bir mutabakata varılmış olduğu sanırım söylememektedir. Öyle ki, Lenin'in ünlü Felsefi Defterleri'ndeki Diyalektik Sorunu başlıklı bölümde Lenin :

«Sonuçta, zıdlar (tekil karşısında tümel) özdeşirler : tekil tümele ulaşan bağ içinde vardır. Tümel sadece tekilin içinde ve tekil aracılığıyla vardır. Her tekil (şu ya da bu yolla) bir tümeldir. Her Tümel bir tekil'in (bir parçası, bir veçhesi veya özü)dür. Her tümel sadece yaklaşık olarak tüm tekil nesneleri kucaklayabilir.»⁹ diye yazmaktadır.

Nedir ki, kitabın sonundaki konu index'ine baktığımızda Lenin'in tekil dediği yerde -belki de textual bir hata sonucu- özel denilmektedir.¹⁰ Ancak bunun bir metin düzenleme hatası olup olmaması hiç önemli değildir; SSCB'de Tümel'e Genel, Tekil'e Özel denilmesi ve bunların birbirleri yerine BİR ve AYNI'ymışlar gibi kullanılmalarına çok sık rastlanılmaktadır. Öte yandan aynı metnin Fransızca basımında bu kez de «parça ve bütün» denilmektedir, tekil, tümel yerine. Konuyu dağıtmamak için örnekleri uzatmıyoruz.

Öz-Tezahür ilişkisine ise SSCB'de hemen her felsefeci ve mantıkçı bu birliktelikte yer vermektedir. Ve bu araştırmacılara göre, Öz ve Tezahür birbirleriyle bir «Zıtlık» oluştururlar. Öz (versus) Tezahür'ün karşısında yer alır. SSCB'de felsefi Öz-Tezahür ilişkisinin siyasal-iktisat'a uyarlanmasına da sıkça rastlanılmaktadır. Bir okuyalım:

«Bu durumda bireysel rastlantısallıklar elimine edilerek, sadece zaruretin tezahür formu hizmeti gören genel özellikleri muhafaza edilir; bu, örneğin siyasal-iktisat'ta fiyat ve değer arasındaki ilişkiden söz edildiğinde böyle olur; ikincisi (değer-ç.) birincinin (fiyat-ç.) biçiminde tezahür eder, tıpkı zaruretin rastlantısallık biçiminde tezahür edişi gibi. Burada fenomen ve öz kategorilerinin ilişkileriyle bir müteakabiliyet ortaya çıkar; çünkü Lenin'in de gösterdiği gibi, fiyat ve değer, arz ve talep ve kristalize emek olarak değer, ücret ve el emeğinin fiyatı öz (versus) fenomen ilişkisine tekabül eder.»¹¹

İçerik ve Biçim de SSCB'de felsefe ve mantık çalışmalarında böyle yer alırlar, ama Öz-Tezahür, İçerik/Biçim tarzındaki bir dörtlü, bilebildiğimiz kadarıyla uygulanmamıştır. Yine de Öz dedikten sonra pa-

rantez açıp İçerik denilmesine de rastlanılmaz. (Genel ve Tümel'de olduğu gibi).

Tekil-Tümel, Özel/Genel tarzındaki bir ele-alış, bilebildiğimiz kadarıyla ilk kez burada denenmektedir. Biz, bunları birbirlerinden yalıtlanamayacak, koparılamayacak veçheler ve parçalar (aspects ve fragments) olarak değerlendiriyoruz. Bu durumda açıkça belli olduğu üzere, bize göre, Tekil var, Tümel var, Özel var, Genel var ve bu dördü mutlaka birlikte ele alınmak zorundadır. Tekil, Tümel'den; Özel, Genel'den ve dördü birbirinden ayrı düşünülemezler, ancak biri diğerine indirgenemez diyoruz.¹² (Devamı 3. Sayıda)

Açıklamalar, Tanımlar ve Notlar.

- 1 Karl Marx, **Kapital**, Cilt I. ss. 50-52.
- 2 Fritz Machlup, **Methodology of Economics and Other Social Sciences**, Academic Press, 1978, s. 61.
- 3 F. Machlup, a.b.k.s. 61.
- 4 Aytunç Altındal, **Siyasal-Kültür ve Yöntem**, HAVASS, 1982, s. 129.
- 5 Bu duruma yerinde bir örneği Kolumbiya Üniversitesi Felsefe Profesörü Arthur C. Danto vermektedir. Prof. Danto, **Analytical Philosophy of Action** (Cambridge University Press, 1973, s. 2) başlıklı kitabında Marksist görüşte «özgürlüğün getirilip kaderciliğin kaldırılmasının» öngörüldüğünü söylüyor. Bu görüşünü temellendirmek için de Engels'in **Sosyalizm: Bilimsel ve Ütopik** başlıklı incelemesinden bir alıntı yapıyor. Alıntı yaptığı yerde Engels insanın Zaruret'in krallığından (from the kingdom of Necessity) özgürlüğün krallığına (to the kingdom of Freedom) yükseleceğini yazıyor. Prof. Danto, yaptığı alıntıda yazarın Zaruret demiş olmasını hiç önemsemiyor, çıkarına nasıl uyuyorsa öyle yorumluyor; sonuç olarak Zaruret, Kaderciliğe dönüşüyor. Bkz. a.b.k. s. 197. Kaldı ki Engels bu hususta özel bir vurgulama yapmıştır. Engels'e göre Kader -ya da Engels'in deyimiyile, **'Türkler'in Kısmet'i** diye tanımlanan- bu Zaruret kavrayışla Tabiat'ın Teolojik yorumundan öteye geçilemez. Bkz. **Dialectics of Nature**, Progress, 1974, s. 219.
- 6 Ayrıca belirtilmesi gereken bir husus daha var. Günümüzde özellikle TDK (Türk Dil Kurumu)'daki kadronun hatalı dilcilik anlayışından doğan yanlışların da düzeltilmesi gerekiyor. Örneğin TDK'daki kadroya göre «Öz»ün Öztürkçesi «İçerik»tir. Biz böylesi bir anlayışı hiçbir zaman benimsememiştik, yine de benimsemiyoruz. Çünkü «Öz» başka, «İçerik» başkadır. Bu bakımdan bunların ve bazı diğerlerinin «BİR ve AYNI» oldukları, birinin Osmanlıca diğerinin Öztürkçe oldukları sanılmamalıdır.
- 7 **Problems of the History of Philosophy**, Theodor Oizerman, Progress, 1973, s. 336.
- 8 Oizerman, a.b.k. s. 306.
- 9 Lenin **Collected Works** C. 38 Progress, 1972, s. 361. Bu alıntının İngilizcesi'ni de koymakta yarar vardır. «Consequently, the opposites (the individual as opposed to the universal) are indentical: the individual exists only in the individual and trough the individual. Every individual is (in one way or another) a universal. Every Universal is (a fragment, or an aspect, or the essence of) an individual. Every universal only approximately embraces all the individual objects.»
- 10 Lenin a.b.k. s. 638.
- 11 **Dialectique, Logique, Gnoseologie, Leur Unite**. Boniface Kedrov, Progress, 1970, s. 269/270.
- 12 Aytunç Altındal, **Siyasal-Kültür ve Yöntem**, HAVASS, 1982, ss. 130-140.

BİRLİK SORUNU, SİYASİ TERBİYE, DİPLOMASİ, MEŞRULUK VE YASALLIĞIN GÜVENCESİ

Sırrı Öztürk

Gerek sosyalist gerekse kapitalist sisteme bağlı ülkelerin toplumsal gelişmeleri, dünyanın ekonomik, siyasal ve kültürel gündemine yeni yeni sorunlar tırmandırırken, ülkemiz politikacısı bu yeni gelişmeler karşısında, iç ve dış politika alanında gerekli siyasi terbiye ve diplomasiyi gösterebilmekte midir? Ülkenin ve ulusun çıkarlarını, gerek iç gerekse dış politika alanında sermayenin çıkarlarına ters düşmeden kollayabilmek, uluslararası tekelci sermayenin karşısında ulusun çıkarlarını, ekonomik, siyasal, kültürel vb. alanlarda savunmak anlamına geleceğinden, siyasal güç, ağırlığı sermayenin çıkarlarından yana koymak zorundadır. Bu çerçevede «burjuva» siyaset adamının kendine özgü bir «siyasal terbiyesi» ve «diplomasi» anlayışı vardır. Onu bu niteliklerinden ötürü eleştirmek, sermayeyi ayakta tutan sistemi tümüyle eleştirmekten geçer. Bizim asıl amacımız, bu politikalara seçenek bir politika ya da politikalar oluşturma iddiasında ve de oluşturmak zorunda bulunanların tutum ve tavırları. Bu temelde kendi deneyimlerimizden bazı örnekler vermek istiyoruz.

Partileşme Sorunu, Siyasi Terbiye ve Diplomasi

12 Eylül dönemi, en başta İşçi Sınıfı Partisi'nin (İSP) yokluğundan duyulan boşluğu bir kere daha gündeme getirdi. Yayınevimiz, bu boşluğa çeşitli vesilelerle değinen telif ve tercüme çalışmalar yayınladı. *Siyasal bir örgüt ile PARTİ* arasındaki farkı vurgulamaya hep özen gösterdi. «İşçi Sınıfı Sendikalar ve 15/16 Haziran» çalışması, bu doğrultuda, hareketin önündeki ideolojik, siyasal ve sendikal engellere çeşitli örneklerle değinen, belge, anı vb.lerle görüşlerini destekleyen bir çalışma olarak, bir kaynak eser niteliğine bürünmüş, değişik siyasi akım temsilcileri bu çalışmadan yararlanarak, çalışmanın önemini göstermişlerdi. Ne var ki, kitaptan kaynak olarak yararlanıldığına ilişkin en ufak bir dip not düşmeyen çalışmalar, «ilerici» yapılanmalardaki siyasal terbiyenin! ilginç örneklerinden birini vermişlerdi. Yazı Kurulumuz üyesi Orhan Kaplan'ın katledilmesi olayından yola çıkan, «Oportunizm Yargılanıyor» çalışması da, gene gündeminde canlı olarak PARTİ sorununu tutuyor, naylon kadrolaşmaların yaygın olduğu 1974-1980'li yıllar arasında, en önemli görevin İSP'nin oluşturulması olduğunu bir kez daha vurguluyordu. Gelgelelim, konuyu tartışmaya yanaşmayacak kadar «pişkin» ve «umarsız» bir politika izleme yolunu

tutan «ilerici» yapılanmalardaki siyasal kadrolar, kitabın üzerine bas-basa gündeme koyduğu Parti oluşturma zorunluluğunu suskunlukla geçiştirerek ince bir «siyasi terbiye» örneğini daha verdiler. 12 Eylül «ara rejim»i parti iddialarını sosyal pratikte sınıdı. Kapitalist emperyalizmin çok yönlü saldırılarını savuşturup geriletmek ve aşmak durumunda olanların hayalleri havada kaldı. Bu deneylerin hepimize öğrettiklerini de yanımıza alarak, «İlerici Yayıncılığımızın Sorumluluğu» adlı çalışmayı sunduk. Hareketimizin ihtiyaç duyduğu düşünce ve davranış dünyamıza bir olumlu başlangıç olur umuduyla eleştiri ve özeleştiri geleneğimizin, çığırının açılmasını uygun gördük. 1985 sonu gündeme gelen parti tartışmalarını karşılamak amacıyla, «Partileşme Sorunu I ve II» adlı kitapları da, bağımsız gündem oluşturma anlayışıyla, partileşme sorununu okura ve kadrolara götürmeyi amaçlayan çalışmalardı. Tekrarlamaya gerek yok; aynı olumsuz tutum, bu çalışmalar karşısında da sergilendi.

Bu arada, bilinçli kadroların bu yayınlara karşı girişilen sağlı «sol» lu kuşatma hareketinin kırılıp geriletilmesi yolundaki özverilerini anmayı özellikle vurgulamak zorundayız. İşçi ve emekçi sınıflarının siyasi terbiyesi ve tutarlılığı böylece başarılı olunca, çalışmalar gene de belli ölçüde işlevlerini yerine getirmiş oldular.

Siyasi Terbiye ve Diplomasi Anlayışı Sınıfsal Konuma Bağlıdır

Burjuvazinin, sermayenin çıkarlarına ters düşen «düşünce ürünleri» üreten kurumlara karşı «hukuki» ve «fiili» baskı uygulaması, onun sınıfsal çıkarlarıyla tam uyum içinde bir tutumdur. Başka deyişle, uygulama, sistemin niteliğine, onun siyasal, hukuksal, ideolojik vb. yapısına uygun düşer. Onu bu tutumundan ve uygulamasından ötürü yargılamak ya da «siyasal terbiye» hatırlatmaları yaparak tutumunu değiştirmesini beklemek, sistemi bilerek ya da bilmeyerek inkâr etmek demektir. Örneğin 12 Eylül'den sonra, bir çok yayınevi gibi SORUN'un kapatılması, kitapların yağmalanması, tutuklamalar, katletmeler, yargılamalar, sistemiyle uyum içindeki bir yönetimin kendisinden beklenen uygulamalardı. Gelgelelim bazı «sol» çevreler çok ince bir diplomasiye baş vurarak, burjuvazinin bu sistemine uygun uygulamalarını desteklediler. İç ve dış gerici ittifakın yaptığına taş çıkartırcasına, kitaplara ve kitaplarımıza «özel sansürler» kondu. İlanlar alınmadı. Satışlar engellendi. Kitaplarımız yayın listelerine alınmadı. Fuarlara kabul edilmedi vb...

Bugün, hareket(imiz)in içindeki farklı yapılanmalardaki kadroların sesleri daha yüksek çıkıyor, işçi, köylü, gençlik ve aydın kesimlerde canlı bir hareketlilik görülüyor ve örgütsel yönelişler uğruna çeşitli yayınlar yapıyorsa, bunun nedenini: İki «ara rejim» şartlarında (en azından) her siyasi akımın daha çok bilgi ve deney kazanmış olmasında; hareketin yenilgiye uğratılmasında rol üstlenen sağ ve «sol» teslimiyetçi akımların daha net ölçülerle yargılanmış olmasında; işçi sınıfı ve müttefiklerinin tükenmeyen mücadelesinde; hayatlarını da-

vası uğruna hesapsız verenlerin örnek, onurlu kavgasında aramak gerekir. Yoksa, birilerinin kendinden menkul dirayet, yetenek ve özveriyle bu gelişmeler açıklanamaz.

Çok büyük kayıplar pahasına elde edilen kazanımlar, yarım doğruları dile getirenlerin hesapsız kariyer ve örgüt çıkarlarıyla belirlenmiş yaklaşımlarla tanımlanamaz. Hareketimizin bu türden girişimlere prim vermesi düşünülemez. Yaşanan şartlarda bütün devrimciler için hayatın ve mücadelenin tek bir anlamı vardır, o da doğruları söylemek, hakikatlar için savaştırmaktır! Ülkedeki hareket, zararlı yaklaşımları aşacak birikime sahiptir. Ancak bu aşamada zaafı aşabilmenin eleştirisi dışında bir yolu da yoktur.

Günümüzdeki manzara, olumlu ve olumsuzluklarıyla, şimdi yaratılmadı. Günümüzü hazırlayan bir geçmiş vardır. Bugün gündeme gelen sorunların hareketimize neye mal olduğunu, daha da neye mal olacağını, bıkmadan, usanmadan söyleyen, bu yolda mücadele eden kadrolar her zaman olmuştur. Bilimsel tahminlerin gerçekleştirilebilmesi, yorum ve eleştirilerin kavranması için büyük kıyımlar yaşanmamalıydı. Türkiye solu çok geç olsa da, «öğrenme» ile «yapma» arasındaki çelişkiyi çözmek zorundadır. Sözlerin hiç bir teminatı yoktur.

Bilimsel tahminlere güvenen, yorum ve sezgilerden yararlanan değil de, yaşayarak «öğrenen» bir toplumuz. Bu zaafımız giderilemiyor. Bütün devrimcilerin kusurları yüzünden hazırlanmış bir elverişsiz ortamda, sorunların sağlıklı tartışılması, diyalogların oluşması, eleştirinin de dışında çok yönlü çabaları gerekli kılıyor. Yanlışlığın girdabında kaybolanların teşhir ve teşhis edilmesi mücadelesinden geri durmadan, partileşme sorunu üzerindeki sis perdesini kaldırmak devrimcilerin görevidir. Cenazeyi kaldırmak, ölünün işi değildir.

Suskunlukla Geçştirme ve Sinsi Kuşatma Politikası

Yazımızın girişinde de belirttiğimiz gibi gerek telif gerekse çeviri çalışmalarımıza karşı sağlı «sol»lu bir kuşatma ve sindirme politikasının uygulanması doğaldı ve sistemin gereği idi. Bu çerçevede bu uygulamanın mimarlarından yakınmanın anlamsızlığı ortadadır.

Gelgelelim benzer tutum ve tavırlar küçükburjuva ve burjuva sosyalist akımların temsilcilerinden gelmişse, harekete doğrudan ya da dolaylı darbe vuranların teşhir edilmesi ve eleştirilmesi kaçınılmaz bir zorunluluktur. Bir yayınevi, sürdürdüğü çizginin doğruluğunu ve tutarlılığını kanıtlamışsa, böyle bir yayın kolektifine karşı girişilen düşmanca tavırların sözkonusu akımların temsilcilerince sergilenmesi raslantıyla ya da öznel iradenin sapıtmalarıyla açıklanamaz. Yayın faaliyetimize karşı gösterilen tutumun bilimsel düzlemde açıklanması gereken nedenleri bulunduğu kesindir.

Aslında ilerici bir yayın faaliyetine katkı ve çalışmalardan ötürü kimsenin kendine «gereksiz övgüler» çıkarması gerekmez. Yapılan gerekli yayınlarla hareketimize bir katkı yapılmışsa, yalnızca bir görev yerine getirilmiştir; hepsi o kadar. Ama bir bedel ödeyerek yapılan bu yayınlar karşısında daima susulmuş, dağıtımı engellenmek isten-

miş, sinik kuşatma politikalarıyla kadrolardan saklanmak istenmiş, burjuvazinininkine taş çıkartırcasına düşmanca yol ve yöntemler kullanılmışsa, Bu türden bir «ilerici»liğin üzerine gidilmeli; ayrıca ondan hesap sorulmalıdır. Kendi gücüyle ayakta kalmasını başaran, onursuz ve ilkesiz hiç bir yaklaşıma iltifat etmeyen, hareketimize yaptığı katkıları tartışılmayan, aranan, okunan, okurların dayanışmasıyla, özveriyle sürdürülen yayın kurumlaşmalarını kösteklemeye girişenler, yalnızca bilinçli nedenlerle hareket edenlerdir. Böylelerinin açığa vurulması çok pahalıya mal olmuştur. Kadro ve zaman yitirilmiştir. Yapılanlar unutulmamıştır.

Ne lâik-liberal gazeteler ne de «ilerici» dergiler, bu türden yayınlardan, bu arada yayınlarımızdan tek kalemle söz etmiyorsa, ilerici hattı ısrarla koruyan yayınların haklılıkları ortaya çıkıyor demektir.

İlerici yayın organlarının çıkış nedenlerinden birisi de, suskunlukla geçirilen sinik kuşatma politikalarındandır. Söyleyecek sözü olanların bunu dile getireceği bir kürsüsü yoksa, böyle bir araç çok geçmeden işbaşı yapacaktır. Diğer nedenlerin yanı sıra SORUN'un haklı yayımlanma nedenleri bu noktadan da kaynaklanıyor. Yazımızın bundan sonraki bölümleri, bu kuşatma faaliyetinin nedenlerini de geniş bir biçimde göz önüne serecektir.

Birleşik Güç Arayanların Zaafları

İç ve dış gerici ittifakın karşısında etkili bir sosyal muhalefetin harekete geçirilmesinin ilk şartı: İşçi Sınıfı Partisi'nin oluşturulmasıdır. Ülkede bu türden bir İSP yoktur. Var olduğu iddiasında bulunanları hayat ve mücadele açığa vurmuştur. Yaşanan şartlarda İSP'nin oluşturulması, gerçek, somut, tutarlı bir demokrasi mücadelesinden geçiyor. Demokrasi ve sosyalizm için mücadele, bugün kendini her şeyden daha çok hissettiren iç içe bir mücadeledir. Toplumun demokratikleşmesi için verilen kavgada rol alamayan akımlar, demokratikleşmenin sosyal devrimle eş anlamlı olduğunu anlamak istemiyor.

Birleşik güç kaynaklarını israf edenlerin başlıca zaafları ve bunun nedenleri şöyle sıralanabilir :

1) Kendi cılız örgütçüğünü işçi sınıfı hareketi «yerine» koyan onlarca siyasi akım vardır. Bu akımların varlıkları birer gerçekliktir. Bu olgu hemen her alanda görülmektedir. Birliktelik arayanlar ne yazık ki bu gerçeklikten hareket etmemektedir.

2) Birlik sorunu, mücadelede, sosyal pratikte çözümlenir. Oysa birlik adına ortaya konulan şey, ilkesi, kuramı, asgari programı, taktik ve örgüt ilkeleri (kadro sorunu) belli, demokratik bir tartışma platformu oluşturmaktan uzaktır. Yapılan emrivakiler, program önerileri, çok yönlü girişimler, eski rahatsızlıkların «özeleştirisi» maskesi adı altında «yeni» bir uyarlamasıdır.

3) Birlik konusu üzerindeki «tartışma», iç ve dış gerici ittifakın açtığı kanallarda, mevcut yönetimin «hoşgörüsü» ve denetimi altında yapılmaktadır. İşçi sınıfı hareketi ile sosyalist hareketin bütünleşmesini amaçlayan bir KONGRE çağrısı niteliğinde değildir.

İSP'nin başını çektiği birleşik gücün yaratılması için her ilerici akım boş durmuyor, anılan, anılmayan çok yönlü çabalar gösteriyor. Kuşkusuz kendini birlik yolunda savaşıyor sanan siyasi akımlar, «Bizim öteden beri tavrımız bu yoldadır; biz, hem faşizme karşı savaş birliği, hem de işçi sınıfı hareketinin birliği konusunda daima çaba gösterdik» yollu şeyler söyleyecektir.

Böyleleri, 12 Eylül'de verdikleri «sınav» ile bütün kadrolara unutulmayacak bir «ders» vermiştir. Gerçekten de «Birlik» adına çok şey yapıla yapıla, adeta birlik sözcüğü sulandırılmak istenmiştir. Birlik herşeyi kendiliğinden çözecek bir sihirli sözcük yerine kullanılmamalı; iş yapılmalıdır. En büyük örgüt düşmanlarının, birlik ve bütünlüğün muhtemel gelişimini işe yaramaz duruma getirdikleri de unutulmadı.

Yarım doğrularla «birlik» sorununu magazin basınında manşete çıkaranlara ne söylenmelidir? Hareketin bu güçsüzlüğü nasıl aşılabılır? Bugünkü aşamada hiç bir siyasi akım, militan kadrolarından gelen eleştirilere artık duyarsız kalamıyor. Hareketin ayakbağı sağ ve «sol» teslimiyetçi akımlar kendi yapılarında çeşitli, uydurma, ve vahiy gelenekleriyle idare edemiyor. Kariyer ve tasfiye yöntemleri işe yaramıyor. Sosyal mücadele tarihimiz herkesin paşa gönlüne göre yazılamıyor. «Eski» alışkanlıkların sürdürülemediği «yeni» ortamda, aşınmış olan her şeyin kaldırılıp atılacağı görülüyor.

İSP'nin oluşturulması, aynı amaçlı hareketlerin uyumlandırılması, sınıf mücadelesinin kendi iç sorunudur. Kendi iç yapısında hesaplaşamayan, karşısındaki güçlerle de etkili savaşıyor. Bu çerçevede söze «BİRLİK» diye başlayan, önce dükkânının kepenklerini indirir. Daha sonra, yapılanmasında tek bir devrimcinin dışarda kalmayacağı bir kurumlaşmanın çatısını oluşturmak için adım atar. Bilimsel sosyalizmi sulandırmaz; önce ülkedeki iç dinamiğe güvenir; kadrolara saygı duyar; bilinen ilke ve normları temiz tutar; kuralların işletilmesini güvenceye bağlar. Böylelikle BİRLİK oturumunda hareketin kararına saygı gösterir.

Gerekli adımların atılamayıştaki zaafı giderilemediği zaman da ortaya garip yöntemler çıkıyor. «Ben partiyim, bana sahip çıkın...» denilerek bazı eşikler aşındırılıyor. Kötü ve hesapsız bir diplomasi uygulanıyor. Konular «eylem»in tartışılması engellenmek isteniyor. Oysa kendiliğinden ortaya çıkan, çıkarılan partileşme girişimleri, Ülkemizde Sosyalizmin Sorunları'dır. Konuyu enine boyuna tartışmak zorundayız. Her siyasi akımın sağına soluna bakmadan, hesapsız «eylem» gösterileri, yalnızca taraftarlarını ilgilendiren bir konu değildir. Atılan adımlar topyekûn ülkemiz işçi sınıfı hareketiyle sosyalist hareketini ilgilendiriyor. Bir örgütün tökezlenmesiyle, sadece o örgüt yara almıyor; bütün hareket (imiz) yara alıyor. Gerek Doğu'da, gerek bütün ülkede ulusal ve sosyal kurtuluş mücadelesi adına, sosyal mücadele tarihimizin günümüze yansıyan ne kadar olgu varsa, bunlara sahip çıkar görünenlerin sosyal pratikleri serüvenleri soruna iğreti baktıklarını kanıtlıyor. Toplumun demokratikleşmesi için savaşıyor, bütün kadrolar saygı duyar; o akımı anlamaya çalışır. Birlikte nelerin yapı-

lacağını arar; hareketin genel çıkarlarını gözetip gözetmediğine bakar; yanlışlıkları dostça eleştirir; uyarılarda bulunur.

«Birleşik güç» arayışlarını sulandırmamak, hareketimizin zaaf-
larını aşabilmenin yollarından biridir. Toplumun demokratikleşmesi
mücadelesinde, özveride bulunan, hayatını ortaya koyan her kadro-
nun attığı adımlara hiç bir devrimci kadro seyirci kalamaz, kalmıyor.

Sistemin Açmazları Nereelerde Yansıyor ve Neleri Öğretiyor

Bugünkü mücadele alanı devrimcilerin özverisiyle hazırlanmıştır. Sistem kendini yenileyemiyor. Yenileyemeyecek. 12 Eylül'den bu yana uygulanan «model»in çürüdüğünü hiç kimse gizleyemiyor. Sosyaliz-
min geriletemeyeceği giderek somutlaşıyor. İç ve dış gerici ittifakın, uluslararası tekелci sermaye güçlerinin, 12 Eylül «tahkimatı», iktidar-
da olmalarına, «donatımlı» bulunmalarına rağmen gene de dökülü-
yor. Emperyalist kapitalizmin yaptığı «hesap» hataları nereelerde yan-
sıyor? Ayrıca neleri öğretiyor.

□ İç ve dış gerici ittifakın, bütün dayatmalarına rağmen örtülü ya da açık baskı rejimlerine kitlesele taban yaratılamamıştır.

□ Hakim gerici ittifakın siyasal ekonomik gücünün zayıflığı, so-
mut şartlarda daha da netleşmiştir.

□ «Ara rejim» şartlarında açık ve örtülü diktatörlüğü gündemi-
ne alanların girişimleri havada kalmıştır. «Model»in perde arkası güç-
lerin eseri olduğu gizlenememektedir.

□ Uluslararası tekелci sermayenin ve yerli uzantılarının çelişki-
leri, açmazları uygulamada çözüme kavuşturulamamış, yapı değişme-
miş, sosyal mücadele daha da keskinleşmiş, bunalımın kalıcı ve yapı-
sal olduğu yeterince anlaşılmıştır.

□ Siyasal ekonomik bunalım işçi ve emekçi halkımızın üzerinde
bin kat daha artmış, sorunlar katmerleşmiştir.

□ Toplumun demokratikleşmesi için savaşılan güçlere karşı giri-
şilen «karalama» kampanyası iflas etmiş, bu yolda başvurulana dema-
gojilerin çirkin maskesi düşmüş, doğrular somutlaşmıştır.

□ Gezegimizdeki demokrasi özlemleri, barış, silahsızlanma ve
genel güvenlik gibi hayati sorunlar, iç ve dış gerici güçlerin, ilkel, bas-
kıcı, kaba, saldırgan yüzünü daha da açığa vurmuş, biçimsel ve iki-
yüzlü yaklaşımları zor durumda bırakmıştır.

□ Dünyadaki değişen güçler dengesinde, «ulusal çıkar»ları bile
gözetemeyecek kadar çapsız burjuva politikalarını «yeni» arayışlara
itmıştır.

□ Değişik ülkelerde, farklı biçimlerde ortaya çıkan baskı ve te-
rör uygulamalarının yüzeydeki gerekçesi ne olursa olsun, son çözüm-
lemeye, işçi ve emekçi halkların sosyal uyanışlarına karşı olduğu da-
ha anlaşılır olmuştur. Bu çerçevede ekonomizm, reformizm, terörizm,
anarşizm vb. olguların sermayenin işini kolaylaştırdığı, faşizm tehli-
kesini geriletmediği kitlelerce kavranmıştır.

□ Parlatentonun feshi ya da görevlerinin yönlendirilmesi ya da diğcr kurumların «yasal»lıklarının başka bir düzeyde sürdürülmesi, uluslararası tekelci sermaye ile yerli uzantılarının kendi programlarını rahatlıkla uygulamasına yaradığı görülmüştür. Siyasi parti, sendika, dernek, mesleki kuruluş ve yayınevlerinin yasaklanıp kapatılması, bu uygulamaların önündeki engelleri temizleme yönündeki adımlardandır.

□ Burjuva «demokrasisi»ni yıkması, yerine bir başka görüntünün geçirilmesi, iç ve dış gerici ittifakın niyetinin tümünü kapsamaz; bu niyetin asıl belirgin yanı, halkın demokratik bütün kazanımlarının bir çırpıda askıya alınıp sermayenin açık ya da örtülü baskıya dayalı modelinin bu kazanımların yerine yerleştirmesidir. Hayat bunu da öğretmiştir.

□ Burjuva «demokrasisi» hakimiyetinin dayanaklarından birinin «sosyal demokrasi», diğerinin de bütün öteki gerici, baskıcı, saldırgan güçlerin ittifakı olduğu iyice anlaşılmıştır. Bu iki dayanağı olmadan burjuvazinin demokratik görünümülü iktidarını yürütmesi mümkün değildir. Burjuvazi bu «sahteci» görüntüyü korumak zorundadır. *Ayrıca, bu biçimdeki burjuva egemenliğinin faşizm olarak değerlendirilemediği, adı ne kadar burjuva! diktatörlüğü ise de, faşizm uygulamalarında bu biçimsel görüntülerin atıldığı, şu ya da bu bahanelerle açık diktatörlüğe geçildiği anlaşılmıştır.*

□ Bir ülkedeki siyasal ekonomik bunalım, sosyal devrimin hangi maddi ve manevi unsurlarını oluşturmuştur? İlerici seçim, işçi ve emekçilerin demokrasisi ile açık burjuva diktatörlüğü olan faşizm arasındaki seçime mi dayanıyordu? Yoksa, burjuva demokrasisi ile faşizm arasında mıydı? Sosyal mücadele tarihimizi inceleyenler, işçi ve emekçi sınıfların demokrasisini kuracak güçlerin belirli zaaflarının yanı sıra, faşizm tehlikesini aşmanın örgütsel, taktiksel ve programatik olgunluk ve donatım içinde olup olmadıkları hususunu, hangi ölçütle araştırmıştı? Burjuva demokrasisinin kurulamayışındaki zaaflar nereden kaynaklanıyordu? Bu ve benzeri, ayrıca karmaşık sorunların cevapları kadrolarca öğrenilmeye başlanmıştır.

□ Varolan siyasal yapılanmalar ve onların hareketliliği, arayış ve eylemleri, sermaye sınıfını korkutmuş ve baş kaldırma denemelerini bastırmaya itmiştir. Bu türden bir bastırma girişimi, birleşip güçlü bir hareketi oluşturamayan, donatımsız, kurmayısız örgütlerin silinip etkisiz kılınması, sermaye açısından hiç de zor olmamıştır.

□ Görünen odur ki, ilerici, demokrat güçlerin büyük ölçüde bastırılması, en ileri unsurlarının alandan silinmesi, kitlenin demokratik özlem ve istemlerini asla bastıramamış, kadrolar silinip süpürülemiştir. Çok yönlü mücadeleler, emekçi halkın sosyal muhalefetini harekete geçirmiştir. Kitlelerin hoşnutsuzluklarını bir kanala akıtmak için önemli gelişmeler kaydedilmiştir.

□ Halkımızın sosyal uyanışı engellenememiştir.

□ Toplumda yerini alan güçlerin, burjuva demokrasisi ile açık

faşist diktatörlük arasındaki ayrılıkları görmesi, geniş muhalefet birliği içinde tek yerde bulunulması gerçeğini kavraması, sosyal mücadelenin öne çıkardığı gerçek demokrasi mücadelesinin de bir şartıdır.

□ Toplumun demokratikleşmesine katkısı olabilecek (kişi, örgüt ve kadro) güçlerin parçalanması, kitlelerin seferber edilemeyişi ile faşizmin işbaşı yapmasının doğru orantılı olduğu iyice anlaşılmaya başlanmıştır. Oysa emekçi halkın, faşizm niyetleri karşısında örgütlü ve donatımlı bulunduğu şartlarda hiç bir faşist örgütlenme (diktatörlük) işbaşı yapabilme şansına kavuşamıyor, ayrıca kazanılan demokratik hak ve özgürlüklerden bir geriye dönüş asla söz konusu olamıyor. Tarihsel doğrular bunu da vurguluyor.

□ Emperyalizmin «yeni» siyasi kültür ve bilinç oluşturma yöntemleri,* emekçi halkımızın düşünce ve davranış dünyasında yansımaktadır. İşçi ve emekçi sınıfları politikadışı tutma niyetleri, emperyalizmin ülkedeki yerli uzantısı, işbirlikçilerinin desteklenmesi büyük bir güç kazanmıştır. Halkımızı geleceği olmayan, tarihsiz ve kültürsüz bir toplum durumuna getirebilmek için akla gelebilecek her alanda görevliler iş başındadır. Bu «etkili» gücü geriletebilmek, aşmak ve dönüştürmek görevi kimin üzerine düşmektedir? Toplumun maddi ve manevi yozlaşması, kozmopolit düşünce akımlarının rahatlıkla işbaşı yapabilmesi, her ileri atılımın önünü kesmeye yöneliktir.

Günümüzdeki Tartışmalara Nereden Gelinmiştir Doğum Tarihleri 1970 Sonrası Örgütlenmeler

12 Mart 1971 sonrası, sosyal mücadele geleneğimize sahip çıkma iddiasında olan örgütlenmelerin bir dönüm noktası olmuştur. 12 Mart'ı karşılayan sol örgütlerin sosyal pratikteki yenilgisi kadroları yeni arayışlara itmiştir.

«Yasal» olarak mücadele eden TİP, içinden ve dışından yapılan saldırılar karşısında, ilerici bir parti olarak işlevini yerine getirememiş, sosyalist hareketin bölünmesinde -tarihimizden gelen akımların etkilerini saymazsak- önemli kilometre taşlarını döşemiştir. Sosyal mücadele tarihimizden gelen her sağlam düşünce ve davranışa saygısı olan kadroların katılmasıyla, TİP büyük bir destek görmüştür.

TİP merkez kliğinin gerek teorik ve pratik yeteneksizliği ve burjuva ve küçükburjuva sosyalizmine kapı aralayan tutumu gerekse ülkenin özgül şartlarını, saptanacak mücadele biçimlerini tahlil yeteneğinden yoksun oluşu vb. nedenlerden ötürü TİP bir ISP değildi. Bu türden bir parti olabilmesinin maddi ve manevi unsurları da oluşmamıştı.

Sosyal uyanışı yönetme ve yönlendirme niteliklerinden mahrum olan TİP, kitleleri, dönemin mücadele alanına bilinç ve özveriyle akan kadroları kucaklayamayınca, bu işi başarmaya aday yeni oluşumlar doğmaya başlamıştı. Bu oluşumları TİP'nin tahrik ettiğini söylemeliyiz. Büyük ölçüde TİP'den kopan, koparılan kadrolar, tarihsel hareke-

* Bkz.: «Kaba Güce Başvurmadan Egemenlik».

tin kadrolarına doğru bir yöneliş göstermiştir. Bu kadrolar da, hareketin sürekliliğini, örgütlülüğünü sağlayamamıştı. Baskı ve terör altında çalışan bazı kadrolar, «yasal» planda siyasi parti olarak çalışabilmek «şans»ından mahrumdu. Ama «Partisiz bir sol», düşünce ve potansiyel akım olarak varlığını sürdürüyordu. Ülkedeki sosyal mücadelede sosyalizm diri ve etkiliydi. Kadrolar güçlü ve güvenliydi. Devrimciler eylemde birlikti. İşçi, köylü, gençlik ve aydın eylemleri çok hareketliydi. İç ve dış gerici ittifakın baskısına karşı, ülkede kitlesel çıkışların başını militan kadrolar çekiyordu. «Aman sokağa çıkmayalım, yoksa faşizm gelir» diye sokağı küçük görenler, kitle içindeki örgütlenme çalışmalarından geri duranlar TİP içinde «Haysiyet Divanı»nı çalıştırıp, çok yönlü tasfiye ve ihbarların yolunu döşemişti.

Sırasıyla THKO, THKP-C, TİİKP, DDKO vb. örgütlenmeler bu döneme rastlamaktadır. Bu örgütlenmeler boy vermeden önce tartışma konusu yalnızca sosyalizmdi. Sınıf mücadelesi temelinde ulusal ve sosyal kurtuluş çizgileri tartışılıyordu. Anti sovyetik kışkırtmalar yoktu. Farklı yapısal özellikleri bulunan sosyalist ülkelerden «ithalat» ile «ihracat» işleri yürürlükte değildi. Taklit ya da kozmopolit düşüncelere pek yer yoktu. «Maoizm» ya da «Troçkizm» taklidi yapılanmalara rastlanmıyordu. Latin Amerika modeli «sol» ile Avrupa'dan ithal «ultra sol» fikirler ülkede ekilip biçilmiyordu. Moda «aydın» tartışmaları yaygın değildi.

Yılların baskı ve terörünü yıkmaya azmetmiş yiğit ve kahraman insanlarımız vardı. Kitleler ayakta, «durdurulmaları» gerekiyordu. Durdurmaya çalıştılar. Tarihsel ve sosyal ilerleyişin çarkını yavaşlatmayı başardılar. Hareketimizin güçsüzlüğü, başta ABD emperyalizminin bölgedeki yüksek çıkarlarının söz konusu oluşu ve öteki alehteki faktörlerle birleşince yenilgi kaçınılmaz oldu. 12 Mart faşizmi, bir «ara rejim» modeliyle sistemini «kurtarmıştı.»

12 Mart döneminde her örgüt, grup ve kişi, yeterince sınanmıştı. Hareketimizin önder kadroları kırılmış, kırdırılmıştı. Geriye kalan kadrolar da cezaevlerinde bulunuyordu. 12 Mart'ın ne olup olmadığı, hareketimizin neden yenilgiye uğradığını ve yapılan yanlışlıklar kadrolar arasında canlı olarak tartışılıyor, muhtemel çareler aranıyordu.

İSP'nin oluşturulması bu çarelerin başında geliyordu. Daha 12 Mart gelmeden bu türden bir partileşmenin sorunları tartışılıyor, ilkesel yöneliş ve arayışlar gözleniyordu. Hareket, ihtiyaç duyulan örgütlenmeleri mutlaka çıkaracaktı. İSP'nin oluşturulmasının önemli şartları hayatın içinde oluşuyordu. Dost düşman herkes bu yeniden yapılanmanın tohumlarını görüyordu.

Siyasi parti, sendika, demokratik dernekler, mesleki kuruluşlar, canlı olarak daha çok bu konuyu tartışıyordu. Tarihsel, sosyal kökeni ne olursa olsun her devrimci kadro asgari temel bilgilere sahipti. Ama Orta Doğu'da bir Türkiye'de, iç dinamiğin bu kadar hareketli oluşu karşısında çıkarları bozulacak olan güçler, eloğlunu hareketimizin içine sokmada büyük bir başarı göstermekte gecikmedi. Sağ ve «sol» teslimiyetçi akımlar da zaten, kapitalist emperyalizmin uzantısında rol üstlenmede başarısız sayılmazdı.

Politikada, sanat ve edebiyatta, resim, şiir, tiyatro, sinemada kapitalist dünyada moda ne kadar akım varsa bunların Türkiye şubelerinin açılması gecikmedi. Parti disiplini dışında tartışmalı yayınlar piyasalandı. Kimliği tartışmalı, meçhûl, ya da düşük karakterli «önder»ler, (sahte şöhretler) öne çıkarıldı. Ekonomik romantizm, sosyal reformizm anlayışı parti diktatörlüklerini, sendika aristokratlarını doğurmada gecikmedi. İşçi sınıfı hareketinin dostu olmayan akımlar, rahatlıkla ortaya çıktı, çıkabildi. Gizlemeye gerek yok, bu akımların ülke temsilcileri dönem dönem çıkmıştır.

12 Mart'ın perdesi kapanırken PARTİ arayışlarına yöneliş, bugüne küne benzer nitelikler taşımaktaydı. Grupsal, öznel çıkarlar kol geziyordu. 12 Mart'ı karşılarken eksikliği hissedilen İSP'nin oluşturulması için çok yönlü çalışmalar vardı. (Proleter Devrimci Kurultay çalışmaları bunlardan biriydi. Bu konu «Partileşme Sorunu III» isimli kitabımızda ayrıca, ayrıntılı incelenecektir.)

Ülkemiz işçi sınıfı hareketiyle sosyalist hareketinin yetiştirdiği kadrolar işbaşı yapmaya adaydı. Göstergeler bunu işaretliyordu. Eğrisi ve doğrusuyla ülkedeki hareketi kucaklayan program, kadro ve örgütlenmeler, eninde sonunda bu kanala akacaktı. Sosyal pratikte yansıyan teori ve pratikteki yanlışlıklar mutlaka tahlil edilecekti, ediliyordu. Program, taktik, örgütlenme konularını senteze kavuşturacak çabalar yetkinleşiyordu.

İşte ne olduysa bu dönemde oldu. 12 Mart'ın gelmesiyle yurtdışına çıkan bazı sosyalist gençler, yarım yüzyılı aşkın ülke dışında mülteci durumundaki bir iki kişiyle, «Harici Büro»yu TKP yerine kaim olmak üzere parti ilan ettiler. Uydurma «kongre» ve «konferans»lar düzenleyerek, ülkedeki yönelişlerin önünü kesmeyi kendi hesapları açısından uygun gördüler.

Ülkedeki sosyal mücadele geleneginden gelen kadrolar ile bu mücadeleye saygılı olanlar, bu «emri vaki» karşısında güç durumda kalmışlardı. *Bir TKP'ne ihtiyaç varsa, ki vardı; buna hareketimizin yetiştirdiği kadrolar karar vermeliydi.* Türkiye'de mücadele eden, sosyalizmin bayrağına leke düşürmeyen kadroların dışında kurulan bir «parti»ye onay verilmedi.

Burjuva ve küçükburjuva sosyalizminin 12 Mart şartlarında yenilgiye uğratıldığı ortamda, parti boşluğunu doldurmak için acelesi olan Laz İsmail (namıdiğer: İsmail Bilen, İsmail Marat, Önder Sağlam, S. Üstüngel vs.) ve «yeni» kadrosu değildi. Bu kez yurtdışında açılan «parti» bayrağı altına girmeyen, onlara biat etmeyen kadrolar da (TSİP, TİP, TEP, VP, SVP, TİKP vb. gibi) «yasal» sosyalist partilerini kurdular. Bu siyasi akımların hepsinin muradı birdi: İşçi Sınıfının Partisi olmak! Oysa bu niyet, murat işi değildi. Adlarının değişik olması önemli değildi. Herbiri kendini birer TKP olarak görüyordu. Yasalar elverse tabelalar da hemen değişecekti.

Bu tablo dışında kalanlar da «yasal olmayan» bir yolu seçtiler. İster «yasal» ister «yasal olmayan» planda rol alsınlar, ülkemiz kadroları ile emekçi halkımız her akımı, program, taktik, örgüt ilkeleriyle

tanımaktaydı. Bir bakıma hepsi yasaldı. Dernekleri, sendikaları, yayın organları, kadroları açıkça biliniyordu. *Bu türden örgütlenmelerin birer tabanı ve eylemleri olduğuna göre, strateji ve taktik tartışmaları yaptıklarına bakılırsa, hepsi örgüttü. Ama PARTİ değillerdi. Olamazlardı. Olamadılar.*

Günümüzde, hepsi birer gerçeklik olan örgütlenmelerin anılan kısacık öyküsü budur. Bu öykü, hem de, her altüst oluştaki ikiye, dörde bölünerek devam ediyor...

İşçi Sınıfı ve Sosyalist Hareket Adına . Vekaletsiz Girişimler

1971 sonrası, ciddi, donatımlı, tutarlı bir İSP'nin oluşturulması için elverişli bazı şartları daha da hazır bir duruma getirmişti. Ülke toprağında yeşeren siyasi akımlar, burjuva ve küçükburjuva sosyalizminin gölgesini hareketin üzerinden kaldırmak için gereken mücadeleden geri durmuyordu. İç ve dış gerici ittifak, bu kadroları hareketten koparmak yolunda elinde olanı yapıyordu. Kırılan, kırdırılan devrimciler, yerine konulması güç kadrolardı. İşinden atılan, açlığa mahkûm edilen kadrolar ise ulusal ve sosyal kurtuluş mücadelesinden geri kalmadan, yaşama savaşı veriyordu. Açılan kanalda proletarya devrimcilerine çimlenecek yer adeta bırakılmamıştı. Meydan iç ve dış gerici ittifakın niyetlerine göre hazırlanmıştı. Hareketin içindeki sağ ve «sol» teslimiyetçi akımlar, böyle bir ortamın hazırlanması yolunda işbaşındaydı. Ülkenin sınıfsal yapısı da bu durumun hazırlanması için uygundu. Sınıfsal ayrışmalar bütünüyle billurlaşmasa bile, yönelişler açık seçikti.

Bu ortamda bazı akımlar «işçi sınıfı hareketi» adına (!) «atılım» yaparken, bazıları da «tarihi misyonu» asıl kendilerinin «temsili» ettiğini iddia ediyor ve bu yolda örgüt kuruyordu. 1971 yenilgisinden, (kadro ve örgüt kıyımlarının gerçekleştirildiği yıkıntılar arasından) pay çıkarmak sevdasındaydı. Çoğu gençlik temeline dayalı örgütlenmeler ise, proleter devrimci bir önderlikten, bir İSP geleneğinden gelmeyen gençlik hareketleri, 1971'in tahlilini yapamıyordu. Her siyasi akımın kafası karışık. Daha çok kişisel ve grupsal hesaplaşmalar öne çıkıyor. Varolan örgütlenmeler hızla bölünüp parçalanıyordu.

Bilimsel değerlendirmelerin yapılamadığı şartlarda, oluşan maddi ve manevi unsurlar hareketi derleyip toparlamaya yetmiyordu. Sağ ve «sol» teslimiyetçi akımlara prim verilmiş, onlarla hesaplaşamamış, kariyerizm, oportünizm ve devrim simyacılığı yeterince açığa vurulamamıştı.

İşçi sınıfı ve sosyalist hareket «adına» yapılan vekaletsiz girişimler karşısında, hareketimizin bütün kadroları kusurludur. Bu türden partileşmeler karşısında etkili olunamamış, yapılan sözlü ve yazılı eleştiriler hiç bir işe yaramamıştır. «Örgütler anarşisi» ortamı elbirliği ile hazırlanmış, partileşme sorunu, küçükburjuvazinin heves ve hesapla-

rından arındırılıp, işçi sınıfı temeline dayandırılmayınca, «ancak kan da damarda durmamış»tır.

Sağ ve «sol» teslimiyetçi akımların hareketimize yaptığı «iyilik» ler, sosyal pratiğin ortaya koyduğu doğrulardan sonra, yarım doğrularla «anılır» olmuştur. Hareketimizin yasal ve meşruluğu, ancak yenilgi ve bozgun şartlarında, o da çok az bir kesim tarafından, kavranılmaya başlanmıştır.

«İşçi sınıfı hareketine küçükburjuva ideolojisi hakimdir,» denilemez; ama, küçükburjuvazinin ideolojik ve sınıfsal karakteri ve hareketimizin üzerindeki gölgesi, henüz giderilememiştir. Sınıflar mücadelesi bu ayrışmayı yeterince yerli yerine koyamamıştır. Hareketimizin en büyük güçsüzlüğü burada yatmaktadır.

Ülkede sosyal mücadelenin her alanda keskinleştiği şartlarda, çoğu yurtdışındaki örgütler, Türkiye üzerine ne kadar söz söylemek hakkına sahipse o kadar bir cürüm işlemiştir. Yurtdışından ülkemizdeki hareket üzerine yol erkan göstermek çok kolay olmuştur: «Barikatlara çıkılsın!», «Devrimci Durum vardır!», «Hayır yoktur!», «Silahsız savunma komiteleri kurulsun!», «Hayır olmaz, silahlı savunma komiteleri olsun!», «Faşizmi ezeceğiz!», «Öyle şey olur mu? Faşizm yoktur! Önümüzdeki barikatlar temizleniyor! Anarşizm, goşizm ve saldırgan faşist güçler temizleniyor!» vs...

Tekelci sermayenin anavatanında ya da sosyalist sistemin «hoşgörüsü» şartlarında ahkâm kesmenin bir riski bulunmuyor. *İşçi sınıfının ideolojik, siyasal ve sendikal birliği sorunu küçükburjuva heves ve hesaplarıyla sulandırılınca, «Faşizme Karşı Savaş Birliği» gibi örgütsel güvenceler yaratılamamış, her siyasi akım, hayatın içinde kendi başının çaresine bakmak durumunda kalmıştır.* İç ve dış gerici ittifakın açık ve örtülü baskı ve terörü karşısında ne yapılmışsa ülkemiz kadroları yapmış; ama bu yolda taş üstüne taş koymayanlar, yalnızca davulun tokmağı olmayı doğru bulmuştur.

Ülkedeki sosyal mücadele tarih ve geleneği küçükburjuva sınıfı tarafından sömürülünce, bu misyondan ne kadar yararlanacak şey varsa, tamamına inkâr yolu açılmıştır. Hareketimizin yasal ve meşru kadroları tasfiye edilip yok sayılmak istenince, yeniden kurulan örgütlenmeler (TKP adını kullansa bile), elbette PARTİ olamadıkları gibi TKP adı büyük bir «ustalıkla» kullanılmıştır. Ama tarihsel ve sosyal geçmişine uygun bir TKP'nin oluşturulması yerine, hareketin asıl kadroları hiçe sayılarak, kendiliğinden bir vahiy geleneği yaratırcasına bu isme sarılarak, yalnızca örgüt kurmuşlardır. Bugünkü «örgütler anarşisi»ni yaratan ilk nedenlerden biri bu «atılım» olmuştur. Böyle bir çığırın açılmak istenmesi elbette bir sorumluluk işidir. TKP ismini kullananlar parti iddiaları bir yana, ülkedeki diğer örgütler gibi bir fraksiyoner örgüt olmaktan öteye gidememiştir. Türkiye'deki kadrolar örgüt kurma yarışında alfabede harf bırakmamıştır. Gerek parti, gerek basın yayın faaliyetlerine, tarihimizi çağrıştıran isim bulmada bir sıkıntı çekilmemiş, sosyal mücadele tarihimizden kalan ne kadar temiz tutulması gereken şey varsa küçükburjuva solculuğunun ambargo koyma yarışında paspas gibi aşındırılmak istenmiştir.

Bugün dünyanın hiç bir ülkesinde eşi görülmemiş örgütlenme yarışı ve hesapları, bir güçsüzlük dönemini yaşıyorsa, bunun en büyük sorumlusu TKP adını kullanarak örgüt kuran «kadrolar»ın yanlışları yüzündendir. Her önüne gelen büyük bir özgürlük içinde TKP ismini kullanabiliyorsa orada iç ve dış gerici ittifakın uzun boylu çaba göstermesine bir ihtiyaç kalmıyor demektir.

Türkiye işçi sınıfı ve emekçi halkları, ulusal ve sosyal kurtuluş mücadelesinde, kendi adına girişilen vekâletsiz örgütlenme yarışı karşısında henüz iradesini gösterip dur diyememiştir. Davanın asıl sahibinin iradesini yansıtmayan «atılım»lar, Birlik sorununun önündeki en büyük engeli oluşturuyor. Partileşme sürecini olumsuz yönde etkiliyor. Kişi, grup ve örgütler arasındaki körler diyalogunu körüklüyor. Stratejik hedefleri bir kadroların «birlikte neleri yapabiliriz?» soru ve önerilerini geçersiz kılıyor. Kadrolararası güven ve sevgi unsurunu ortadan kaldırıyor. Hareketin içindeki görevlilerin işini kolaylaştırıyor. Zaman ve kadro kaybına sebep oluyor. Küçükburjuva hesapsızlığının işçi sınıfı hareketinden ayrışmasını geciktiriyor... Böylelikle ortaya çıkan sağ teslimiyetçi program, taktik ve örgütlenme ilkeleri kimseyi bağlamıyor. Bununla da kalmıyor, bu akım zıddını, yani «sol» teslimiyetçi akımların gelişip güçlenmesini tahrik ediyor.

İspanya ve Şili Deneyiminden Bir Hatırlatma

İspanya ve Şili KP'lerinin sosyal mücadele deneyimleri, yerli «KP»lerinin «yasallaşma» girişimleri açısından öğretici derslerle dolu. «İspanya Halk Cephesi» ya da «İç Savaş» diye anılan döneme damgasını vuran İKP ve müttefikleridir. Bu parti, sıcak mücadelenin içinden geliyor. Parti'nin önderlerinden Carillo, «oportünist Carillo» olmadan önce silahlı mücadelede bir militandı. İspanya sınıflar mücadelesinde hatırı sayılır bir yeri vardı. Faşizme karşı dövüşen kitleler, İKP'ni ve öteki örgütleri tanıyor, seviyor ve onlara güveniyorlardı. Karşılıklı bu duyguların oluşmasını hayat ve eylem sağlamıştı. Carillo'nun ideolojik mücadelesini yansıtan onlarca kitabı vardı. 40 yıllık faşist Franko rejimi, işçi ve emekçi sınıflara önderlerini unutturmamıştı. En büyük faşist kıyımlarından biri olan Franko diktatörlüğüne karşı, bütün yurtseverler savaşmıştı. Dolores İbarruri (La Pasionaria) gibi tarihsel önderlerin bu arada anılması gerekiyor.

İspanya'daki iç dinamiğin etkisi ve dünyadaki güçler dengesinin değişimi ile Franko rejimi, onun ölümüyle noktalanınca; halkın demokrasi özlemini bastırmanın maddi ve manevi unsurları birer birer ortadan kalkıyordu. İKP'nin işçi, köylü, gençlik ve aydın kesimlerde hesaba katılması şart bir kitle desteği vardı. (İlk seçimlerde % 10'a, daha sonra çok aşağı düşen bir oy potansiyeli bunu kanıtlıyor) Tarihinden gelen bir deney birikimi, zengin mücadele gelenekleri, önderliği tartışılmayan güvenilir ve saygın kadrolar İspanya halkının demokrasi mücadelesinin biçimlenmesinde rol oynuyordu.

İKP ve onun önder kadroları, İspanya'nın demokratikleşmesi mücadelesine katılmak için ne Avrupa'nın ne de sosyalist sistemin doğ-

rudan ya da dolaylı «desteği»ne güvendi. Carillo, her şeyden önce, işçi sınıfına, emekçi halkına ve İKP'nin örgütlü gücüne güvendi. Bu güvencelerle ülkesine döndü. İspanya rejimi, aleyhteki bütün hukukî faktörlere rağmen, İKP'nin resmen ülkesine dönüşünü engelleyemedi. Engelleyemezdi. Carillo'nun «tutukluluğu» bir gün sürdü. Bu «tutukluluğa» başta işçi sınıfı olmak üzere bütün halk tepki gösterdi. İspanya'da sendika, grev, kitle çıkışları «yasaktı»; ama işçilerin elleri şalteri indirmeyi biliyordu. Kitle hareketleri Franko'nun ölümünden sonra İspanya'yı yerinden sarsacak kadar organizeydi. Kitlesele uyanış engellenemeyecek bir basamağa hızla çıkıyordu. Bu tarihsel konağa gelinmesini hiç bir baskı engelleyemezdi. Nitekim engelleyemedi.

Carillo'nun ülkesine dönüşünü, İKP'nin yasal olarak mücadele etmesini artık hiç bir güç önleyemiyordu. Çünkü tarihsel an doğru hesaplanmıştı. Burjuva partileri bile «İKP'nin resmen kurulmadığı, seçimlere katılmadığı şartlarda bizde seçimlere katılmıyoruz!» diyecek kadar burjuva demokrasisinin gereklerine bağlı kalmak ihtiyacını duyuyordu. Burjuva partilerinin, bütün demokratik kurumlaşmaların İKP'nin yasallaşması olayını «doğru» bulmalarının elbette çok yönlü ve çeşitli nedenleri vardır. Ama unutulmasın, İKP'nin girişimini belirleyen başlıca etken, -kendi çizgisinde- örgütlü gücün donatımı ve kurmaylığının yetkinliğidir.

İKP'nin yasallaşması, partinin yeni şartlardaki evrimi, Carillo'nun sapması ve «vukuatı»nı tartışmak bu konunun dışındadır. Ayrıca, İspanya işçi sınıfı kendi partisinin iç sorunlarını tartışmak durumundadır. Onların yetkileri dahilinde olan bir sorumluluğa ülkemiz kadrolarının eleştiri hakları ise elbette vardır.

Şili halkının toplumun demokratikleşmesi mücadelesinde ŞKP ile öteki örgütlerin dramı ayrıntılı incelenmeye değer bir deneyimdir. Şili'de faşizmin işbaşı yapmasıyla bütün demokratik örgütlenmeler «yasal olmayan» mücadele biçimlerini seçmiş, faşizme karşı savaş birliği hattını tutmuşlardır. Kahraman Şili halkının demokrasi mücadelesi, ABD destekli terör hareketleriyle, silah zoruyla bastırılmak istenmiştir. Şili'de resmen faşizm iktidardadır. Ama bütün demokrasi güçleri, faşizmle hangi dilden anlıyorsa o dilde bir savaş vermektedir. Şili halkının mücadelesi destansı bir nitelik kazanmıştır. Bu kavgada faşizme karşı birlikte savaşan örgütler ve onların önderleri önemli bir sınav vermiştir. Sıcak mücadele şartlarında denenen önderliklere bütün dünya halkları saygı duyar. Duymaktadır. Şili halkı da bu türden örgütlere ve önderliklere sahiptir. ŞKP lideri L. Corvalan, Dünya Sosyalist Sisteminin enternasyonalist dayanışmasıyla hapisten çıkartılmış, Moskova'da SBKP MK Genel Sekreteri Brejnev tarafından «onur konuğu» olarak karşılanmıştır. Bütün dünya KP ve öteki ilerici partileri L. Corvalan'a, onun şahsında Şili halkının faşizme karşı direnişine saygı duymaktadır. L. Corvalan da bütün KP önderleri gibi ideolojik çalışmalarıyla tanınır. Geldiği yere vahiy gelenleri ya da, Bizans oyunları ile gelmemiştir.

Şili'deki mücadeleden kopan, kopartılan kadroların sayısı 150 bin

kişiyi buluyor. Çoğu KP ve öteki devrimci örgütlerin, sendikaların militanı olan bu insanlar, doğrudan Şili hududundan ülkelerine girebilmek için her yolu denemişlerdir. Hayatta yerlerini almak için, kitlesel eylem dahil, her yolu deneyen bu kadrolar, mücadele sonunda, şimdi ülkelerinde, hayatın içinde ve işlerinin başındadır. Şili faşizminin baskı ve terörü, toplumun demokratikleşmesi mücadelesinde kararlı ve özverili kadroları bulundukları kitlesel desteklerden koparamıyor. Şili'ye demokrasi gelmiyor; ama kahraman Şili halkının onurlu mücadelesi devam ediyor. Şili halkı öteki bütün ezilen ve sömürülen halklar gibi kurtuluşu bekliyor. Şili halkı da kurtulacak. Çünkü sosyal kurtuluş için gerekli bütün şartlar oluşmuştur; Şili'yi kurtaracak güvenceler (parti ve diğer örgütler, kadro ve programlar, mücadelenin taktikleri vb.) yetkindir, sınanmıştır, işbaşındadır ve güven verecek düzeyde donatılmıştır. Ayrıca ulusal ve uluslararası saygınlığa sahiptir.

Günümüzde «Yasallaşma» Girişimleri

Türkiye, ne İspanya ne de Şili'ye benziyor. Türkiye'deki sosyal mücadeleyi Avrupa, Latin Amerika, Afrika, Asya ülkeleriyle kıyaslayamıyoruz. Her ülkedeki durum birbirinden çok farklı. Bir Orta Doğu ülkesi olarak Türkiye'deki durum, kendi özgüllüklerini bağrında taşıyor. Dünyadaki bütün ezilen ve sömürülen halkların yürüttüğü ulusal ve sosyal kurtuluş mücadelesi, ülkemiz devrimci kadroları tarafından bilinmektedir. Gezegenimizdeki bütün gelişmeler ülkemizi yakından ilgilendiriyor. Türkiye'nin, değişen dünyada, hâlâ demokrasi ve insanlık dışı uygulamalarla sistemi sürdürmesi olanaksızdır. Sistemin tıkanan kanallarını burjuva partileri ve onların dışa bağımlı programları açamıyor; emekçi halkımızı baskı ve sömürüden kurtaramıyor; kurtaramayacak. Sistemin alternatifi sosyalizmdir.

Memlekette sosyalizm ve onun kadroları emekçi halkımızdan «uzak» tutulmak isteniyor. Oysa halkımız, «yasal» planda partili güç olarak «bulunmayan» sosyalizmle (şöyle ya da böyle) çoktan tanışmıştır. Halkımız kurtuluşunun nerede olduğunu seziyor; ama henüz kurtuluşuna doğru yönelemiyor. Fakat kurtuluşu için bazı yönelişlerden geri de durmuyor. İç ve dış gerici ittifak, sosyalist kadroların içindeki zaatlardan da yararlanarak işçi ve emekçi sınıfların partilerinin hayatta yerini almasını binbir baskı, kışkırtma ve engelle geriletmek istiyor. Sermaye sınıfı kendi iktidarının devamını «komünizm ticareti»nde görüyor. Devletin önde gelenleri, mevcut yasaları hiçe sayarak komünistleri kötülemeyi uygun görüyor. Çağdaş kapitalist normları, uluslararası anlaşmaları, siyasi, hukuki ve idari kuralları işine geldiği gibi kullanıyor. Ayrıca kendini değişen dünyadan ayrı tutmaya özen gösteriyor.

Türkiye Dünya Sosyalist Sistemiyle komşu bir ülkedir. SSCB, Türkiye halkı ile öteden beri iyi komşuluk, iç işlerine karışmama ve işbirliği içerisinde. «Ulusal Kurtuluş Mücadelesi» geleneğine en büyük katkıyı yapmıştır. Türkiye emperyalist kapitalist yağmadan kur-

tulma mücadelesinde gene de en büyük katkıyı uluslararası sosyalist dayanışmadan sağlama şansına sahiptir. Türkiye ayrıca, AT'na girmek istemektedir. Orta Doğu halklarıyla iyi ilişkilerini sürdürmek ihtiyacını duyan Türkiye, ne çare ki ABD emperyalizminin ve NATO'nun kısıkcı altındadır. Türkiye Orta Doğu'da birileri için yalnızca bir pazardır. Güney Kore, Hong Kong, Lübnan gibi bir «serbest pazar» yapılmak isteniyor. Bu emperyalist niyet, ülkemizin ulusal çıkarlarıyla uyuşmayan bir tutumdur.

Türkiye'nin iç ve dış dengeler arasında en büyük açmazlar içinde olduğu bir dönemde ve ayrıca «seçim» gibi bir hesaplaşmayı gündemi-ne koyduğu bir ortamda, Nihat Sargın ile Y. Nabi Yağcı'nın başını çektiği bir «yasallaşma» örneğine sahne oldu. Bu arkadaşlar kendi örgütlerini, TBKP'ni kurmak için ülkeye döndüler. Bu dönüş için daha önceden bazı hesapların yapıldığı, planlamalara girişildiği, stratejiler çizildiği anlaşılıyor. Onlar açısından olaya bakınca, bu girişim, uygulanan yöntem ve zamanlama yerindedir.

Günümüzdeki bu «yasallaşma» girişimi üzerine çok şey söylenecektir. Çünkü ülkemizin ihtiyaç duyduğu bir İşçi Sınıfı Partisi'nin örgütlenmesi, sosyalizm söz konusudur. Sosyalizm üzerine söz söyleyebilmek hakkını elde edenler, konuya soyutlamalarla bakamazlar. Kadrolar arasındaki farklı bakış açıları, kişi, grup ve örgütler arası kavgalar, İSP'nin oluşturulması mücadelesinde, yerini başka kaygılara ve kavgalara bırakacaktır. Yani program, taktik, örgüt (kadro) sorunlarını tartışma kavgasına...

İSP'nin örgütlenmesi, yasal olarak mücadele etmeye karar vermesi, bu yolda mücadele eden kadroların kararına bağlıdır. Bu örgütlenmenin büyük bir sorumluluğu ve riski vardır. Halkımızın, sosyalizmin büyük taraftarları ve kadrolar, sorumluluk duyan, inandığı dava için bir risk üstlenenleri sever. Sosyalizmin bayrağına gölge düşürmeyen, gerçekten ciddi, tutarlı ve güvenilir bir partileşmeyi düşünenleri kimse yoğa sayamaz. Çabalarına karşı duyarsız kalamaz. Siyasi terbiye geleneklerimiz, öteki sorumluluklarımız yanında, bunu gerektirir. O bakımdan bu «yasallaşma» girişimi, onlar açısından ileri ve önemli bir risk üstlenme girişimi olarak anılacaktır.

Gerek TİP gerekse TKP adını kullanan bu örgütlerin eski örgüt adlarını bir yana bırakması, yeni bir parti örgütlenmesi için ülkeye gelmesi, «radyo» yayınını kesmesi, «program taslağı» sunması, diyalog araması, «özeleştiri» yapması, eski alışkanlıklarını bıraktığını söylemesi, kendi dışındaki kişi, grup ve örgütlere karşı «saygılı» ve «ölçülü» bir dil kullanması, ülkemizde «yeni» ve «ileri» bir yöneliştir. Bu türden yönelişleri ülkede sürdürmek kararını alan Nihat Sargın ile Y. Nabi Yağcı, karşılarındaki güçlerle «diyalog» aramıştır. Bu arayışa ilkel ve kaba yöntemlerle cevap verilmiştir. Arkalarına Avrupa parlamenterleri ile kalabalık bir basın grubunu alarak ülkeye gelmeyi uygun bulan iki genel sekreter, hava alanında gözleri bağlanarak «emniyete» götürülmüştür. Haklarında dava açılacağı ilgililerce söylenmiştir.

TİP hakkında görüşlerimizi değiştirecek bir gelişme olmamıştır. TKP adını, kendiliğinden kullananlar için de aynı şeyler söylenebilir. İşçi sınıfı hareketi adına, «yasallaşma» için adım atan her akıma eleştiri yöneltilirken onları anlamaya çalışmak gerekiyor. İşçi sınıfı hareketinin tarihsel misyonunu temsil etmek iddiası, her ne kadar sosyal pratiklerde tekzip edilmiş ise de, özellikle TKP'ni resmen ve yeniden kuran, bu türden bir sorumluluğu kendilerinde görenlerin son yıllardaki serüveni hiç bir zaman unutulmamıştır. Bugün TKP adını kullanmaktan vazgeçmiş görünüyorsa da, yaptıkları girişimlerle, işçi sınıfı hareketi içinde onulmaz yaralar açılmasında öncülük etmiş, günümüze kadar yansıyan «örgütler anarşisi» çığırının açılmasını tahrik ederek büyük yanlışların yolunu döşemişlerdir. Bu yanlışlıkların teori ve pratiğe yansıyan yanları, ülkedeki kişi, grup ve örgütlerce sözlü ve yazılı olarak tartışılmıştır. Gerek ortaya koydukları program, taktik ve örgütlenme (kadro) sorunları, gerekse yurtiçinde ve yurtdışında kurdukları ilişkiler birer eleştiri konusudur. Parti kurmak için kullandıkları yol ve yöntemler, taraftarları dışında bir onay görmemiştir. Dünya Sosyalist Sistemine karşı faydacı ve ilkesiz yaklaşımları da ülkemiz işçi sınıfı hareketinin bütünleşmesine katkı yapmamıştır. Bu kadroya karşı yöneltilen bütün eleştirilerde bazı doğrular, doğruya yakın şeyler olmuştur. TKP adını kullananlara yapılan uyarı ve eleştiriler, tarihsel hakikatlar, sosyal mücadele geleneğimizin her siyasi akımın niyetine göre tahrif edilmesi, ne yazık ki, bir yenilgi ve bozgun şartlarında anlaşılmaya başlanmıştır. Ülkemiz sosyal pratiğinin açığa vurduğu bu türden siyasi akımlar, bu faktörün yanısıra, SSCB'deki son değişiklikler, SBKP MK'nin açıklık, yeniden yapılandırma politikaları, TPK gibi bir partiyi yeniden kuran ve büyük bir serüvene soyunanları şimdi «değiştirmiştir.» Bu türden bir «değişim» geçmişte yapılan yanlışları unutmayanlar açısından daima ihtiyatla karşılanacaktır.

Türkiye işçi sınıfı hareketi ile sosyalist hareketin içindeki kadrolar arasında olması gereken sevgi ve güven duygusu büyük yaralar almıştır. Sıcak mücadele şartlarında sergilenen siyasi terbiye ve diplomasi anlayışları, kadroları bir türlü biraraya getirememiş, bunların birbirine karşı duyarsız kalmalarına sebep olmuştur. Bu türden bir güvensizlik ve bunalım dönemini yaratanlar bellidir. Küçükburjuva unsurlar, daha şimdiden «yasallaşma» girişimlerini olduğundan fazla abartarak kibir, gurur gösterilerine başlamıştır. Oysa ülkedeki devrimci kadrolar sınıfsal tevazûlarıyla hayatlarını ortaya koyduklarında yapılan özverilere tepeden bakılıyor, anılmak bile istenmiyordu. Bunları gözardı edercesine «kahraman» yaratılması eğilimlerini doğru bulmuyoruz.

İSP'nin oluşturulmasını tek güvence olarak düşünen, yeni tekke anlayışlarına karşı çıkan, işçi, köylü, gençlik ve aydınlardan oluşan bütün devrimci kadrolar tek tek birer kahramandır. Onlar, zamanında ve yerinde, her türden burjuva baskı ve terörüne karşı direnerek kahramanlığın ne olduğunu dosta düşmana göstermiştir. Günümüzü

hazırlayan kahramanlara ebedi saygı borcunu gösteremeyenlerin yaşadığı ortamdaki «kahramanlığı» da elbette bir özveridir.

TKP adını kullananlar, hayatlarında ilk olarak 1971 sonrasında bir «atılım» yaparak, ikincisi, bu adı kullanmayı bırakıp TBKP'ni örgütlemek için büyük bir risk üstlenmiş oluyorlar. Çok kabarık «vukuat» haneleri olmasına rağmen, bu riskin gene de önemli ve anılmaya değer olduğu açıktır. Ülkede bedel ödenmeden devrimci olunamıyor. Bunun ölçütlerinden birisi de özveridir.

Dünyadaki demokrasi mücadelelerinden, İspanya ve Şili'deki sınıflar savaşı deneyimlerinden çıkartılacak çok dersler var. Bunları ülkedeki «yasallaşma» girişimleriyle karşılaştırmak özgürlüğünü kullanabilecekler açısından, şu aşamada fazla söze gerek duymuyoruz. Her ne kadar ağır bir eleştiriyi hakedenler, ellerindeki sözlü yazılı yayınlarla, sosyal mücadele tarihimizin yetiştirdiği onurlu devrimcilere dil uzatmış, en kötü şartlarda, olumsuz, bölücü ve sekte bir yaklaşımın yolcuları olmuşlarsa da, şimdi hapistedirler. Halkımız «yaralı kuşa ok atılmaz» der.

Meşruluk ve Yasallığın Kaynağı ile Güvencesi

İşçi ve emekçi sınıfların ulusal ve sosyal kurtuluş mücadelesinde meşruluk ve yasallığın kaynağı sınıfsal temelde aranır. İşçi ve emekçi sınıfların davasını örgütleyip demokratik hedeflere seferber edebilme yeteneği ile elde edilen meşruluk tartışılmaz. Bu türden bir zemine dayanmadan, karşıdaki güçlere «bana izin ruhsat ver» denilmesiyle aranan meşruiyet ve yasallaşma işçi sınıfının davasına hizmet vermez. Meşruluk ve yasallığı işçi sınıfı hareketi temelinde bulamayanların güvence arayışı, türlü spekülasyon ve skandallara neden olur.

Bu girişim, gerek yurtiçinde gerekse yurtdışında yankı yaptı. Toplumun demokratikleşmesi mücadelesinde rol üstlenenler de, «demokrasimiz» ile birlikte sınılandı. «Boyalı basın» konuyu manşetten indirmedi. Olayın magazine dönüşmesinde, sansasyon şeklinde sunulmasında çıkarı bulunanlar, elinden geleni esirgemedi. Gerici ve saldırgan basın halkımızı tavır almaya ve bu arada, «milliyetçi» komünistleri (her kim iseler) «cihada» çağıranlar da oldu. «Devrimci» dergiciliğimiz de boş durmadı. Türlü hesaplar peşinde koşanlar, kendi sınıfsal ve ideolojik konumuna göre konuyu ele aldı. Zaman zaman işi gırgıra alanlara da rastlandı. Öyle ya ülkedeki varlığı bir gerçeklik olan «komünistler» örgüt kuracaktı. Siyasi yelpazedeki bir eksiklik, «demokrasimizin» bu en büyük «ayıbı» giderilecekti. Ama bu örgütlenmeyle işçi ve emekçi sınıfların çıkarlarını gözetken bir parti hayatı yerini almış olmayacaktı. Burjuva partilerinin ucuz ve rahat demagojileriyle hesaplaşıp onları işlevsiz kılacak bir parti söz konusu değildi...

Bugünkü yönetimin devrimcilere uyguladığı «çağdışı» baskı rejimini «demokrasi» diye sunabilmenin inandırıcılığı yoktu. Uluslararası ilişkilerinde, temel hak ve özgürlükler, düşünce ve örgütlenme özgürlüğü önündeki engeller sistemin açmazıydı. «Seçim» öncesi, sıkça sözü

edilen «insan hak ve özgürlükleri» sorunu lâfta kalıyordu. Nitekim yalnızca dış dinamiğe güvenerek «demokrasi»mizi sınamaya girişenler, demokrasi anlayışının ne menem şey olduğunu gecikmeden anlayacaktı.

Dış dinamiğin yanlarında olduğunu, mevcut sistemin, Anayasa ve öteki yasaların dışlayamayacağı bir programla «yasallaşma» talebinde bulunulmasını uygun görenlerin «eylemi» şimdi sinanıyor.

«Avrupa komünizmi» çizgisini sürdüren partilerden bile daha sağda bir program üretmelerine, kamuoyunun hoşuna gidebilecek ropörtajlar yayımlanmasına rağmen, TBKP'nin örgütlenmesini hazmedemeyenler çıktı. Oysa «akıllı» burjuvalar, sistemlerine kalp ilacı mahiyetindeki bir programa ve girişime hayır diyemez, «siyasi terbiyelerini» bu kertede bozamazlardı. Demek ki, ülkede bu türden donatımlı burjuvalar yoktu! Demokrasi uğruna daha çok çileler çekilecekti...

Ülkede burjuva demokrasisinin olmadığı, varolan biçimsel görüntülerin de göstermelik olduğu bu girişim sahiplerince de anlaşılmıştır. Devletin sahipleri, sistemin bütün sözcüleri, kendilerini birer yargı organı yerine koymuştur. En basit demokratikleşme girişimleri karşısında bile TCK'nunu çalıştıran bir sistemin güçsüzlüğü iyice ortaya çıkmıştır. Sıradan demokrasinin en temel dayanağı olan düşünce ve örgütlenme özgürlüğünü baskı, yasak ve tehdit altında tutmak isteyen bir yönetim tarih ve insanlık önünde kendini savunamaz. Bu duruma düşenler, işçi ve emekçi sınıfların gerçek demokrasiyi kurmak için haklı bir zeminde bulunduklarının bilincindedirler. Toplumun demokratikleşmesi için, savaşımlar da engellerin aşılma mücadelesinde hangi kurumlaşmaların güvencesinde yola çıkılacağını öğrenmek durumunda...

Bugünkü yönetim, «demokrasi»nin bütün kuralları ile işlerlik kazanmasına «katkı»da bulunmak amacıyla, Avrupalı parlamenterlerin eşliğinde yapılan «iyi niyetli» bir girişime uygarca bir cevap verememiş «kötü maksat» aramıştır. Konuya yaklaşımlarını, niyetlerini önceden duyurarak ülkesine dönen insanları, hava alanında gözlerden saklamaya çalışarak ite kaka, gözlerini de bantlayarak «emniyet»e almak, 19 gün gözaltında tutmak, işkence yapmak ve tutuklamak, tam da «demokrasi»mizin meşrebine göre bir karşılamadır. Demokrasi sorununu ciddiye alan bütün yurtseverler, yönetimin bu tutumunu şiddetle kınamıştır.

Hakim gerici ittifaka verilen tavizler, onları geriletmeye yetmemiştir. Burjuvazi, bugünkü dengeler içinde, tören, sansasyon ve çok yönlü reklamlarla örgütlenmek isteyen «birleşik komünist partisine», sisteme bir zarar vermeyeceği açıklıkla bilinmekle birlikte, şimdilik karşı çıkmak ihtiyacını duymuştur. Tekelci sermaye güçlerinin ellerinde tuttuğu «demokrasi» mevzisinden geriletilip, TCK ve öteki hukukî engellerin işleyemez duruma getirilmesi için gereken organizasyon ve diyalog aranmamıştır. Ülkede varolan kadroların gücüne, iç dinamizme güvenilmemiştir. Devrimci kadroların birleşik gücünden mahrum olunduğu bir zamanda, hakim gerici ittifakın ilkel ve «çağdışı» bir anlayışı sergilemesi de kolay olmuştur. Bunun yanısıra, olu-

şan tarihsel fırsatların değerlendirilmesinde düşülen strateji ve taktik hataları da Türkiye solunun «güçsüzlüğü» yerine konulabilmiştir.

«Yasallaşma» girişiminin sözcüleri, ülkedeki sosyal hareketliliğin giderek kendi deney birikimleri ve kadroları içinden bir İSP'ni çıkaracağını, eğrisi ve doğrusuyla ülkedeki yerli deneylerin tahlil edileceğini, geçerli sentezlere kavuşturulacağını, yaşanan «örgütler anarşisi» dağınıklığının (hastalığının) mutlaka giderileceğini, her türden burjuva siyasetleri karşısına güven veren bir ağırlığın mutlaka konulacağını, böylelikle işçi ve emekçi sınıfların iradelerini yansıtan bu kararı karşısında, başta ülkedeki siyasi akımların olmak üzere, Dünya Sosyalist Sistemi ve öteki KP'lerinin şapka çıkarıp önlerini ilikleyeceğini biliyor ve görüyorlardı. Böyle bir süreçte ülkeye gelemeyenler, artık ebediyyen gelemeyecek bir duruma düşebileceklerini de biliyorlardı. Kimse kendiliğinden kalkıp gelmedi. Ülkedeki kadrolar, «kapalı» kapıların açılması için «boşuna tüten dumanlar» misali özveride bulunmuyordu...

Hareketimizi kucaklayabilecek bir İSP'nin oluşturulması ve *gerekiyorsa* yasallaşması görevi nasıl yerine getirilmeliydi? Yaşanan ortamda İSP'nin oluşturulmasını gerekli gören kadrolar çoğunluktadır. Partileşme sorununu çözmek, kötü «kaderi» aşmak genel bir yargı olarak kabul görmektedir. Toplumda duyulan bu ihtiyaca kimse karşı çıkmaz. Çıkamıyor.

«Yasallaşma» girişimini uygun bulanlar, yurtdışındaki 15 bin siyasi göçmeni yanlarına alıp, ülkedeki kadrolara, hareketimize, iç dinamiğe bel bağlayarak gelmiş olsaydı, her şeye rağmen, hesaba katılması şart bir güç, yurda dönme sorununu gündemine alır, gerekeni yapmaktan geri durmazdı. Bu yapılmamıştır. Kendi açılarından bu büyük bir hatadır. Yalnız başına bu örnek bile, bu aşamadan sonra ne yapacaklarının işaretini vermeye yetmektedir. Ülkemizdeki kadrolara güvenmeyen parti kurma girişimleri, bütün eleştiri ve uyarıları hiçe sayarcasına, gelecekteki bölünmelerin kilometre taşlarını da böylece döşemektedir. Bu siyasi sorumluluğun kötü sonuçları şimdiden belli edilmiştir. O zaman da doğacak sonuçlara katlanacaklardır. Ülkemizin devrimci kadroları her dönem hareketimizin gücünü kanıtlamaktan geri durmamıştır; ama daima, küçük kariyer hesapları, örgütsel rekabet anlayışları muhtemel birlik sorununu aleyhte etkileyen bir faktör olmuştur. Sosyalizmin gücünü olduğundan güçsüz göstermeye ise kimsenin hakkı yoktur.

Ülkedeki sosyal muhalefetin her çeşidinin özgürce örgütlenebileceği, siyasi mücadeleye eşit şartlarda katılabileceği gerçekten demokratik bir ortamın yaratılması bütün yurtseverlerin özlemidir. Yalnızca yasal düzenlemelerin kaldırılması, işlevsiz kılınması yetmiyor. ABD emperyalizminin niyetleri uzantısında, gerektiğinde, burjuva partilerinin bile kapatıldığı, başbakanların asıldığı bir «demokratik» ülkede «yasallaşma» uğruna girilen «eylem»in ayrıntılı hesabı ve dökümü yapılmalıdır.

Türkiye işçi sınıfı hareketinin birlik ve bütünleşme sorunu, bir dönemin TİP'nin Eminönü ve Fatih ilçelerinin bir araya gelmesi de-

mek değildir. Hele bir 12 Eylül sonrası, iç ve dış dinamiklerin, Türkiye'nin iradesi dışında gelişmeler gösterdiği şartlarda, güçler dengesi hesaplarında hata yapılmaması gerektiği vurgulanmalıdır.

«Yasallaşma» girişiminin ilerici hareketimize olumlu yönde bir şey katabilmesi : Hareketin çıkarları *gerekiyorsa*, burjuvazi ile bir pazarlığı öne çıkarabilir; o takdirde girişim yerli yerine konulabilir; karşı taraftan alınan ile verilenin tartılmasında sosyalizm ve hareket kazançlı çıkıyorsa, bu takdirde, yapılan girişimler onaylanabilir. Ülkedeki kadrolar, yaşanan pratikte bunu öğrenmek durumundadır.

«Yasallaşma» girişimini doğru bulanların AT ile Dünya Sosyalist Sistemini güç durumda bırakan serüvenleri, bu «eylem»leriyle nokatlanmıştır. Taraftarlar için yaratılan «kâbe» imajından kurtulunmuştur. Onlar açısından bu da doğru bir girişimdir.

Ülkemiz İşçi Sınıfı Hareketinin Sorunlarının Çözümüne ne AT ne de Sosyalist Sistem Karışır

Ülkedeki sosyal mücadelenin keskinleştiği şartlarda, yurtdışına çıkılması bir gelenek haline getirildi. Bazıları ülkede belli bir hattı koruyacak, risk üstlenecek, hayatını ortaya koyacak; birileri de daima yurtdışına giderek siyasi göçmenliğe soyunacak...

Ülkemizde, programıyla harekete damgasını basan tek bir İSP olmadığı için, her fraksiyonlar örgüt, siyasal ekonomik bunalım dönemlerinde, ülkede birlikte yapacağı bir şey olmayınca, elbette siyasi göçmenliği tercih edecektir. Siyasal göçmenliğin alışkanlığa dönüşmesi, kitlelerce kucaklanamayışın bir işaretidir. Siyasi göçmenliğin haklılık kazanması, kadrolarca onaylanması dururken bir serüvene dönüşmesi, hareketimizin bir eksikliğidir.

Bugün çeşitli Avrupa ülkelerinde sayıları 15 bine varan bir siyasi göçmenler topluluğu vardır. AT bu insanları barındırmaktadır. İltica edenlere maaş verilmektedir. AT'daki siyasi özgürlüklerden yararlanmakta olan bu kesim, yaşadıkları memleketlerde binbir sorunla karşılaşmakta, ülkemizdeki hareketten giderek kopmaktadırlar. Gelişmiş kapitalist ülkelerdeki yabancılaşıma, siyasi göçmenleri büyük ölçüde etkilemekte ve yozlaştırmaktadır. Aralarında vatan hasretine dayanamayıp, fiziksel ve ruhsal sağlığını kaybedenlere çoklukla rastlanılmaktadır.

AT ülkelerine iletilen ülkemiz solunun sorunları, onların değil bizim sorunumuzdur. Türkiye solunun, iç dinamiği hesaba katmadan AT ya da Sosyalist Sistem aracılığıyla dış dinamiğe bel bağlama eğilimi, kınanacak, mahkûm edilecek bir eğilimdir. Bu eğilimin kökünü kurutamayın bir hareketin, ülkede oluşan gelişmelere katacağı bir şeyi yoktur. Ülkedeki sosyal mücadele çok hareketlidir. Bu hareketliliği, ülkemizde kavga veren kadrolar yaratmıştır. O kadrolar ki, ister hapis-te ister dışarda olsun, bu hareketliliğe yabancı kalmamış, kendini bu gelişmelerden soyutlamamış; hareketin içinde etkin rol üstlenmiştir. Bu hareketlilik ve iç dinamiğin zenginliği, her alanda (siyasal, sendikal, yayın, kitle çıkışları vb. şeklinde) kendini hissettiriyor. Bu zen-

ginliğin içinde olmayan söz hakkını elde edemiyor. «Fener olmak» iddiaları boş kuruntudan öteye gidemiyor.

AT ile Sosyalist Sisteme «konuk» olma alışkanlığı, ülkedeki mücadeleye güvensizliği, kadrolara karşı saygısızlığı aşılamağa rol üstlenmiştir. Ülkede işçi, köylü, gençlik ve aydınlardan oluşan, onların başını çektiği bir mücadele alanı gelişip güçleniyor. Bu mücadele alanı dövüşen, terini ve kanını akıtanların zoruyla, özverileriyle yaratıldı. Bu alan bizlere sunulmadı.

Siyasi göçmenliğin yarım yüzyıla kavuşmasında Sosyalist Sistem de en azından sığınanlar kadar kusurludur. Bu türden bir sığınmayı onaylayanlar, Türkiye işçi sınıfı hareketiyle sosyalist hareketine, birlik sorununa darbe vurulmasında rol üstlenmişlerdir. Ülkede, Dünya Sosyalist Sistemine karşı enternasyonal ve kardeşçe dayanışma duygusu içinde olan kadrolar, bu türden bir konukluğu dönem dönem eleştirmiş, uyarısını yapmaktan geri durmamıştır.

Ne zamanki dünyada güçler dengesi önemli dönüm noktalarına gelmiş, gezegenimizin sorunları her sistem için can alıcı ve hayatî bir önem kazanmıştır, bu süreçte, TKP adını kullananlar, kabuk çatlatmış, SBKP MK 27. Kongrede aldığı çok önemli kararlardan sonra, bu konukluğun bir anlamı kalmadığını, «dayanışma»nın başka şeye dönüşebileceğini, kablonun telinin kesileceğini, kendilerine en azından «gidin!» denileceğini kavramışlardır. Dış dinamiğin bu türden bir gelişme ve etkileme gösterdiği şartlarda, Türkiye işçi sınıfı ve emekçi halklarının sergilediği mücadele, Sosyalist Sistemi düşündürmüştür. Denilebilir ki, ülkedeki iç dinamik siyasi göçmenliğin akıbetini etkilemiştir. Açıklanmayan çok yönlü etkiler, siyasi göçmenlerin ülkeye dönüşlerini sağlamıştır.

Sonuç olarak

Ülkedeki sosyal uyanışı yönetip yönlendirebilecek bir İSP yoktur. Sosyal mücadeleyi kucaklayabilecek tek bir program ülkeye hükmetmiyor. Onlarca program bu kavgayı veriyor ve sınanıyor. Hareketimizin bu dağınıklığı, yenilgiler BİRLİK sorununu gündemin başına getirmiştir. Yaşanan gerçeklik budur. Yapılacak iş, hareketi zaaflarından arındıracak, güvenceye kavuşturacak bir örgütlenmeye gidilmesidir. Bu örgütlenme İSP'nin oluşturulmasıdır. İSP'de her türlü öznel, faydacı, grupsal hesaplarla oluşturulamaz. Bunu düşünenler, hem topluma hem de kendilerine zarar verir. Ayrıca iç ve dış gerici ittifakın işini kolaylaştırır.

İSP'nin oluşturulmasıyla burjuvaziye yeni bir kalp ilacı olma girişimleri enegellenir. İşçi ve emekçilere sevgi, umut ve güven aşılanır. Tek kurtuluş yönteminin sosyalizm olduğu dosta düşmana gösterilir. Kadrolar arası dostluk ve yoldaşlık duyguları eylemde biçimlenir, gelişir.

İSP'nin oluşturulması, farklı program ve disiplinlere bağlı olanların bir gerçeklik olduğunu kabul ve onaylamaktan, onlara saygı göstermekten, «birlikte neleri yapabiliriz?» soru ve önerisini, bıkmadan

tekrarlamaktan ve bu yolda ısrarlı olmaktan geçer. Birleşik ve güçlü hareketlerin oluşturulması, önderliğin, inisiyatifin niteliği ile donatımına bağlıdır. Bu niteliklere sahip kişi, örgüt, grup ya da kadrolar, çok geçmeden hayatın içinden çıkacaktır. Mücadelenin ihtiyaç duyduğu örgütlenmeleri, eğrisi ve doğrusuyla, ülkemizin kadroları kendi deney birikimleri içinden çıkaracaktır. Bunun bütün işaretleri toplumda filizleniyor.

Yapılacak olan, hareketimizin sorunlarını masaya getirmektir. Ülkemizin yetiştirdiği kadroların masada tartışacağı konu : 1) Program, 2) Taktik, 3) Örgüt (Kadro) sorunudur. Türkiye solunun kronik «örgütler anarşisi» hastalığının tedavisi buradan geçmelidir. Zengin deney birikimi, tarihsel ve sosyal haklılığımız bunu gerektiriyor. Gezenimizde, bilimsel sosyalizmin teori ve pratikteki öğretileri bunu öğretiyor.

5 Aralık 1987

Düzeltilme :

SORUN'un 1. sayısındaki düzeltmeler aşağıdaki şekilde olacaktır :

s. 37, 16. satırdaki, sermayesi : şeması,

s. 41, 6. dipnotdaki, Les Comlots : Les Complots,

s. 60, 9. satırdaki, Sosyalizm bir bilimdir: Sosyalizm ideolojisi bir bilimdir,

s. 173, «Nükleer Savaş ve Sosyalizm» adlı kitabın çevirmeni, Mustafa Necdet Saraç olacaktır. Düzeltir, özür dileriz.

KABA GÜCE BAŞVURMADAN EGEMENLİK

*Kapitalizmin Geç Döneminde Kitle İletişim Araçlarının
Önem ve İşlevi*

Veysel Atayman

Bundan yaklaşık dört yüz yıl önce, burjuva sınıfı tarih sahnesinde yerini almaya başladığında, egemen sınıf, soylu sınıftı. Burjuvazi önce pazarı ele geçirdi; feodalizmin üretim ilişkilerinin yerini kapitalist üretim tarzı ile birlikte, yeni üretim ilişkileri almaya başladı. Burjuvazi pazar ile birlikte yavaş yavaş kültürel alanı da işgal etmeye hazırды. Kültür ve sanat 17. ve 18. yüzyıllarda hâlâ büyük ölçüde fizikötesi dünya ile soylu sınıfın duygu ve düşüncelerinin dile getirilmesine hizmet etmekten geri kalmıyordu. Bu bağlamda kültür; monarşi yönetiminin saraylarında, malikhanelerinde vb. gerçekleştirilen, halka kapalı bir faaliyeti.

Burjuva sınıfı pazar yasalarını kendi üretim tarzının gerekliliklerine göre düzenlerken, «şimdilik» siyasal erki, monarşi yönetimine bırakmış, ama İngiltere örneğinde ve daha sonra Fransa'da olduğu gibi, parlamentoda kendi varlığını dolaylı da olsa duyurma yoluna gitmişti. Daha sonra burjuva demokratik devrimleriyle birlikte, burjuvazi siyasal hayata da tamamen kendi ağırlığını koyacaktı.

Ancak bu arada kültür, dolayısıyla sanat, ilginç bir gelişme gösterdi. Burjuva sınıfının pazar çıkarları, soylu sınıflinkilerle önemli bir çelişki oluşturmuyordu. Şimdi sıra, yeni yeni yeşeren kentlerle birlikte, yeni sınıfın kültür, düşünce ve sanat alanındaki etkinliğini yoğunlaştırmasına gelmişti. Bu da soylu sınıfın kültür ve sanat geleneği ile yeni sınıfın henüz yeşeren kültür ve sanatının kentlerde yeni bir sentez oluşturmaya anlamına geldi. Burada çok önemli bir noktaya değinmek gerek: Burjuva bir yönüyle insandı, yani evinde bir aile babası, aile reisiydi. Marx'ın da kullandığı terimle, *l'homme*, du. Ama pazarda, üretim araçlarının mülkiyetini elinde tutan, *kapitalistti*. Siyasal erk açısından da *citoyen* yani yurttaşı. Gelgelelim, kapitalizm henüz sermaye birikimi aşamasındayken, pazarın, yani meta dolaşım yasalarının insana aykırı özünü henüz algılayamamış olan burjuva insanı, pazarda kapitalist, evde insan olabileceğini sanıyor, başka deyişle, pazarın insan sömürsünü gerektiren yasalarının zorunluluğunun, evinin kapısı eşiğinde bitebileceğini, bu zorunluluklardan bağımsız olarak insancıl bir yaşama tarzının herkesçe mümkün olabileceğini sanıyordu. Bu çok önemli saptama, kültür ve sanat açısından şu anlama gelir: *Kapitalist üretim tarzının zorunlu kıldığı ilişkilerin insana aykırı özünü göremeyen burjuvazi, başlangıçta, hümanizmi bizzat kendisinin gerçekleştirebileceği inancını taşımış ve kültür, sanat alanın-*

da, bir anlamda «ideolojik» niteliği, en azından bugünkü anlamda bulunmayan ürünler ortaya koymuştu. Çünkü temelde içtenlikli insancıl idealleri savunan bir kültür ve sanat sözkonusuydu. Gelgelelim, kısa süre sonra, burjuva sınıfı, kendi karşıtı sınıfı da doğurmak zorunda kaldığının bilincine varacak, bir yandan siyasal yapıya da egemen olurken, öte yandan kültür ve sanat, iyice «ideolojik» bir karaktere bürünecekti. Çünkü karşısında her anlamda baskı altında tutulması gereken bir sınıf vardı.

Ayrıca burjuvazi başlangıçta bu alanda çok önemli ve olumlu bir adım da atmıştı. Kültür ve sanat üretimini ve ürünlerini soylu sınıfın yaşama alanı dışına taşımış, ayrıca kültür ve sanat ürünlerini metalaştırarak, onları bir yanıyla tüketim metaı yapmıştı. Bu sanat üretimi yönünden büyük bir gelişmeydi. Artık kentlerdeki kitleler de, bu ürünlerden, para karşılığı yararlanabiliyorlardı. (Müzeler, konser ve tiyatro salonları vb. aracılığıyla) Daha önce, mum ışığında soylulara verilen konserler, onlara yönelik gösteriler, artık kent insanının ulaşabileceği bir uzaklıktaydı.

Sanatın tamamen ideolojik bir içerik kazandığı yirminci yüzyılın başındaysa, teknik olanaklar, sanat ürünlerine yeni bir boyut getirdi: Sanat ürünlerinin teknik olanaklarla yeniden üretilmesi, yani çoğaltılabilmesi.¹

Bu oldukça geniş, hattâ iddialı² girişten sonra, sözü günümüzde yaygın bir terime ve onun çevresindeki tartışmaya getirmek istiyorum: *Kitle iletişimi terimine*. Yukarıdaki girişte de vurguladığımız gibi, teknik olanakların gelişmesi, önce burjuvazinin metalaştırdığı kültür ürünlerini, kitleleştirme yolunda önemli bir uğrak anlamına gelmiştir. Ancak kitle kültürü, sanayinin gelişmesini ve kârın en üst düzeyde tutulmasını sağlayıcı yasalara boyun eğmekten kurtulamamıştır.

Kitle kültürünün bu özelliği, doğuşunu ve gelişmesini, iki genel koşula borçlu olan yepyeni bir olgunun ortaya çıkmasına yol açmıştır. *Kitle iletişiminin* koşullarından biri, üretim güçlerinin durmadan daha ileriye doğru gelişmesidir. Bu gelişme, önce sanayi devrimini daha da ha sonra da bilimsel-teknik devrimi getirmiştir. Bu devrimin akışı içinde, bilgi yayma ve iletmenin teknik koşulları da değişime uğramaktan kurtulamamıştır. Kitap basma tekniğinin bulunması yazınsal ürünlerin toplum düzleminde yaygınlaşmasını nasıl etkilediyse, fotoğraf, film, radyo ve TV gibi teknik ve elektronik araçların gelişmesinin yanısıra, kitap ve gazete basma tekniğinin gitgide daha yetkinleşmesi, kültür alanında önemli atılımları ve altüst oluşları da beraberinde getirdi. Kitle kültürü ve iletişimi, teknik üretim güçlerinin iyice gelişerek, kültürün hem üretimini hem de yaygınlaştırılmasını «kitleleştirecek» bir duruma gelmelerini zorunlu kılar. Kitle iletişiminin doğuşunu sağlayan ikinci etmen işbölümünün gittikçe yaygınlaşmasıdır. İçinde, sanayileşmenin önemli bir yer tuttuğu işbölümü süreci içinde, toplumsal iletişim sorunu önemli bir sorun olarak öne çıkar. Marx, *Kapital*'de, sanayi alanındaki üretim tarzında ortaya çıkan devrimin, «toplumsal üretim sürecinde, yani iletişim ve taşıma

araçlarında da» bir devrime yol açtığını söyler.³ İşbölümünün, üretkenliğin büyüdüğü ölçüde, taşıma ve iletişim de gelişir. Taşıma ve iletişim sanayiinin oluşmasıyla birlikte, bu toplumsal aracılık mekanizmaları, kendi statülerine kavuşurlar. Ne var ki iletişim sorunu yalnızca salt maddi üretim alanında ön düzleme çıkmakla kalmaz. «İletişim dendi mi, hem nesneleşmiş (maddeleşmiş) hem de tinsel (düşünsel) nitelikli, her türden ilişki anlaşılır.»⁴ Deneyimlerin ve bilgilerin karşılıklı aktarımı olarak, iletişim öncelikle bu zorunluluğun bir ifadesinden başka birşey değildir. İşbölümü; geniş kitlelerin toplumsal çalışma sürecinin sanayi organizasyonu içine çekilmesi; bütün bunlar, kitle iletişiminin doğup ortaya çıkmasında etkili etmenlerdir. Bu etmenler arttıkça, tek tek bireylerin toplumsal iletişim sürecine bağımlılıkları da o ölçüde artar; bireyin kendibaşına doğrudan deneyim edinme ve yaşantısını zenginleştirme olanakları azalır bu alan iyice daralır. *Sanayileşmenin, işbölümünün ve uzmanlaşmanın artması ölçüsünde, birey, ikinci elden deneyimlere ve bilgilere, başka deyişle yabancı bilgiye (enformasyona) bağımlı kılınır.* Öte yandan kitle iletişiminin somut etkileme tarzını tayinedici ölçüde belirleyen üçüncü bir uğrak işin içine karışır. *Toplumsal iletişimin aracı olan kitle araçları, belirli toplumsal güçlerin elindeki araçlardır.* Hangi düşünceleri yaygınlaştıracakları, hangi «ilahların» peşinden kitleleri sürükleyecekleri, hangi bilgileri kitlelerden gizleyip hangilerini iletecekleri, hangi amaçla hangi idealleri yerleştirecekleri; bütün bunlara ilk başta bu araçları ellerinde tutanlar karar verir, başka deyişle bu konuda son çözümlemede toplumun güç dengeleri belirleyicidirler.

Kitle araçlarının ve içeriklerinin kendilerine özgü yasaları olduğuna inanan ve geleceğe yönelik hayallerinde, tamamen kendi başlarına buyruk aygıtların, ekranların vb. düşlerini gören burjuva kitle iletişim araçları kuramcıları, bilerek ya da bilmeyerek güç dengeleri sorununu gözden kaçırmakta, başka deyişle, bu araçların kendilerine özgü yasalarının somut içeriğinin ne olduğunu, kimlerden güç ve esin aldığını ve kimlerin çıkarlarına hizmet ettiğini bilmemezlikten geliyorlar. Marx bu bağlamda «Alman İdeolojisi»nde önemli bir noktaya dikkati çekmiştir: «Maddi üretim araçlarına sahip olan sınıf, aynı zamanda (bu nedenle) düşünsel üretimin araçlarına sahip olan sınıf, aynı zamanda (bu nedenle) düşünsel üretimin araçlarına da egemendir; böylelikle genelde, ellerinden düşünsel üretim aracı alınmış olanların düşünceleri, bunlara tabidir.»

Öyleyse kitle iletişimi, bir yandan toplumun anlaşması yolunda zorunlu bir aracı oluşturmakla birlikte, değerlendirmeyi sınıfsal sorundan, başka deyişle, toplumun kendikendini tanımasının, toplumun nesnel çıkarlarını kollayıcı biçimde gerçekleşip gerçekleşmediği sorusundan yalıtarak ele almak mümkün değildir. İletişim araçlarının görünürdeki «kendine özgü yasalarına» karşın, sınıf uzlaşmazlığı gölgesini bu alanın üzerine de düşürmüştür. Çünkü sınıf uzlaşmazlığının sürüp gitmesinin önkoşulu, yalnızca, sömürülen kesimlerin ekonomik ve siyasal alanda baskı altında tutulması, ya da başta ilintilerini vurguladığımız gibi, kitleleri tek tip düşüncey-

le, daha doğrusu tek tip, tek biçim bir kültürle besleyip onların düşünce üretmesini önlemek değildir. Aynı zamanda kitle içindeki her bireyin toplum içindeki yönelişi belirleyecek bilgileri (enformasyonları) ona bell bir filtreden süzerek aktarmakla, bu girişim tamamlanır. *Toplum yapısının karmaşası ne kadar farklılaşır ve tek tek bireylerin bu karmaşık yapıyı tek başlarına algılayıp kavramaları ne kadar güçleşirse, onların beyinlerini başka deyişle düşüncelerini denetlemek ve belli bir yönde koşullandırmak da o kadar kolaylaşır.* Toplumsal bilgilerin (enformasyonun) dozajı ayarlanarak kitleler, daha doğrusu toplumun bireyi programlandırılıp sermayenin çıkarları doğrultusunda yönlendirilir. Örneğin ülkemiz basın araçlarının hangi uluslararası haber ajanslarının «objektiv» (yansız) haber kaynaklarından beslendiğine bakmamız bile yeterlidir. Bugün ülkemizde «ilerici-demokrat» düşünce ve haber aktarımının öncülüğüne soyunmuş organlar bile, ilginçtir, uluslararası büyük basın tröstlerinin hizmetindeki haber merkezlerinden sağlıklı dış haber! ve yorum iletme yanlışlığından kurtulamamışlardır.

Bilinç Oluşturma Sanayinin Sistemi

Görüntü ve resim dünyasının iletişim alanına adım atmasıyla, daha da doğrusu, bu alanda patlama yapmasıyla, basının görsel-sözel iletişim olanaklarıyla zenginleşmesi, film, TV ve radyo gibi kitle iletişim araçlarında bilgi'nin (enformasyonun) eğlencenin ve «yüksek düzeyde» kültürün birleşip kaynaşması, yakın zamana kadar sürdürülmeye getirilen bir ayırımı da oldukça tartışmalı bir duruma sokmuştur. *Sanatın, kültürün, eğlencenin ve bilgi'nin yani haberin birbirinden ayrı olgular olarak görülmesine yol açan ayırım silinmeye, yeni süreçte, bu ayrı ayrı etkinlik alanları karşılıklı birbirlerine yaklaştırmaya başlamışlardır.* Örneğin sözünü ettiğimiz «yüksek kültür», sermayenin değerlendirilmesi ve sermayeye ideolojik düzlemde destek olma işlevini yerine getirirken, kitle kültürü üzerinden bir «kullanım» ya da *tüketim* kültürüne dönüşmekten kurtulamamıştır. Gerçekten de günümüzde *kültür üreten toplumun yerine kültür tüketen bir toplumun* geçtiği özellikle uluslararası sermayenin iyice kenetlendiği odak ülkelerde, belirgin bir biçimde gözlemlenebilir. *Bu kültür, içinde, mevcut statükoya aykırı ya da muhalif düşünce üretmek için gerekli öğeler bulunmayan,* daha doğrusu içinden bu öğelerin ayıklandığı bir kültürdür. Bu kültürün yarattığı kitle (birey) tek boyutlu bir kaynaktan beslendiği için «bu bireyde düşünce oluşturulur,» ama o kendisi düşünce üretmez.

«Bilinç oluşturma sanayii» kitle kültürü ile kitle iletişiminin kaynaştırılmasını sağlayan yeni sisteme verilen addır. Bu terim aynı zamanda çok özgün bir üretim tarzı anlamını da içermektedir: Bireysel düzlemdeki kurallara aykırılıkları, istisnaları bir yana bırakacak olursak, işbölümüne dayalı bu ürünler, hep belirli ilkelerin ve etiklerin oluşturduğu çok karmaşık bir organizmanın ya da sistemin içinden çıkarlar. Daha anlaşılır bir biçimde söylemek gerekirse, kuralda bilinç

oluşturma sanayiinin ürünleri kitlelerce kârlı bir biçimde tüketileceklerse, kâr vaad edilebilen bir ürünü yalnızca kültür üreticisi ile kültürün tüketicisi arasındaki karşılıklı ilişkiye bakarak pazara sunmak yeterince güvenceli bir davranış değildir. Meta'ın (kültür ürününün) tüketilmesi için, «kamu düşüncesi»ni hesaba katmak gerekir. Egemen devlet doktrinleri, toplumculuğa karşı içerikler, felsefi, ideolojik ve siyasal düzlemde toplumculuğa karşı bir politika, sermaye toplumlarındaki kitle ürünlerinin pazarlanmasında kullanan güvenceler olmuşlardır.

Dolayısıyla bilinç oluşturma sanayii, emperyalizmin bilinç oluşturma sanayiidir. Doğuşunu ve ayakta duruşunu kapitalist sistemin kâr mekanizmasına borçlu olan bu sanayiinin içerikleri, yani özü, emperyalist egemenliğin stratejisince belirlenir. Bilinç oluşturma sanayii, *çifte karakterli olma özelliğiyle*, özel bir konuma sahiptir. Emperyalist kitle iletişim araçları alanında uzun süre yüksek kâr edebilmenin koşulu, mevcut düzenin ideolojik niteliğinin güvence altında tutulması ve sağlamlaştırılmasıyla mümkündür, yoksa bu düzene «manevi-düşünsel» düzeyde karşı çıkarak değil. İşte kitle iletişim araçlarının (ürünlerinin) üreticisi açısından, meta'ın değişim değeri (kârı) bu ilkeye dayanır. Belirli bilinç içerikleri, yani düşünceler ileten bir ürün, tekelci sermayeyi yalnızca bir kâr nesnesi olarak ilgilendirmekle kalmaz, aynı zamanda belirli bir *kullanım değeri* taşıdığından da, onun işine gelir. Bu ürün, kitleleri denetim altında tutmaya yönelik ideolojinin taşıyıcısı ve yayıcısı olarak vazgeçilmez bir kullanım değeri içermektedir. Örneğin birçok ülkede bir kâr girişimi olmayan TV, kullanım değeri yönüyle egemen kesimce vazgeçilmez bir araca dönüşmüştür. Bu da, genelde emperyalizmin kitle kültürü alanında, kitle kültürünün yalnızca değişim değerinin (kârın) belirleyici olmayacağına bir kanıttır.

Bilinç oluşturma sanayiinin ürünlerini kitleleri yalnızca «ana sorunlardan uzak tutmakla» ve onlara edilgen (pasif) bir tutum aşılama olumsuzluklarını gösterirler, biçimindeki yerleşik düşünce de eksik sayılır. Kitleleri yönlendirecek gerekli bilgi ve haberlerin onlardan saklanması, yanlış çıkış yollarının empoze edilmesi, mevcut ilişkilere duyulan güvensizliğin önlenip yerine onlarla bütünleşmenin, onlarla uzlaşmanın koşullarını gerçekleştiren bir tutumun konması, bütün bunlar birçok dolaylı dolaysız yollardan gerçekleştirilen etkilerdir ve sonuçta dinamik her mücadeleci insanı, herşeye evet diyen uslu bir toplum yurttaşına dönüştürür. Bu durumda, kendisine egemen olan maddi manevi güçlerin ağırlığını bilinçsizce kaldırır ve onlara katlanır bu birey. Ayrıca, emperyalist bilinç oluşturma sanayiinin tüketicisi olan birey ve de kitle, gerek dünyada gerek kendi ülkesinde hattâ kendi dar çevresinde olup bitenlere ilişkin bilgiyi ya da haberleri edinirken, «*pasif bir izleyici*» konumundadır. Bu ya da şu kötü gidişe nasıl katkıda bulunacağı konusunda sesini çıkarması olanaksızdır. Özellikle TV gibi kitle iletişim araçlarının *tek yönlü* bilgi sunması, alımlayıcının karşılık verme imkânının bulunmaması (Batıda buna *don't talk back*, yani aksi yönde, geriye doğru konuşmama, deni-

yor) bu durumu yaratır. Bir olayın gerçek nedenleri, sonuçları doğru dürüst açıklanmadan, olayın sunulması, elbette karşısında «öylece suskun bakan» bir kültür izleyicisi yaratacaktır. (Özellikle TRT, TV'nun haber programlarında gerek eşcinsellere, transvestislere, gerekse ülkemizin belli kesimlerindeki kan davalarına, eğitim okuma zorluklarına ilişkin programlarda. Sunulanı dişlerimizi gıcırdata gıcırdata, ama öylece edilgen izlediğimiz gerçeği bu söylediklerimize kanıttır. Sözkonusu programların sunucusu, hem nedenleri, hem yorumları kendince (ve yerleşik ideolojiye) uygun biçimde yapmakla kalmamış, ayrıca programda yer alanların da, kendisi gibi düşünmelerine ve yorumlarına katılmalarına olanak sağlamak için, her türlü yola başvurmuştu.)

Devlet düzenlerini ayakta tutan haber bültenlerinden, sinemalar-daki şiddet gösterilerine ve cinsel sapıklıklara prim veren ve hattâ bunları yaygınlaştıran ürünlere kadar, bilinç oluşturma sanayiinin bütün metayı, tüketiciyi *pasif katılımsız bir izleyici* olarak görmek ister. (Tüketici konumundaki izleyici, örneğin bir seks filmini izlerken, kendi bastırılmış dürtülerini, arzularını ve zaptı rapta aldığı enerjisini, ama tanınmaz derecede çarpıtılmış, abartılmış ve bozulmuş bir biçimde yeniden bulur; ya da keşfeder. Özellikle bu alanda, sözkonusu ürünlerin, izleyiciyi, pasif bir izleyici konumunda tutmaktan öte, ne gibi olumsuz yönelişlere itebileceği de ayrı bir tartışmanın konusudur. Son çözümlemede, pornografinin sunuluş biçimi ile egemen ideoloji arasındaki ilişkinin su yüzüne çıkarılması önemli bir görevdir. Çünkü ülkemizde nostaljik bir çok derginin yaptığı gibi, cinselliği manşete geçirip, onu kendi başına bir olgu olarak, egemen ideolojiden ayrı değerlendirmenin, traja katkısı olsa da, bu organların, yukarıda anlata geldiğimiz ilke ve düşünceler doğruysa, tipik birer «kitle kültürü» aracı olduklarını kanıtlamamızı sağlayacaktır?)

10 Aralık 1987

Not : Bu yazı «Güzel sanatların toplumumuzdaki işlevi» başlıklı Almanca yazıdan yola çıkılarak, bu yazı bir çerçeve oluşturacak biçimde kullanılarak gerçekleştirildi. Bu yönüyle, bir uyarılama yazısı olarak değerlendirilmesi gerekir.

- 1 Bkz. Yeniden üretilme çağında sanat, Walter Benjamin. (çevrilmedi)
- 2 Hemen her üstyapı kurumu ürününün üstüne «ideolojik» yaftasını yapıştırma kolaylığına alıştırıldığımızdan, burjuva kültür ürünlerinin ve sanatının belli bir dönemde belli bir anlamda ideolojik olmadığını ileri sürerken, ideoloji konusunda da doğru, tutarlı çözümleme girişimlerinin, «öyle olduğu için öyle» zihniyetinin yerine geçmesi gerektiğini düşünüyoruz.
- 3 Das Kapital, cilt 1, Toplu Yapıtlar, cilt 23, Berlin, S. 404.
- 4 Age, s. 60.

KİTAPLAR

Bize gelenler :

□ EKONOMİ POLİTİK (Yabancılaşma ve Hümanizm), J. Ibarrola, El Yayınları, s. 110, 1575 TL. Ekim 1987. (1. Baskı: 1969, Ser Yayınları) Türkçeye Çeviren: Kenan Somer.

Kitap, Ekonomi politiğin konusu, Maddi hayatın üretimi, Ekonomi politiğin öteki bilimler arasındaki yeri, Ekonomik yasaların nesnelliği, Ekonomi politik bir sınıf bilimidir ve Yabancılaşma ve hümanizm başlıklı yazılardan oluşuyor.

□ MATERİYALİZM VE DİYALEKTİK METOD, Maurice Cornforth, El Yayınları, s. 144, 1680 TL. Ekim 1982, Türkçeye Çeviren: Cem Gönenç.

Kitap üç ciltlik bir dizinin 1. sidir. Yazarın Türkçede basılan ilk eseridir.

□ TEMMUZ, Düşün, Politika, Yorum Dergisi, sy: 11, Eylül 1987, 500 TL. İzmir.

□ YENİ YAŞAM, Sanat Edebiyat Seçkisi, sy: 6, Ekim/Kasım 1987, 200 TL., Gaziantep.

□ KARACADAĞ-Viranşehir, Kalıcı Barış İçin MÜCADELE-Kars, Demokrat KARAMAN-Karaman, Halkçı Devrimci Toplumcu İLKADIM-Muğla, Çorum HABER-Çorum, ANADOLU-Sivas, KARAMANIN SESİ-Karaman, ÇORUM GAZETESİ, Çorum.

□ ARKADAŞ, Haftalık Bağımsız Gazete, Ekim 1987, 200 TL., Ergani.

□ GÖZLEM, Haftalık Siyasi Gazete, Aralık 1987, 100 TL, Yalova.

□ REŞO TALAN İKLİMİ, Yılmaz Odabaşı, Haziran Yayınları, s. 46, 840 TL, Aralık 1987. (Yazarın üçüncü şiir kitabı)

□ NASIL BİR DEMOKRASİ İSTİYORUZ, Server Tanilli, Amaç Yayınları, s. 224, 1600 TL., Ekim 1987.

Kitap, Demokrasinin anlamı, Çağdaş tarihimizin mirası, 12 Eylül nedir, «1982 Anayasası» denen belge, Yen bir Anayasada uzlaşmak, Emegin hakları başta gelir, Üniversiteyi kurtarmalıyız, Ordu'nun yeri, Kürt sorununu kavramak ve Demokrasimizin dostları ve düşmanları başlıklı bölümlerden oluşmuştur.

□ ÇAĞDAŞ SENDİKAYA EVET, Henri Krasucki, Amaç Yn, Çeviren: Erden Akbulut, s. 200, 1750 TL, Ekim 1987.

HABERLER

Birinci Milli Kitap Fuarı

Kültür ve Turizm Bakanlığı, Birinci Milli Kitap Fuarı'nı İstanbul, Atatürk Kültür Merkezi'nde açtı. 15-25 Ekim 1987 tarihleri arasında açık olan Fuar oldukça ilgi gördü. Kültür Bakanlığı'nın bu kültür faaliyeti bazı çevrelerce olumlu karşılandı. Genellikle demokrat ve ilerici olarak nitelenebilecek yayınevlerinin Fuar'a katılmadıkları görüldü. SORUN'un 'Birinci Milli Kültür Fuarı'na katılma müracaatına cevap verilmediğinden bu etkinliğe katılamadı.

Tüyap 6. Kitap Fuarı

1982'den bu yana tekrarlanan Tüyap Kitap Fuarı'nın 6.'sı bu yıl, İstanbul Sergi Sarayı'nın Tepebaşındaki yeni binasında açıldı. 6-15 Kasım 1987 tarihleri arasında açık kalan Fuar'da yerli ve yabancı yazarlar kitaplarını imzaladı, söyleşiler yapıldı. Her yaştan okurun, yazar ve yayınevleriyle buluştuğu Fuar büyük ilgi gördü. İlerici yayınların büyük ölçüde sergilendiği Fuar'da «bomba ihbarı» dışında bir olumsuzluk gözlenmedi. İstanbul Sergi Sarayı gibi modern bir binada kitap stadlarının küçüklüğü, ara yolların darlığı, Fuar kitaplarının ve yapılan hizmetlerin çok pahalı oluşu başlıca yakınma konusu olmuştur.

'Birlikte Yayıncılık Öncü ve Sorun Yayınları' adıyla katıldığımız bu Fuar'da stadımızı onurlandıran yerli ve yabancı konuklara, kitaba sahip çıkan bilinçli okurlarımıza teşekkür ederiz.

«Yaşasın Sosyalizm!» Toplattırıldı

«Seçim»lere sosyalist tavır olarak bağımsız adaylarla katılmayı doğru bulan, bu girişimi destekleyen Gelenek, İlk Adım, İşçiler ve Toplum, Yeni Aşama, Yeni Öncü ve Zemin dergilerinin ortak yayını olarak çıkarılan «Yaşasın Sosyalizm!» adlı kitapçık toplattırıldı.

İki yeni yayınevi kuruldu

El Yayınları ile Amaç Yayınları adlı iki yeni yayınevi kuruldu. Bu yayınevlerinin ilerici siyasal kültürümüze katkı yapmaları dileği ile kuruluşlarını kutlar, başarılar dileriz.

□ 2000'e Doğru Dergisi Yazı İşleri Müdürü Fatma Yazıcı, «Hz. Muhammed'in Cinsel Hayatı» başlıklı yazı nedeniyle İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesince 1 yıl hapis, 10 bin lira da para cezasına çarptırıldı.

□ 12 sayıdır yayımını sürdürmekte olan «GERÇEK SANAT» Dergisi'nin kapatılmış olduğu ve yöneticisi Güngör Gençay hakkında dava açıldığı öğrenilmiştir.

□ EMEK DÜNYASI Gazetesinin özel sayısı toplattırıldı ve soruşturma açıldı. Bağımsız Sosyalist İşçi Milletvekili Adayı, Sait Üner'in sahipliğini yaptığı gazete daha yeni özel sayısını yayımlamıştı. EMEK Yayıncılık'ın yöneticisi Mehmet Emin Sert ile Yazı İşleri Müdürü Osman Güneş DGM'de ifade verdiler. Ayrıca, yaptığı seçim konuşmaları nedeniyle Doç. Dr. Yalçın Küçük ile M. Emin Sert'e soruşturma açıldığı öğrenildi.

□ ÇAĞDAŞ SOVYET RESMİ SERGİSİ, 8-21 Aralık 1987'de İstanbul Atatürk Kültür Merkezi Büyük Salonu'nda sergilendi. Aynı sergi, 19-31 Ocak 1988 tarihleri arasında, Ankara Türk Ocağı, Devlet Resim ve Heykel Müzesi'nde yinelenecek.

Okan Kültür Eğitim ve Spor Vakfı'nın organize ettiği sergide 169 sanatçının 223 eseri yer alıyor. Eserlerde Moskova ekolü ağırlık taşıyor. İkinci sırada ise Baltık kıyısı ressamaları var.

Günde ortalama bin kişinin ziyaret ettiği sergide Sovyet Resmi'ne olan ilgi ve talebin yüksekliği, organizatörleri şaşırttığı ifade ediliyor. Bu sergi faaliyeti, Türkiye-SSCB ilişkilerinin kültür ve sanat alanında da geliştiğinin bir yansımasıdır.

YARIN YOK!

XVIII

Karanlık azıdişlerinde şafağın,
Çözülsün düşüncenin saçörgüleri.
Şarkıya dursun durgun dereler...
Sürgünler uç versin gebe baharla.
Soluk soluğa goncalar...
Türküler filizlensin ince dallardan.
Göğsü kabarsın artık toprağın,
Yeni günle ve güneşle bir,
Tohumlar fışkırsın yaşamaya...
Yarınlarımız var diyebilelim!

XIX

Bütün şimdiler kahrolsun!
İyiye, güzele karşıysa eğer...

Kolay olan başeğmektir,
Evet diyip başeğmek...

Bütün şimdiler kötüyse eğer,
Kahrolsun binlerce kez!

Kolay olsaydı,
İnsanca yaşamamanın kavgası.
Bugüne dek çoktan olurdu,
Dünyamız yaşanılası.
Ama, kolay olan evet demek,
Susarak başeğmektir!
Korkmamalı şapkalardan,
Ve omuzlardan!..

FERHAN ERCAN

UYANDIRMA

Hazın'e...

Özlemi içimde büyüyen ne bu vakte dek
Geceleri saran, ne bu acımsı türkü...

Şu kadarcık çocukları
Bırakın uyusunlar
Yangını görmesin gözleri
Aydınlıkta uyandırın.

Kussun kusacağını silahlar
Sönsün bu alev
Bitsin bu koku
Aydınlıkta uyandırın.

Sarılsın yaralarımız
Sonsuza sarın ölümsüzlerimizi
Çiçekleri derleyin
Aydınlıkta uyandırın.

ÖNCÜ

5.12.1987

AĞIT

Biz toprağa canlar saldık
Göverdi de bostan oldu
Anlatıldı dilden dile
Tele geldi destan oldu!

Bizim dertler saymayınan biter mi
Lokman hekim gelse yaralar bizi
Bizim bağda gayri bülbül öter mi
Gonca gül solarsa yaralar bizi!

Bu ayrılık yaktı kül etti bizi
İncitmedik oğul uşak biz sizi
Dertlerim sıralı, hep dizi dizi
Dostun gözyaşları yaralar bizi!

Dadal mezar mezar dolaştı durdu
Eşini dostunu orada buldu
Çakır diken gördü boynunu burdu
Garip mezarları yaralar bizi!..

Nebi DADALOĞLU

Yeni Dizi:

- ☐ ERICH FROMM'UN VE YENİ FREUDÇULUĞUN ELEŞTİRİSİ 1155
V.İ. Dobrenkov
- ☐ İLERİCİ YAYINCILIĞIMIZIN SORUMLULUĞU 945
Sırrı Öztürk
- ☐ FELSEFE TARİHİ İlk Çağ I. Cilt 1050
Tuncer Tuğcu
- ☐ PARTİLEŞME SORUNU I 1260
Demokrasi Mücadelesi, Sendikal Siyasal Birlik
Sırrı Öztürk
- ☐ EĞİTİM ÜZERİNE 1575
V. Suhomlinski
- ☐ EMPERYALİZMİN FELSEFESİ PRAGMATİZM 1575
Harry K. Wells
- ☐ PARTİLEŞME SORUNU II 1470
İSP'nin Oluşturulması, M.A. Aybar ve U. Mumcu'nun Sosyalizm
Anlayışlarının Eleştirisi, Okur Eleştirileri, Sorular ve Cevaplar
Sırrı Öztürk
- ☐ ULUSLARARASI GENEL GÜVENLİK 840
Vadim Zagladin
- ☐ ÇOCUK EĞİTİMİ 1365
Anton Makarenko
- ☐ SBKP MK 27. KONGRE SİYASAL RAPORU 1365
Mihail Gorbaçov
- ☐ SİLAHSIZLANMA VE SOSYALİZM 1155
Boris Krasulin
- ☐ SORUN BİRLİKTE KİTAP DİZİSİ: 1 800
- ☐ SORUN BİRLİKTE KİTAP DİZİSİ: 2 1000

Mevcudu Olanlar:

- ☐ SENDİKALAR VE SOSYALİZM 630
Henri Krasucki
- ☐ SENDİKALAR VE SINIF SAVAŞIMI 630
Henri Krasucki
- ☐ İŞÇİ SINIFI SENDİKALAR VE 15-16 HAZİRAN 5250
Olaylar-Nedenleri-Davalar-Belgeler-Anılar-Yorumlar
Sırrı Öztürk
- ☐ OPORTÜNİZM YARGILANIYOR 1260
Sırrı Öztürk
- ☐ İŞÇİ SINIFI HAREKETİ ÜZERİNE 1365
Georgi Dimitrov
- ☐ SOVYET ORDUSU 2100
Sovyet Savaş Tarihi-Askerlik Bilimi-Doktrini-Sanati-Stratejisi
S.S. Lototski Başkanlığında Bilim Kurulu
- ☐ KÜBA KOMÜNİST PARTİSİ I. KONGRESİ ANA RAPOR 1890
VE KÜBA CUMHURİYETİ ANAYASASI
Granma Dergisi Yazı Kurulu
- ☐ TARİHİN MANTIĞI 630
Sosyalizme Geçişin Kaçınılmazlığı ve geçiş Döneminin
Temel Özellikleri Üzerine
Viktor Neznanov (Beraat etti)
- ☐ SOVYET-ÇİN İLİŞKİLERİ 420
Altmışlarda Neler Oldu?
Oleg İvanov
- ☐ LENİN'İN BÜTÜN DÜNYA KADINLARINA VASIYETLERİ 630
Clara Zetkin (Beraat etti)
- ☐ SOSYALİZM VE HÜMANİZM 1575
S.İ. Popov
- ☐ YEDİ KURŞUNUN ÖLDÜREMEDİĞİ DEV 945
Nina Andonova

Sırrı Öztürk

İLERİCİ
YAYINCILIĞIMIZIN
SORUMLULUĞU

Mihail Gorbaçov

SBKP MK 27. KONGRE
SİYASAL RAPORU

Sırrı Öztürk

Demokrasi Mücadelesi
Sendikal - Siyasal Birlik

PARTİLEŞME
SORUNU
I

Boris Krasulin

SİLAHSIZLANMA
VE
SOSYALİZM

Sırrı Öztürk

PARTİLEŞME
SORUNU
II

İSP'NİN OLUSTURULMASI
M. ALİ AYBAR VE UĞUR MUMCU'NUN
SOSYALİZM ANLAYIŞLARININ ELEŞTİRİSİ
OKUR ELEŞTİRİLERİ SORULAR VE CEVAPLAR

Vadim Zagladin

ULUSLARARASI
GENEL
GÜVENLİK

Sırrı Öztürk

İLERİCİ
YAYINCILIĞIMIZIN
SORUMLULUĞU

Mihail Gorbaçov

SBKP MK 27. KONGRE
SİYASAL RAPORU

Sırrı Öztürk

Demokrasi Mücadelesi
Sendikal - Siyasal Birlik

PARTİLEŞME
SORUNU
I

Boris Krasulin

SİLAHSIZLANMA
VE
SOSYALİZM

Sırrı Öztürk

PARTİLEŞME
SORUNU
II

İSP'NİN OLUŞTURULMASI
MALİ AYBAR VE UĞUR MUMCU'NUN
SOSYALİZM ANLAYIŞLARININ ELEŞTİRİSİ
OKUR ELEŞTİRİLERİ SORULAR VE CEVAPLAR

Vadim Zagladin

ULUSLARARASI
GENEL
GÜVENLİK

Yeni Dizi:

- ☐ ERICH FROMM'UN VE YENİ FREUDÇULUĞUN ELEŞTİRİSİ 1155
V.İ. Dobrenkov
- ☐ İLERİCİ YAYINCILIĞIMIZIN SORUMLULUĞU 945
Sırrı Öztürk
- ☐ FELSEFE TARİHİ İlk Çağ I. Cilt 1050
Tuncer Tuğcu
- ☐ PARTİLEŞME SORUNU I 1260
Demokrasi Mücadelesi, Sendikal Siyasal Birlik
Sırrı Öztürk
- ☐ EĞİTİM ÜZERİNE 1575
V. Suhomlinski
- ☐ EMPERYALİZMİN FELSEFESİ PRAGMATİZM 1575
Harry K. Wells
- ☐ PARTİLEŞME SORUNU II 1470
İSP'nin Oluşturulması, M.A. Aybar ve U. Mumcu'nun Sosyalizm
Anlayışlarının Eleştirisi, Okur Eleştirileri, Sorular ve Cevaplar
Sırrı Öztürk
- ☐ ULUSLARARASI GENEL GÜVENLİK 840
Vadim Zagladin
- ☐ ÇOCUK EĞİTİMİ 1365
Anton Makarenko
- ☐ SBKP MK 27. KONGRE SİYASAL RAPORU 1365
Mihail Gorbaçov
- ☐ SİLAHSIZLANMA VE SOSYALİZM 1155
Boris Krasulin
- ☐ SORUN BİRLİKTE KİTAP DİZİSİ: 1 800
- ☐ SORUN BİRLİKTE KİTAP DİZİSİ: 2 1000

Mevcudu Olanlar:

- ☐ SENDİKALAR VE SOSYALİZM 630
Henri Krasucki
- ☐ SENDİKALAR VE SINIF SAVAŞIMI 630
Henri Krasucki
- ☐ İŞÇİ SINIFI SENDİKALAR VE 15-16 HAZİRAN 5250
Olaylar-Nedenleri-Davalar-Belgeler-Anılar-Yorumlar
Sırrı Öztürk
- ☐ OPORTÜNİZM YARGILANIYOR 1260
Sırrı Öztürk
- ☐ İŞÇİ SINIFI HAREKETİ ÜZERİNE 1365
Georgi Dimitrov
- ☐ SOVYET ORDUSU 2100
Sovyet Savaş Tarihi-Askerlik Bilimi-Doktrini-Sanati-Stratejisi
S.S. Lototski Başkanlığında Bilim Kurulu
- ☐ KÜBA KOMÜNİST PARTİSİ I. KONGRESİ ANA RAPOR 1890
VE KÜBA CUMHURİYETİ ANAYASASI
Granma Dergisi Yazı Kurulu
- ☐ TARİHİN MANTIĞI 630
Sosyalizme Geçişin Kaçınılmazlığı ve geçiş Döneminin
Temel Özellikleri Üzerine
Viktor Neznanov (Beraat etti)
- ☐ SOVYET-ÇİN İLİŞKİLERİ 420
Altmışlarda Neler Oldu?
Oleg İvanov
- ☐ LENİN'İN BÜTÜN DÜNYA KADINLARINA VASIYETLERİ 630
Clara Zetkin (Beraat etti)
- ☐ SOSYALİZM VE HÜMANİZM 1575
S.İ. Popov
- ☐ YEDİ KURŞUNUN ÖLDÜREMEDİĞİ DEV 945
Nina Andonova